

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Ana Bilim Dalı

**AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATI ÇERÇEVESİNDE
TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK HİZMETLERİ:
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

Ceylan ŞAHİN

Sivas

Nisan 2019

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Maliye Ana Bilim Dalı

**AVRUPA BİRLİĞİ MÜKTESEBATI ÇERÇEVESİNDE
TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK HİZMETLERİ:
KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ**

Yüksek Lisans Tezi

Ceylan ŞAHİN

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZEKİCİOĞLU

Sivas

Nisan 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Maliye
Tezin Başlığı : Avrupa Birliği Müktesebatı Çerçevesinde Türkiye'de Sigortacılık Hizmetleri: Karşılaştırmalı Analiz
Savunma Tarihi : 19.04.2019
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZEKİCİOĞLU

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Dr. Öğr. Üyesi Seda ÖZEKİCİOĞLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Said Alpogut ŞENEL

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Filiz YETİZ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Ceylan ŞAHİN tarafından hazırlanan "Avrupa Birliği Müktesebatı Çerçevesinde Türkiye'de Sigortacılık Hizmetleri: Karşılaştırmalı Analiz" başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

24/04/2019
Ceylan ŞAHİN

ÖNSÖZ

Bu uzun ve meşakkatli süreçte tatlı sert yaklaşımıyla beni tez çalışmamdaki ilerlemelerim konusunda cesaretlendiren ancak diğer taraftan bir akademik çalışma ortaya çıkartmanın ne kadar zor olduğunu gösteren bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Seda ÖZEKİCİOĞLU'na şükranlarımı sunarım.

Sigortacılık alanında birçok akademik yayını bulunan kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Said Alpagut ŞENEL'e tezime sağladığı yapıcı katkılardan dolayı teşekkür ederim. Ayrıca özel sektördeki yoğun tempom ve annelik görevlerim dolayısıyla tez çalışmamda zaman zaman kapıldığım karamsarlıktan kurtulmam konusunda pozitif enerjisi ile bana cesaret veren değerli hocam Doç. Dr. Halil ÖZEKİCİOĞLU'na da çok teşekkür ederim.

Son olarak aileme teşekkür etmek istiyorum. En değerli varlıklarım çocuklarım, Dila Duru ve Miraç Zeki ile geçirmem gereken zamanlardan aldığım için üzgün olsam da sonuç olarak onlara daha eğitilmiş bir anne olarak destek verebileceğim için kendimi mutlu ve gururlu hissediyorum. Tez çalışmam süresince destek veren ve anlayış gösteren değerli eşime, anneme ve babama da sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	xi
ÖZET	xiii
ABSTRACT	xv
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	5
1. SİGORTA KAVRAMI VE SİGORTACILIK HİZMETLERİNE GENEL	
BAKIŞ	5
1.1. Sigorta ve Sigortacılığın Tanımları ve Unsurları.....	5
1.1.1. Sigorta ve Sigortacılığın Tanımları.....	5
1.1.2. Sigorta ve Sigortacılığın Unsurları	7
1.2. Sigortanın İlkeleri	9
1.2.1. Mutlak İyi Niyet İlkesi.....	9
1.2.2. Sigortalanabilir Menfaat İlişkisi İlkesi.....	11
1.2.3. Rizikonun Varlığı İlkesi.....	12
1.2.4. Yakın Neden İlkesi	13
1.2.5. Tazminat İlkesi.....	13
1.2.6. Rücu İlkesi	14
1.3. Sigortanın İşlevleri.....	15
1.3.1. Tasarruf Kaynağı Olma İşlevi.....	15
1.3.2. Sosyo-Ekonomik Kayıpları Önleme İşlevi	15
1.3.3. Toplumsal Refah Düzeyini Arttırma İşlevi.....	16
1.4. Sigorta Türleri.....	16
1.4.1. Hayat Sigortaları	17
1.4.2. Hayat Dışı Sigortalar.....	18
1.4.2.1. Yangın Sigortaları	18
1.4.2.2.Kaza Sigortaları.....	19

1.4.2.3. Mühendislik Sigortaları (Makine Kırılması, Elektronik Cihaz ve İnşaat).....	19
1.4.2.4. Nakliyat Sigortaları	20
1.4.2.5. Sağlık Sigortaları.....	20
1.4.2.6. Sorumluluk Sigortaları	21
1.4.2.6.1. Mevduat Sigortaları	21
1.4.2.6.2. Üçüncü Şahıs Sorumluluk Sigortaları	21
1.4.2.6.3. Mesleki Sorumluluk Sigortaları.....	22
1.4.2.7. Tarım Sigortaları	22
1.4.3. Bireysel Emeklilik Sigortası	22
1.5. Sigortacılık Hizmetlerinin Dünyadaki Gelişimi	23
II. BÖLÜM.....	27
2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTACILIK HİZMETLERİ.....	27
2.1. Avrupa Birliğinde Sigortacılık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi	27
2.1.1. Avrupa Birliği'nde Sigortacılık Alanında Yapılan Hukuksal Düzenlemeler.....	27
2.1.1.1. Hayat Dışı Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ilgili Kanun.....	28
2.1.1.2. 73/239/EEC Sayılı Konsey Direktifinde Değişiklik Yapan, Hayat Dışı Sigortacılık Alanında Hizmet Sunma Serbestisinin Etkin Kullanımının Sağlanmasına İlişkin Direktif.....	28
2.1.1.3. Doğrudan Sigorta İşlemlerine İlişkin Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu (Hayat Sigortası Hariç) Hakkında Üçüncü Konsey Direktifi.....	30
2.1.1.4. Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin Konsey Direktifi	31
2.1.1.5. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmelerine Yönelik Düzenleme	32
2.2. Avrupa Birliği'nde Sigortacılık Sektörüne Genel Bakış	35
2.2.1. Mali Yeterlilik I Projesi	40
2.2.2. Mali Yeterlilik II Projesi.....	42
2.2.3. Avrupa'da Sigortacılık Sektöründeki Prim Üretimleri.....	44

2.3. Avrupa Birliği Sigortacılık Sektörünün Olumlu ve Olumsuz İşleyen Yönleri	48
2.3.1. Sektörün Olumlu Yönleri	48
2.3.2. Sektörün Olumsuz Yönleri	48
2.3.2.1. Hayat Branşında Yaşanan Sorunlar	49
2.3.2.1.1. Asimetrik Bilgi Sorunu	49
2.3.2.1.2. Denetim Sorunu.....	50
2.3.2.2. Hayat Dışı Branşlarda Yaşanan Sorunlar	52
2.3.2.3. Bireysel Emeklilik Sigortasında Yaşanan Sorunlar	52
2.4. Avrupa Birliği Sigortacılık Sektöründeki Yenilikler ve Sektörün Yakın Geleceği	56
III. BÖLÜM.....	59
3. TÜRKİYE’DE SİGORTACILIK HİZMETLERİ VE TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ.....	59
3.1. Türkiye’de Sigortacılık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi	59
3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sigortacılık Hizmetlerinin Gelişimi.....	59
3.1.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Sigortacılık Hizmetlerinin Gelişimi	60
3.1.3. Türkiye’de Sigortacılık Sektöründeki Önemli Mevzuatsal Gelişmeler	63
3.1.3.1. Hayat Sigortasındaki Gelişmeler	63
3.1.3.2. Hayat Dışı Sigortalardaki Gelişmeler	65
3.1.3.3. Bireysel Emeklilik Sistemi’ndeki Gelişmeler	66
3.2.1. Sigortacılık Genel Müdürlüğü	69
3.2.2. Sigorta Denetleme Kurulu	70
3.2.3. Sigorta Şirketleri.....	71
3.2.4. Brokerlar	73
3.2.5. Acenteler.....	74
3.2.6. Sigorta Eksperi.....	74
3.3. Türkiye’de Sigortacılık Sektörünün Olumlu ve Olumsuz Yönleri	75
3.3.1. Olumlu Yönleri.....	75
3.3.2. Olumsuz Yönleri.....	77
3.4. Türkiye-Avrupa Birliği Sigortacılık Sektörü Karşılaştırmalı Analizi	82

3.4.1. Avrupa Birliği Uyum Süresince Türkiye Sigortacılık Sektöründeki İlerlemeler	82
3.4.2. Uyum Sürecinde Sektörde Yaşanan Sorunlar.....	84
3.4.3. Çözüm Önerileri ve Beklentiler.....	85
3.4.3.1. Teknolojik Alt Yapı Yetersizliği ile İlgili Çözüm Önerileri.....	85
3.4.3.2. Sigortacılıkta Ürün Yetersizliği ile İlgili Çözüm Önerileri	86
3.4.3.3. Diğer Sebeplere Dayalı Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri.....	86
SONUÇ.....	89
KAYNAKÇA	93
ÖZGEÇMİŞ.....	103

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ASSHİ	:Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri
BDDK	:Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
BES	:Bireysel Emeklilik Sistemi
DASK	:Doğal Afet Sigortaları Kurumu
RAS	:Riunione Adriaticadi Sicurta
SAİK	:Sigorta Acenteleri İcra Komisyonu
TARSİM	:Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
UFRS	:Uluslararası Finansal Raporlama Standartları

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Kişi Başına Düşen Prim Üretimi.....	47
Tablo 3.1. Hayat Dışı Sigortaların Prim Miktarları (TL) (2013-2017)	66
Tablo 3.2. Türkiye’de Yıllara Göre Sigorta Şirketi Sayıları	72
Tablo 3.3. Türkiye’de Yıllara Göre Sigorta Şirketlerin Branşlara Açısından Dağılımları (2012-2017)	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyetine Sigortacılık Faaliyetleri	61
--	----

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. Avrupa’da Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimleri (Milyon Euro)	45
Grafik 2.2. Avrupa’da Hayat Sigortası Prim Üretimleri (Milyon Euro).....	46
Grafik 2.3. OECD Ülkelerinde Emeklilik Fonu Varlıkları (Milyar Dolar) – 2015 ..	54
Grafik 2.4. AB Ülkelerinde Emeklilik Fon Varlıklarının GSYİH'ye Oranı (%)	55
Grafik 3.1. Türkiye’de Sigorta Şirket Sayılarının Yüzde Dağılımları (2016 Yılı’nın 4. Çeyrek Rakamlarına Göre).....	68
Grafik 3.2. Türkiye’de Sermaye Yapılarına Göre Sigorta Şirketleri (2016 Yılı’nın 4. Çeyrek Rakamlarına Göre).....	69

ÖZET

Sigortacılık hizmetleri, iktisadi açıdan ülkelerin finans piyasalarında önemli düzeyde fon kaynağı yaratması ve bireyler ile kurumların ekonomik açıdan korunmasını sağlaması için oldukça önem arz etmektedir. Sigortacılık hizmetleri sahip olduğu özelliklerle bireysel koruma ile birlikte sosyal korumayı mümkün kılmaktadır. Koruma görevinin yanısıra finansal sisteme fon temin ederek iktisadi işleyişin devam etmesine de destek sağlamaktadır.

Bu çalışma, Türkiye'deki sigortacılık hizmetlerinin AB'deki sigortacılık hizmetleri boyutunda gelişme gösterebilmesi açısından önem arz etmektedir. Çalışmada, AB müktesebatı çerçevesinde Türkiye'deki sigortacılık hizmetlerinin günümüz ve gelecekteki durumu ele alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada, Türkiye ve AB'deki sigortacılık hizmetleriyle ilgili genel yapı ve düzenlemeler ele alınarak karşılaştırmalı bir durum analizi yapılmıştır.

Çalışma sayesinde Türkiye'nin sigortacılık alanında yapması gereken teknolojik alt yapı çalışmaları, AR-GE çalışmalarının teşviki ve diğer adımların tespit edilmesi hedeflenmektedir. Türkiye'deki sigortacılık hizmetleri henüz Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleri seviyesine ulaşmamış olsa da, çalışmada yapılan tespitler doğrultusunda, politika yapıcıları tarafından oluşturulacak düzenlemelerle bunun sağlanması mümkün olabilecektir. Çalışmada değinilen değişikliklerin uygulamaya geçmesi ile birlikte Türkiye'de sigortacılık sektörü gelişiminde ivme kazanabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Avrupa Birliği, Hayat Sigortası, Hayat Dışı Sigorta, Bireysel Emeklilik Sistemi

ABSTRACT

Insurance services economically carry an important role in financial markets as a significant funding source and in terms of providing economic protection for individuals and institutions. Insurance services with its assets provide social protection as well along with the individual protection. In addition to protection, it also provides support to the financial system by funding the financial system.

This study is important in order for insurance services in Turkey to maintain growth by the extent of insurance services in the EU. The study discusses the present and future state of insurance services in Turkey within the framework of the EU acquis. Accordingly, the overall structure and regulations relating to insurance services in Turkey and in the EU are investigated in this study by using a comparative case analysis.

This study endeavors to identify incentives and other steps that should be taken regarding technological infrastructure and R&D activities in insurance sector in Turkey. Even though insurance services in Turkey have not reached the level of services in the EU member countries, the findings in this study may provide policy makers necessary tools to establish regulations. With the implementation of changes referred in this study, insurance sector in Turkey will gain its momentum in growth.

Keywords: Insurance, European Union, Life Insurance, Non-Life Insurance, Private Pension System

GİRİŞ

Bireyler ve kurumlar kendilerini risklere karşı koruma ve varlıklarını devam ettirme isteği içerisinde. Beklenmeyen tehditler ve olaylar sonucunda zarar görme ihtimalinin en düşük düzeye indirilmesi veya bu ihtimalin ortadan kaldırılması arzusu içerisinde bulunmaktadır. Fakat her tipteki tehlikenin ortadan kaldırılması mümkün olmayabilmektedir. Tehlikenin durdurulamaz olduğu şartlar kapsamında tehlikenin sebep olduğu zararın telafi edilmesi kurumlar ve bireylerin büyük yıkımlar yaşamaması için önemli olacaktır. Tehlike ve risklerin ortaya çıkardığı zararların telafi edilmesinde sigorta ve sigortacılık devreye girmektedir. Bireylerin ve kurumların korunmasını sağlaması açısından sigortacılık hizmetlerinin ne kadar önemli bir görev üstlendiği ortaya çıkmaktadır.

Yapısal açıdan sigortacılık hizmetleri, bazı risklerle karşılaşan bireylerin ve kurumların gördükleri zararın telafi edilmesi üzerine odaklanmaktadır. Zararın telafi edilmesi ile birlikte bireylerin veya kurumların, risk ortaya çıkmadan önceki durumlarına yeniden kavuşmalarının sağlanması hedeflenmektedir. Ortaya çıkan zararın maddi değerine yönelik bir karşılama yapılması, aynı zamanda kişilerin ve kurumların sahip olmadıkları bir kazancı elde etmesini engellemektedir. Bu nedenle sigortacılık hizmetlerinin genel anlamda bireylerin ve kurumların iktisadi bir çöküş yaşamalarını engellemeye çalıştığını ifade etmek mümkün olmaktadır. Bireyler ve kurumların iktisadi çöküş yaşamalarının engellenmesi aynı zamanda tüm ekonomik sistemin korunması açısından önemli olmaktadır. Bu bağlamda sigortacılığın bireysel yönleriyle birlikte sosyal yönlerinin de olduğu ifade etmek mümkün olmaktadır. Sigortacılık koruma görevi üstlenmesinin dışında toplamış olduğu sigorta primleri üzerinden piyasaya fon temin etmektedir. Özellikle tasarrufların düşük olduğu ülkelerde kişiler ve kurumlar finansman bulmakta zorlanmaktadır. Sigortacılık sektörü toplamış olduğu primleri fon olarak piyasa vererek bu sorunun çözülmesi açısından önemli bir destek sağlamış olmaktadır.

AB kapsamında pek çok ülke yer almakta ve bu ülkelerin kendileri özgü farklı yapısal özellikleri bulunmaktadır. Ancak AB, ortak işleyişin tesis edilmesinin

ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi açısından önemli olduğu görüşündedir. Bu açıdan üye ülkeler arasında ticari faaliyetlerin serbestleştirilmesi, ortak bir pazarın oluşturulması, sermaye akımlarının daha kolay hareket etmesi gibi düzenlemelere imkan tanınmaktadır. İfade edilen düzenlemelerin temelinde üye ülkelerin tıpkı tek bir devlet gibi hareket edebilmesi isteği bulunmaktadır. Bununla birlikte ticari alanda işleyişin kolaylaştırılması ve böylelikle üye ülkelerin refah düzeylerinin artırılması da arzu edilmektedir. Diğer alanlarla birlikte sigortacılık hizmetleri kapsamında da üye ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine odaklanan düzenlemelere yer verilmektedir.

AB’de atılan adımlar ve yapılan düzenlemeler sigortacılık hizmetlerinin hızlı gelişmesinin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Türkiye’de de yürütülen çalışmalar kapsamında sigortacılık sektörü gelişimini sürdürmektedir. Ancak Türkiye’de sigorta hizmetlerinin talebi yönünde arzu edilen düzeye erişilememiştir. Talepte arzu edilen düzeye yaklaşamamış olması Türkiye’de sigortacılık alanında önemli bir potansiyelin olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de sigortacılık alanında arzu edilen düzeye erişilebilmesi için farklı çalışmalar yapılmaktadır.

Avrupa Birliği müktesebatı kapsamında yapması gereken düzenlemeler aynı zamanda Türkiye’de sigortacılık hizmetlerinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Türkiye’nin yapması gereken düzenlemeler kapsamında sigortacılık sektörünün yapısının geliştirilmesi ile birlikte AB içerisinde de Türk sermayeli sigortacılık şirketlerinin daha kolay faaliyet gösterebilmesi mümkün hale gelebilecektir. Türkiye’nin ve AB’nin sigortacılık alanında ticari faaliyetlerinin geliştirilmesi kolaylaşacaktır. Türkiye’nin sigortacılık alanında potansiyeli düşünüldüğünde, bu alanda kendini çok geliştirilmesi mümkündür. Bu bağlamda bu çalışmanın önemi, AB ile Türkiye’deki sigortacılık hizmetlerinin farklarının anlaşılması ve bu doğrultuda Türkiye’de sigortacılık hizmetleri kapsamında yapması gereken değişikliklerin ortaya konulmasıdır.

AB ile Türkiye’deki sigortacılık hizmetlerinin anlaşılması ve bu kapsamda Türkiye’nin yapması gereken unsurların anlaşılması açısından çalışma, üç bölüm

altında ele alınmıştır. Bu doğrultuda birinci bölümde, sigortanın kavramsal çerçevesi ve sigortacılık hizmetlerin tarihsel gelişimine yer verilerek sigortacılığının kavramsal alt yapısının ortaya konulması amaçlanmıştır. İkinci bölümde Avrupa Birliği'nde sigortacılık hizmetleri açıklanarak AB'deki düzenlemelerin anlaşılması hedeflenmiştir. Üçüncü yani son bölümde ise Türkiye'deki sigortacılık hizmetleri ve Türkiye-Avrupa Birliği'ndeki düzenlemelerin karşılaştırılmalı analizine yer verilerek, Türkiye'de yapılması gereken düzenlemelerin anlaşılması hedeflenmiştir.

I. BÖLÜM

1. SİGORTA KAVRAMI VE SİGORTACILIK HİZMETLERİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Sigorta ve Sigortacılığın Tanımları ve Unsurları

Günlük yaşam içerisinde bireyler ve objeler birtakım risklerle karşı karşıya kalabilmekte ve bunun sonucunda maddi kayıplar yaşayabilmektedir. Bu kapsamda bu öğelerin gördüğü zararların telafi edilmesi maksadıyla sigortadan yararlanılmaktadır. Bu bölümde, bireyler ve objelerin gördüğü zararları telafi etmeye çalışan sigorta ve sigortacılık kavramlarına yer verilmektedir. Sigorta ve sigortacılık kavramları, farklı tanımları yanı sıra birçok unsuru da barındıran zengin bir çerçeveye sahiptir. Literatürde sigorta ve sigortacılık için yapılan farklı tanımlamalar ve kavramlara ilişkin farklı unsurlar yer almaktadır.

1.1.1. Sigorta ve Sigortacılığın Tanımları

Sigorta kavramının risk kavramına dayalı olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bununla birlikte sigorta kavramı, yetkili kişi ve kurumlar tarafından oluşturulan ve karşı eylemde bulunamayacak disiplinlerden meydana getirilen kanuni bir yapı ve bununla birlikte ilerleyen dönemlerde ortaya çıkabilecek zararların telafi edilmesi için taraflar arasında kurulan bir sözleşme anlamını taşımaktadır (Kızıltan 2011: 4). Bir başka tanıma göre sigorta; belli bir bedel veya prim karşılığında insanların mallarının veya yaşamlarının ölçülebilir değerlerinin bir kuruluş tarafından belli yönetmelikler ve kurallar dâhilinde belirlenen rastlantısal risklerin ortaya çıkması halinde oluşacak maddi hasarlara göre karşılanmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda sigorta sosyal ve ekonomik çöküntülere mani olan, alınan prim sayesinde oluşturulan fonları ekonomiye aktaran yapılardır (Güvel, Güvel 2010: 23).

Sigorta, benzer niteliklere sahip olan risklerle karşılaşmak durumunda kalan kişilerin prim adı verilen bedelleri ödemesiyle temin edilen fonların sadece o riskin oluşması sonucunda zarar görenlerin zararının giderilmesi veya durumlarının

zarardan önceki haline getirilmesi maksadıyla yararlanılan bir iktisadi düzenlemedir (TTK 1956). Farklı bir tanım kapsamında sigorta, bir nesnenin veya bireyin bir sebepten dolayı ilerleyen zamanlarda görebileceği hasarı gidermek amacıyla evvelden alınan prim karşılığı, sigorta yaptıran ve sigorta yapan kurum arasında yapılan iki taraflı sözleşme olarak tanımlanmıştır (TDK 2000).

Sigorta kavramına ait farklı tanımlamalardan sonra sigortacılık kavramına değinmek gerekirse sigortacılık kavramı, genel hatlarıyla iktisadi ve mali kayıplara sebep olan risklere karşı yapılan başa çıkabilme planı olarak tanımlanabilir. Sigortacıların sigorta sözleşmesi dolayısıyla bazı sorumlulukları ortaya çıkmaktadır. Bu sorumluluklar; sigorta poliçesi hazır hale getirmek ve bunun sunumu yapmak, söz konusu teminatları göstermek, sigorta sözleşmesi kapsamında riskin ortaya çıkması durumunda ödenmesi taahhüt edilen tazminatı ödemektir (Kaya vd. 2011: 6).

Çalışmanın birinci bölümünde detaylandırılan sigortacılık faaliyetleri, genel olarak konusuna göre ele alındığında iki başlık altında ele alınmaktadır. İki başlıktan birincisini mal sigortaları oluşturmaktadır. Mal sigortaları; mühendislik, nakliyat, yangın, kaza sigortaları, mal ve kar yitimi, ticari sorumluluk veya eşyalar sebebiyle ortaya çıkan zararlar için yapılan sigortaları ifade etmektedir. Bu işlemlerin temelinde maddi öğeler bulunması sebebiyle mal sigortaları veya ticari sigorta olarak anılmaktadır. İkinci başlık ise can sigortalarıdır. Can sigortaları kaza, sakatlık, can kaybı gibi insan bedeninde ortaya çıkan risklerle alakalı teminat sağlayan sigorta türüdür (Güvel, Güvel 2010: 21):

Sigorta sözleşmesi, belli kesimler ve taraflardan oluşmaktadır. Söz konusu taraflardan birisi, sigortayı yapan kuruluş veya kişilerken; taraflardan diğeri ise sigorta yaptıran bireylerdir. Sigortayı yapan kuruluş veya kişi, sözleşme kapsamında ifade edilen risklerin oluşmaması neticesinde sigorta sözleşmesiyle beraber alınana primden çıkar sağlamaktadır. Sigorta yaptıran birey veya kurum ise gelecekte ortaya çıkması olası durumlarla ilgili olarak kendisini garanti altına almakta ve böylelikle olası bir çıkar sağlamış olmaktadır. Bununla birlikte sigorta sözleşmeleri belli unsurlar üzerine kurulu oluşturulmaktadır (Akgül 2010: 5).

1.1.2. Sigorta ve Sigortacılığın Unsurları

Sigorta ve sigortacılık unsurları kapsamında yer alan önemli unsurlardan biri, sigorta sözleşmesidir. Sigorta sözleşmesi yasal dayacağından dolayı yazılı olmaktadır. Yazılı halde yer alan sözleşmeye ise sigorta poliçesi denilmektedir. Sigorta tipine göre sigorta poliçesi kapsamında yer alan öğeler farklılık göstermektedir. Ancak bir sigorta sözleşmesinde genel olarak, sigortacı ile sigortalının tüzel kurumlar olması durumunda bunların ticari unvanları, gerçek kişiler olması halinde ise kimlik bilgileri ve ikamet ettikleri adresleri bulunmak durumundadır. Bununla birlikte sigorta sözleşmesine konu olan öğenin sigorta bedeli; poliçenin konusu, sigortalı ile sigortacının kanuni sorumlulukları; sigortanın prim miktarı ile primin ödeme planı, sigortanın özel ile genel şartları; sigortanın başlamayla bitiş tarihi gibi unsurlar poliçede yer almalıdır (Baykal 2007: 4). Sigorta sözleşmesinin biçimlenmesini sağlayan temel öğeler şunlardır (Akgül 2010: 5);

- Sigortalı: Riziko ve risklerin var olması sebebiyle canını ya da malını güven altına almayı arzulayan kurum veya bireyleri ifade edilmektedir.
- Sigortacı: yasal düzenlemelere ve yönetmeliklere bağlı olarak faaliyetlerini yürüten ve bu kapsamda riskleri ve rizikoları üstlenen kurumları ifade etmektedir.
- Sigorta primi: sigorta yapılması açısından istenen bedele verilen addır. Sigorta primleri çoğunlukla para cinsinden alınmaktadır. Aynı zamanda primlerin peşin olarak alınması arzu edilmektedir. Ancak bazı durumlarda taksitli ödenebilmesi de mümkün olmaktadır.
- Sigorta Ettiren: Sigorta ettiren çoğunlukla sigortalıyla aynı manaya gelmektedir. Bu açıdan bu kavram sigortayı talep eden ve sigortaya yönelik olarak para vermeyi kabul eden bireyler veya kurumları ifade etmektedir.
- Risk: Yaşanmamış veya görülmemiş olmasıyla birlikte ortaya çıkabilmesi olasılık dâhilinde olan tehlikeler ve tehditlerdir.

Genel olarak sigorta poliçelerinin konusu, kurumların veya bireylerin sigorta unsuruna kattıkları objeye zarar veren ya da objeyi kaybettiren olay biçiminde ifade edilmektedir. Söz konusu olaylar araba kazası, çalınması gibi maddi unsurları kapsayabilmekteyken aynı zamanda ölüm ya da hastalık gibi canı ilgilendiren olayları da içerebilmektedir (Baykal 2007: 4).

Sigorta poliçesi kapsamında önem arz eden kavramlardan bir tanesi de sigorta poliçesinin bedelidir. Sigorta poliçesi bedeli, önceden belirlenen riziko ve risklerin ortaya çıkması durumunda sigortalıya sigortacı tarafından verilmesi gereken para miktarını ifade etmektedir (Kayalı 2007: 11). Sigorta bedeliyle alakalı iki durumdan bahsedilmektir. Bu iki durumdan birincisi eksik sigorta, ikincisi ise aşkın sigortadır. Eksik sigortada, sigorta yaptırmakta olan birey sigortanın gerçek değerini olması gerekenden az göstermekte ve neticede ortaya çıkan sigorta bedeli olması gereken sigorta bedelinden daha az olmaktadır. Aşkın sigortada ise ortaya konan sigorta bedeli, olması gereken sigorta bedelinden fazla olmaktadır. Bunun dışında sigorta değeri kavramı, sigortası yapılan unsurun pazar ve piyasa koşullarındaki ederini ifade etmektedir. Sigorta sözleşmeleri kapsamında çoğunlukla arzu edilen durum sigorta değeri ile sigorta bedelinin birbirlerine eşit olmasıdır (Özbolat 2011: 97).

Sigortalar kurumların ve bireylerin maddi zararlara korunabilmesi ana hedefi üzerine oluşturulmaktadır. İnsanlar yangın, hırsızlık, kaza ve sel gibi mali risklerle her an karşılaşabilecekleri gibi ölüm ve hastalık gibi canı ilgilendiren risklerle de her an karşılaşabilmektedir. Bu sebepten dolayı sigorta bu risklerle karşılaşan bireylerin veya onların yakınlarının ekonomik bir çöküntü yaşamaları için onları koruma altına almaktadır. Açıklamalardan hareketle sigortanın, risk yönetimiyle beraber güvence açısından sağladığı yararlar ve ekonomiye sağlamış olduğu yararlar şeklinde iki tip yararının olduğu ifade etmek mümkündür. Söz konusu yararlar ise risk yönetimi açısından yararlar ile ekonomi açısından yararlardır (Duygulu 2012: 14).

Sigortanın güvence açısından sağladığı yararlar; yaptırana güven temin etmesi yapısal açıdan bir dayanışma ile destek aracı olması, sağladığı güvenle birlikte girişimciliğin artış göstermesi, girişimcilerin daha düşük maliyetlerle finansman temin etmesi, var olan risk koşulları sebebiyle kullanılmamakta olan atıl

kapasitenin minimum seviyeye indirmesi, girişimcilerin kredi bulmakta güçlük çekmemesi ve güvenlik önlemlerinin artması şeklinde belirtilebilir. Sigortanın ekonomiye sağlamış olduğu yararların ise; ekonomide tasarrufların artmasını sağlaması, sigortalar risklerin ortaya çıkması halinde yapmış olduğu ödemelerle birlikte ekonomik çöküntülerin oluşmasını engellemesi, kredi faaliyetlerini geliştirmesi, finans sistemine destek sağlaması, uluslararası ticareti geliştirmesi, yeni vergi kaynaklarını ortaya çıkarması olduğu söylenmektedir (Güvel, Güvel 2002: 30-32).

1.2. Sigortanın İlkeleri

Sigorta, iktisadi refahın ve istikrarın temin edilmesinde; olağan dışı kayıpların önüne geçilmesinde; toplumsal ve iş hayatının desteklenmesinde oldukça önemli bir görev üstlenmektedir. Sigorta sistemi bu görevi üstlenerek aynı zamanda yasal olmayan ve haksız kazançlarının oluşmasına engel olmaktadır (Acınan 2005: 25).

Günümüz koşullarında sigorta risk yönetimi türleriyle kıyaslandığında daha yaygın ve daha başarılı bir yönetim biçimidir (Karaman, Kaya 2014: 21). Sigortacılığın daha yaygın ve başarılı bir yönetim biçimi olmasının temelinde ise uluslararası alanda kabul gören düzenlemelere dayanması, uzun yıllara dayalı deneyimler sonucunda uygulamaya konulması yatmaktadır. Bununla birlikte sigortanın temel ilkelere dayalı olarak sürdürülmesi sigortanın başarılı olmasına etki etmektedir. Bu ilkeler; mutlak iyi niyet prensibi (azami hüsniyet), sigortalanabilir menfaat ilişkisi ilkesi, tazminat ilkesi, yakın sebep ilkesi, rizikonun varlığı ilkesi (birden fazla sigorta ya da hasara katılım ilkesi), rücu (halefiyet) ilkesi olarak ifade edilmektedir (Saka 2017: 21).

1.2.1. Mutlak İyi Niyet İlkesi

Ticaret ilişkilerinin bir sözleşme olmadan yürütülebilmesi mümkün değildir. Sözleşmelerin hedefi ise tarafların birbirlerine olan görev ve sorumluluklarını ilerleyen süreçlerde bir anlaşmazlığa sebep olmayacak biçimde öncede tespit edip yasal bir alt yapıda geçerliliği olacak biçimde görev ve sorumlulukların kabul edilmesini sağlamaktır (Nomer, Yumak 2000: 64).

Sözleşmeler kapsamında çoğunlukla tarafların bu ilkeyle ilgili bilgisi olduğu düşüncesiyle bu prensibin üzerinde pek durulmamaktadır. Fakat sigortacılık işlemleri açısından değerlendirildiğinde, bu prensibin üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Sigorta hizmetleri, hizmetin verilmesinden çok, hizmetin belli koşulların oluşması halinde verileceğinin taahhüt etmesi sebebiyle önemlidir. Bu durum sigorta hizmetlerinin diğer hizmetlerden ayrılmasını sağlamaktadır. Bu nedenden dolayı sigortacılıkta yalnızca iyi niyet değil “mutlak iyi niyet”¹ gerekli olmaktadır (Nomer, Yumak 2000: 64).

Her türlü risk ve rizikonun sigorta şirketlerin tarafından kabul edilme zorunluluğu diye bir zorunluluk bulunmamaktadır. Sigorta şirketlerinin verdikleri hizmet ticari iş niteliğindedir. Bu açıdan sigorta şirketlerin hangi riskleri kabul edip devralacaklarıyla ilgili kararları kendileri almak durumundadırlar. Bu sebeple sigorta şirketlerinin risk tipleriyle ilgili belli bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Riskle ilgili bilgiler sigortalı kişi veya kurumdan alınmaktadır. Mutlak iyi niyet prensibi de burada önem kazanmaktadır. Sigorta yaptırmak isteyen bireyin veya kurumun ona yöneltile soruları tam ve doğru cevaplandırması gerekmektedir. Sigorta yaptırmak isteyen bireylerin veya sigortaların kendi risk durumunu etkileyecek bilgileri sigorta şirketine vermekle yükümlü olmaktadır (Uralcan 2011: 41). Sigorta şirketi sadece verilen bilgiler doğrultusunda riskleri hesaplayabilecek ve buna göre riski kabul edip etmeyeceğine karar verip ve buna göre prim miktarını belirleyebilecektir.

Mutlak iyi niyet kavramı, Türk Ticaret Kanunu’nun 1435. maddesinde; “Sigorta ettiren sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin yapılmamasını veya değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı veya sözlü olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır” biçiminde ele alınmıştır.

¹ Mutlak iyi niyet; sigorta yaptıranın, sigorta sözleşmesiyle ilgili müzakerelerde ve sözleşmenin yürürlüğe girdiği geçen süre içinde, sigortalanmasını istediği şeyle ilgili olarak bildiği veya bilinmesi gereken tüm “esaslı hususları” sigortacıya açıklama zorunluluğunu ifade etmektedir (Bayar 2007: 17).

Sigorta yaptıran tarafın riskin ortaya çıkması halinde mutlak iyi niyet ilkesine bağlı birtakım yerine getirmesi gereken öğeler bulunmaktadır. Bu açıdan sigortalının oluşacak zararı azaltacak tedbirleri alabilme olanağı bulunmaktaysa bu tedbirleri alması gerekmektedir. Bununla birlikte zararın üçüncü kişilerden kaynaklı olarak ortaya çıkması durumunda bunu sigorta şirketine bildirmelidir. Bu sayede sigorta şirketi de zararı karşıladıktan sonra zarar için üçüncü kişiye rücu etme hakkına sahip olmuş olacaktır. Bununla birlikte sözleşme kapsamında farklı bir çıkarın ya da haksız kazancın olması halinde ise karşı tarafın sözleşmeyi feshetme hakkı bulunmaktadır (Karaman, Kaya 2014: 28-29).

1.2.2. Sigortalanabilir Menfaat İlişkisi İlkesi

Sigorta, iktisadi çöküntülerin engellenebilmesi açısından oluşturulmuş bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan sigortacılık sistemi, risklerin ortaya çıkması durumunda bireylerin ve kurumların ekonomik kayıplar yaşamalarını önlemek açısından önem arz etmektedir. Her nesnenin bazı risklerle karşı karşıya olması, her nesnenin sigortalanabilir olduğunu ifade etmemektedir. Bu açıdan sigorta yapılacak unsurun sigortacı ve sigortalı tarafından bir çıkarının bulunması gerekmektedir. Bu ilişki olmazsa, sigortacılık teknik bir işin dışına çıkarak şans oyunu haline gelecektir (Uralcan 2011: 38).

Sigorta sözleşmeleri kapsamında sigorta şirketlerinin dikkat ettikleri hususlardan bir tanesi sigorta yaptırmak isteyen kişi ve kurumun amacının ne olduğudur. Burada sigorta yaptırmak isteyen kurumun veya kişinin sigorta konusu oluşturan öğeyle ilgili parayla değerlendirilebilir bir çıkarının olmaması sigorta ilişkisi kurulmasını olanaksız hale getirmektedir (Uralcan 2011: 38). Bu şartlar altında oluşturulan bir sigorta, şans oyunu ile benzerlik gösterebilir. Riskin ortaya çıkması halinde sigorta konusunun maddi değerinin olmaması nedeniyle tazminat ödemesi yapılamayacaktır. Bu konuyla ilgili tek bir istisna ise hayat sigortalarıdır. Hayat sigortalarında kişiler, istedikleri düzeyde sigortalanabilmekle beraber istediklerini sigortadan yararlanan kişi olarak seçebilmektedir.

1.2.3. Rizikonun Varlığı İlkesi

Birden fazla sigorta şirketi bazı durumlarda bir sigortalıya aynı risk, şartlar ve tarihler kapsamında teminat sağlayabilmektedir. Literatürde ve sigortacılıkta bu durum müşterek sigorta kavramıyla anılmaktadır. Sigortada sigortalı kişiye veya kuruma bir teminat verilmektedir. Hasarın ortaya çıkması halinde ise sigorta şirketleri sözleşmedeki hisse oranları üzerinden hasara katılım sergilemektedir. Bu mevcut durum içerisinde hasarla karşılaşılması halinde sigortalı yalnızca hasar tutarını almaktadır. Bu tür bir uygulamanın amacı riskin ortaya çıkması halinde firmalarının yapısını bozacak bedellerin firmalara dağıtılmasıdır. Böylece şirketlerin riskleri de farklı taraflarca yüklenmiş olmakta ve birim başına düşen risk miktarı azalmış olmaktadır (Uralcan 2011: 44).

Uygulamada bu prensibe genel olarak çifte sigortada rastlanmaktadır. Çifte sigorta, bir bireyin veya firmanın çıkarlarını aynı anda, aynı riskler ve tarihler altında sigortalatması anlamına gelmektedir (Orhaner 2013: 59). Çifte sigorta konusu, Türk Ticaret Kanunu'nun 1467. maddesinin a, b, c bentlerinde aşağıdaki şekilde ele alınmaktadır;

a. Sonraki ve önceki sigortacılar onay verirlerse; bu takdirde, sigorta sözleşmeleri aynı zamanda yapılmış sayılarak riziko gerçekleştiğinde sigorta bedeli, 1466 ncı maddede gösterilen oranda sigortacılar tarafından ödenir.

b. Sigorta ettiren, önceki sigortadan doğan haklarını ikinci sigortacıya devir veya o haklardan feragat etmişse; bu takdirde, devir veya feragatin ikinci sigorta poliçesine yazılması şarttır; yazılmazsa ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

c. Sonraki sigortacının, ancak önceki sigortacının ödemediği tazminattan sorumluluğu şart kılınmış ise; bu hâlde önceden yapılmış olan sigortanın ikinci sigorta poliçesine yazılması gerekir; yazılmazsa, ikinci sigorta sözleşmesi geçersiz sayılır.

Çifte sigortada olası risklerin oluşması halinde sigortalının birden fazla sigorta şirketinden hasarı istemesi durumunda haksız kazanç durumunun ortaya çıkmaktadır. Sigorta bireyin veya kurumun durumunu hasar oluşmadan önceki haline

getirmeyi amaçlamaktadır. Bu sebepten dolayı sigorta zenginleşme aracı olarak kullanılamayacaktır (Karaman, Kaya 2014: 43). İlgili kanun maddelerinin belirttiği şartlar dışındaki hallerde ortaya haksız kazanç çıkması sebebiyle çifte sigortanın yapılması kanunen olanaksız kılınmıştır.

1.2.4. Yakın Neden İlkesi

Sigortacılıkta dikkat edilen bir diğer öge ortaya çıkan zararların ortaya çıkış sebepleridir. Bunun nedeni ise hasarın ortaya çıkış sebepleri tazminatın ödenip ödenmeyeceğinin belirlenmesi açısından önem arz etmesidir. Sigorta şirketinin tazminat ödemesi için ortaya çıkan hasarın sözleşme kapsamında ele alınan konu sebebiyle ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Bu açıdan sözleşme kapsamında ifade edilen risk faktörünün oluşmuş ve bu risk faktörü nedeniyle hasarın ortaya çıkmış olması gerekmektedir (Karaman, Kaya 2014: 45). Bu sebepten dolayı sigortalı unsur üzerinde ortaya çıkan her hasar nedeniyle, sigorta şirketinin ödeme yapması gerekli değildir. Sigorta sözleşmesi kapsamında ele alınan risk hasara neden olmuşsa sigortacının yükümlülüğü ortaya çıkmış olmaktadır.

Genel olarak hasarlar bazı sebeplerin diğer sebepleri etkilemesi nedeniyle oluşmaktadır. Bu sebepler içerisinde hasarın oluşmasına neden olan en etkili sebep ise hasarın yakın sebebi olarak ele alınmaktadır. Genel olarak yakın sebep son sebep ya da ilk sebep olmaktadır. Ancak bu durumun sürekli böyle olması bir zorunluluk değildir (Uralcan 2011: 44). Bununla birlikte tazminat ödemesi yapılabilmesi açısından yakın sebebin poliçede güvence altına alınmış olması gerekmektedir.

1.2.5. Tazminat İlkesi

Ferdi kaza sigortaları ile hayat sigortaları dışındaki sigorta türleri tazminat sözleşmesi olarak değerlendirilmektedir. Bahsi geçen iki sigortalardan diğer sigortaların farkı ise bu sigorta tiplerinde bireylerin hayatlarına bir değer koyulamaması ve riskin ortaya çıkması halinde riskle ilgili zararın belirlenememesidir (Acınan 2005: 25).

Sigorta sözleşmeleri kapsamında yer alan sigorta bedelleri aynı zamanda sigortalı kişiye ödenecek tazminatın üst limitini de göstermektedir. Sigorta bedelleri

çoğunlukla sigortalının açıklamaları doğrultusunda sözleşmeye eklenmektedir. Fakat bedellerin oldukça yüksek olduğu sözleşmelerde herhangi bir anlaşmazlığın olmamasının sağlanması açısından eksperlerle (uzmanlarla) sigorta bedelleri belirlenmekte ve bu bedeller taraflara kabulüne sunulmaktadır. Tazminat ilkesine göre sigorta poliçesinde ifade edilen bedel ne kadar olursa olsun riski ortaya çıkan sigortalıya, ortaya çıkan zararın üzerinde bir bedel ödenmesi mümkün değildir. Hasarın üzerinde bir bedel ödenmesi durumunda ise haksız kazanç durumu ortaya çıkacaktır (Acınan 2005: 25).

1.2.6. Rücu İlkesi

Rücu (Halefiyet) ilkesi, mal sigortalarıyla ilgili oldukça önem arz eden bir prensip olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilkeye göre sigorta şirketi tarafından tahmin edilen teminatlara göre zararın ödenmesinin ardından sigorta şirketi sigortalının yerine geçerek yapmış olduğu tazminatı üçüncü kişiden talep etmektedir. Sigortacı tazminatı ödediği gibi haktan yararlanmaya başlamaktadır.

Rücu ilkesi, sigortalının sigorta şirketi tarafından hasarının tazmin edilmesinden sonra hasara sebep olan üçüncü kişi veya kişilerden tazminat isteme hakkının sonlanmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda üçüncü kişilerden hasar sebebiyle tazminat isteme hakkı sigorta şirketine ait olmaktadır (Karaman, Kaya 2014: 38). Sigorta şirketi tarafından zararı karşılanan sigortalının hasara sebep olan kişilere başvurarak tekrar bir tazminat alması ve böylelikle haksız bir kazanç elde etmesi bu prensiple birlikte ortadan kaldırılmış olmaktadır.

Rücu hakkının ferdi kaza sigortaları ile hayat sigortalarında uygulanması mümkün değildir. Zaten ferdi kaza sigortaları ile hayat sigortaları yapısal açıdan bir tazminat sigortası değildir. Bu sigortalar meblağ sigortaları olarak ele alınmaktadır (Orhaner 2013: 60). Bunun sebebi ise insan yaşamının belli bir değere bağlanmasının mümkün olmamasıdır. Bu nedenden dolayısıyla ferdi kaza sigortaları ile hayat sigortalarında riskin ortaya çıkması durumunda kişinin ölmesi durumunda levdar (sigortadan faydalanan kişi veya kurum) riskin ortaya çıkmasına neden olan üçüncü kişilere dava hakkını kaybetmemekte ve bu hakkı sigorta şirketine devretmemektedir.

1.3. Sigortanın İşlevleri

Sigorta, bireyleri ve kurumları risklere karşı koruduğu gibi sahip olduğu işlevlerle birlikte farklı özellikler sergilemektedir. Bu bölümde sigortanın işlevleri; tasarruf kaynağı olma işlevi, sosyo-ekonomik kayıpları önleme işlevi, toplumsal refah düzeyini artırma işlevi ve vergi kaynağı olma işlevi üzerinden açıklanacaktır.

1.3.1. Tasarruf Kaynağı Olma İşlevi

Gelişmekte olan ülkelerde kalkınma gücünün ve milli refah düzeyinin artırılması açısından sermayeye gereksinim duyulmaktadır. Sermaye birikiminde bireylerin yaptıkları birikimler ve tasarruflar son derece önemli olmaktadır. Bu birikimlerin, finans sistemi ile çeşitli bankalar ve aracı kurumlar üzerinden ekonomiye geçişi sağlanmaktadır. Konu sigorta açısından değerlendirildiğinde ise sigorta şirketlerinin müşterilerinden topladıkları primler çeşitli biçimlerde ekonomiye fon olarak geri dönmektedir.

Sigortalar üzerinden toplanan fonların vadelerinin uzun dönemli olması oldukça fayda sağlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde hayat sigortalarının önemli avantajları bulunmaktadır. Bunun nedeni ise hayat sigortalarının primlerinin süreklilik arz etmesi sebebiyle yatırımlara ve istihdam seviyesi sürekli olarak katkı sağlamasıdır (Atalay 2004: 23).

1.3.2. Sosyo-Ekonomik Kayıpları Önleme İşlevi

Sigorta, ekonomilere sağladığı birikimlerle birlikte bir dayanışma ortamı yaratmakta ve çeşitli sebeplerde ortaya çıkan kayıplarda insanların birbirlerine bağlanmalarını sağlamaktadır. Sigortayla birlikte bireyler kendilerini olası büyük risklere karşı garanti altına almaktadırlar. Olası hasar sonrasındaki süreçte pek çok risk faktörü olmakla birlikte bunlardan bazıları; tasarruf oranında düşme, işsizlik, yoksulluk, üretimde azalma, iş ilişkilerinde sorunlar gibi etmenlerdir (Kaya 2000: 24).

Ekonomilerde faaliyet gösteren sigorta firmaları, riskleri ortadan kaldırmakta veya azaltmakta ve böylelikle finansal açıdan istikrarlı şartların sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Bireylerin ödedikleri primlerin teminat yayılmasını sağlayarak

rizikoları dağıtmaktadır. Riskin dağıtılmasının sağlanmasıyla birlikte ise büyük buhranların oluşması engellenmektedir (Atalay 2004: 23).

1.3.3. Toplumsal Refah Düzeyini Arttırma İşlevi

Toplumda fert başına düşen gelir düzeyinin yüksek olması o ülkenin gelişmiş bir ülke olduğunu gösteren faktörlerden biridir. Sigorta faaliyetleri neticesinde temin edilen fonlar, çeşitli yatırımlarda kullanılmakta ve bu durum istihdamın artmasını sağlamaktadır. Bu açıdan sigorta fonları toplumda çarpan etkisi yaratmaktadır. Bunun neticesinde ülkedeki fert başına düşen gelir düzeyinin artması temin edilmektedir. Sigortacılık sisteminin atıl tasarrufların kullanılmasını sağlaması sebebiyle oldukça önemli bir görev üstlendiğini ifade etmek mümkün olmaktadır (Atalay 2004: 23).

1.3.4. Vergi Kaynağı Olma İşlevi

Sigorta şirketlerinin yapısal açıdan anonim şirket olarak kurulmaları gerekmektedir. Bu açıdan sigorta şirketleri kurumlar vergisine tabi olmaktadır. Bununla birlikte sigorta şirketleri aldıkları gayrimenkuller için emlak vergisi, sahip oldukları fonlar üzerinden satın aldıkları menkuller için ise gelir vergisi ödemek durumundadırlar. Yangın sigortaları kapsamında yangın vergisi ödeme yükümlülüğü olmakla birlikte her poliçe için ise banka ve sigorta muamale vergisi sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca sigorta şirketi yıl sonunda kar sağlamışsa kar üzerinden belli bir oranda vergi ödemek durumundadır (Atalay 2004: 23).

1.4. Sigorta Türleri

Farklı risk türlerinin varlığı, farklı sigorta türlerinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Genel olarak sigortalar, kişiler üzerine yapıldığında hayat sigortaları ve objeler üzerinde hayat dışı sigortalar olarak kendini ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu sigorta türlerinin kendi içinde alt başlıkları da bulunmaktadır. Bu başlık altında bu sigorta türlerine yer verilecektir.

1.4.1. Hayat Sigortaları

Bireylerin toplumsal yaşamda yitirmekten korktukları yararlarını garanti altına alma arzuları sigortacılık sistemin gelişmesini sağlamıştır. Bireyler doğdukları andan itibaren ölüm riskiyle yüz yüzedir. Bu kapsamda bireylerin ölmesi halinde onların sorumluluklarında olan bireylerin hayatlarını devam ettirebilmesi için belli bir birikim sağlayan sisteme hayat sigortası adı verilmektedir. Hayat sigortaları, bireylerin günlük hayatlarında yüzleşebilecekleri hayati risklere karşılık olarak onlara teminat sağlamaktadır. Bununla birlikte hayat sigortaları, temellerini insan üzerine kurmakta ve insana uzun dönemli yarar sağlamaya çalışmaktadır (Çipil 2011: 44).

Ayrıca hayat sigortaları, sigortalının sözleşme süreci içerisinde vefat etmesi halinde lehtarın ya da sigortalının kanuni varislerine ödeme yapılması üzerine kurulu olan, zaman içerisinde emeklilik programlarına yatırım ve destek sağlayan bir yapı haline de gelmiştir. Bu kapsamda sigortalının kendi yaşamını sonlandırması veya buna benzer bir girişimde bulunması halinde, kesintisiz 3 yıl boyunca hayat sigortası primi ödeyen bireylere tazminat ödemesi yapılabilmektedir (Çipil 2011: 44).

Hayat sigortalarının hayat dışı sigortalardan ayrılmasını sağlayan en mühim nitelik, hayat sigortalarının gerçekleşme olasılığının kesin olmasıdır. Ancak hayat sigortaları kapsamında yer alan süreli sigortalar bir istisnadır. Hayat dışı sigortalar kapsamında ele alınan olaylar rastlantısal olarak gerçekleşmektedir. Bunun dışında hayat sigortalarının alt türleri bulunmaktadır. Bunlar; ölüm sigortaları (tam hayat sigortası, sınırlı süreli hayat sigortası ve karma hayat sigortası), tasarrufa bağlı hayat sigortaları, grup hayat sigortaları ve bireysel emeklilik sigortalarıdır (Orhaner 2013: 342).

Ölüme bağlı hayat sigortaları, sigortalı bireyin ölmesi halinde sigorta yüklenicisinin tazminat ödemesini gerektiren sigorta tipini ifade etmektedir. Ölüme bağlı hayat sigortası kapsamında yer alan ve sigortalı bireyi hayatı boyunca teminata bağlayan sigortaya tam hayat sigortası denilmektedir. Bu açıdan sigortalı ne zaman vefat ederse, o zaman sigortalının varislerine ödeme yapılmak durumundadır (Eralp 2008: 26).

Sınırlı süreli hayat sigortasında ise sigortalının, poliçede belirtilen süre içinde ölmesi durumunda tazminat ödemesi yapılmak durumunda olmaktadır. Eğer belirtilen süre içinde ölüm olmazsa, sigorta şirketine yapılan ödemeler sigorta şirketine kalmaktadır (Orhaner 2013: 342). Karma hayat sigortası ise, tam hayat sigortası ile sınırlı süreli hayat sigortasının bir karışımıdır. Bu sigorta tipinde de poliçede belli bir süre bulunmaktadır. Ancak sigortalı bu süre içinde vefat etmezse sigortalıya, bu süre içinde vefat ederse yasal mirasçılara tazminat ödemesi yapılmaktadır (Şahin 2014: 18-19).

Tasarrufa bağlı hayat sigortası, kendi içinde sermaye sigortası ve gelir sigortası olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Gelir sigortasında, sigortalı kişiden elindeki gelirin alınıp poliçenin imzalanmasının ya da sona ermesinin ardından sigortalıya sürekli gelir sağlamak mümkün olmaktadır. Sermaye sigortasında ise, sigortalının poliçede ifade edilen tarihte hayatta olması şartıyla sigortalıya poliçede belirtilen tutarın ödenmesi yapılmaktadır (Güvel, Güvel 2002: 135).

Grup hayat sigortalarında birden çok kişi bir poliçeyle birlikte teminata bağlanmaktadır. Bu sigorta içerisinde yer alan bireyler poliçe sahibi sayılmamaktadırlar. Burada ilişki sigortacı, işçi ve işveren üzerinden yürümektedir (Yaslıdağ 2014: 138). Bireysel emeklilik sigortalarında ise bireylerin birikimlerin uzun dönemde gelir getirecek bir yatırıma dönüştürülmesi ve neticede bireylerin emeklilik dönemlerinde rahat bir yaşam sürmelerinin sağlanması amaçlanmaktadır (Orhaner 2013: 345).

1.4.2. Hayat Dışı Sigortalar

Hayat dışı sigortalar farklı dallarda rizikolara yönelik koruma sağlamaktadır. Bu açıdan bu bölümde hayat dışı sigortalar; yangın sigortaları, kaza sigortaları, mühendislik sigortaları, nakliyat sigortaları, sorumluluk sigortaları başlıkları altında ele alınacaktır.

1.4.2.1. Yangın Sigortaları

Yangın sigortaları, yangın hasarına yönelik yapılmaktadır. Bu açıdan yangın hasarının tanımlanması yerinde olacaktır. Yangın hasarı, yangına dönebilecek

durumda olan ya da yangına dönen alevin ya da olağanüstü ateşin sebep olduğu zarara denilmektedir (Uralcan 2011: 67). Yangın sigortası ise özel ya da ticari amaçlı olarak yararlanılan birtakım yapılar ile bunların eklentilerinde kendi kendine oluşan yangın, patlama, yıldırım gibi sebeplerden dolayı oluşan ve ateş ile duman gibi tehlikelerin sebep olduğu maddi zararlı kapsayan sigorta tipidir. Sigorta şirketlerince, sigorta poliçelerine tespit edilen ek tarifelere dayalı olarak farklı alt teminat dallarının eklenmesi mümkün olmaktadır. Bu alt teminat dallarına araç çarpması, terör, yer kayması, deprem gibi unsurların örnek olarak gösterilmesi mümkündür (Uralcan 2011: 68-69).

1.4.2.2.Kaza Sigortaları

Tarihsel süreç içerisinde kaza sigortaları, oldukça geç gelişim göstermelerine rağmen günümüzde en fazla talep gören sigortalar arasında yer almaktadır. Türkiye’de bu sigorta tipi oto ve oto dışı kaza sigorta branşı olarak kollara ayrılmaktadır. Oto dışı kaza sigortaları; tekne, ferdi kaza, hırsızlık gibi sigortalarla beraber bazı sorumluluk sigortalarını da içermektedir. Oto kaza sigortaları ise, kasko sigortaları, zorunlu sorumluluk sigortaları, yeşil kart sigortaları gibi araçlarla ilgili sigortaları kapsamaktadır (Uralcan 2011: 71).

1.4.2.3. Mühendislik Sigortaları (Makine Kırılması, Elektronik Cihaz ve İnşaat)

Mühendislik sigortaları sanayi devrimin hayat bulmasıyla birlikte ortaya çıkan sigorta türleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Üretim süreçlerin genişlediği dönemlerde mühendislik sigortalarının önemi de artmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte makinelerin önemi giderek yükselmiştir. Bu durum makinelerin korunmasını gerektirmiştir. Bu bakımdan bu sigortalar, özellikle sanayiyle ilgili yatırım yapmak isteyen bireylerin karşılaştıkları risklere yönelik onların korunmasının sağlanması adına yapılmaktadır. Yapısı itibarıyla mühendislik sigortalarının destekçi sigorta türü olarak ifade edilmesi mümkündür. Mühendislik sigortaları içinde makine kırılması, elektronik cihaz ve inşaat gibi alt türler bulunmaktadır (Akpınar, Kulil 2014: 492).

Makinenin kırılması sigortası, bir işyerindeki makinelerin tamamının deneme sürecinin bitmesi durumunda yapılabilmektedir. Bu sigortanın içeriğinde, olağan halde çalışan makinelerin revizyon (yeniden inceleme), yer değişikliği, temizlik ya da durup dururken beklenmedik ve ani bir hasar alması neticesinde katlanılan tamirat ve onarım masrafları yer almaktadır (Hazine Müsteşarlığı 1997: 61). Elektronik cihaz sigortaları ise, genel şartları 15 Ocak 1989 tarihinde yürürlüğe giren bir sigorta türüdür (Özbolat 2011: 77-78). Bu sigortanın kapsamında olan aygıt ve cihazlarsa; bilgi işlem cihazları, haberleşme cihazları, radyo-TV cihazları, tıbbi cihazlar, ofis cihazları gibi cihazlardır (Hazine Müsteşarlığı 1997: 63).

Fabrika, her tip bina, köprü, endüstriyel tesis gibi inşaatı yapılan yapılara sigorta güvencesi temin eden sigorta tipini ifade etmektedir. Günümüzde endüstriyel inşaatların sayısının oldukça fazlalaşması, bazı risklerin de artmasına sebep olmaktadır. Bu sigorta türü, inşaat alanlarında görülen hırsızlık, yangın ve inşaat alanına maddi hasar veren hallerde teminat temin etmektedir (Uralcan 2011: 77-78).

1.4.2.4. Nakliyat Sigortaları

Demiryolu, deniz, hava ve kara yollarıyla taşınan her tip malın transferi sırasında ortaya çıkabilecek risklere yönelik olarak verilen teminata nakliyat sigortası adı verilmektedir (Orhaner 2013: 327). Bu sigorta tipinde iki çeşit poliçe tipine rastlanmaktadır. Bunlardan ilki sefer poliçesidir. Bu poliçeler, nakliye başlangıcında ve sonunda süre kısıtlaması olmadan yapılan poliçelerdir. Diğer poliçe tipi ise müddet poliçeleridir. Bu poliçeler de tekne poliçelerinde sıklıkla kullanılmakta ve genel olarak süreleri 12 aylık olmaktadır (Özbolat 2011: 306). Bunun dışında nakliyat sigortalarının üç kolu olduğu ifade edilmektedir. Bunlar emtia sigortası, kıymet sigortası ve su araçları sigortalarıdır.

1.4.2.5. Sağlık Sigortaları

Sağlık sigortaları genel olarak hastalık ve sağlık sigortaları ile seyahat sağlık sigortaları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hastalık ve sağlık sigortaları, sigortalının poliçede ifade edilen süre içinde kaza neticesinde yaralanması ya da hasta olması neticesinde tedavi giderleri ile tıbbi malzeme bedellerinin sigorta altında

değerlendirilmesini ifade etmektedir. Bedel tespiti kapsamında sağlığa bir bedel konulamamasından ötürü sigortalının kabul ettiği bedel düzeyinde poliçe oluşturulmaktadır (Orhaner 2013: 319).

Seyahat sağlık sigortaları ise kara, hava ya da deniz yoluyla bir ülkeden farklı bir ülkeye gidecek bireylerin yolculuk sırasında karşı karşıya kalabilecekleri sağlık risklerine yönelik olarak yararlandıkları sigorta türüdür. Günümüz şartlarında ABD ve AB ülkelerine giriş yapabilmek için bu sigortanın yapılması zorunlu hale getirilmiştir (Kaya 2011: 204).

1.4.2.6. Sorumluluk Sigortaları

Hayat dışı sigorta çeşitlerinden biri olan sorumluluk sigortaları, geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Bu bağlamda çalışmada yer alan sorumluluk sigortaları, mevduat sigortaları, üçüncü şahıs sigortaları ve mesleki sigortaları kapsamında değerlendirilmektedir.

1.4.2.6.1. Mevduat Sigortaları

Mevduat sigortaları, bankacılık hizmetleri kapsamında kullanılan sigorta türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Anlamsal açıdan mevduat sigortaları, kayıp risklerinin banka müşterilerinin üzerinden alınıp, bu riskleri daha iyi değerlendirdiği ve riskleri azalttığı düşünülen özel kurumlara veya devlete aktarılması olarak ifade edebilecektir (Ayzit 2004: 3). Mevduat sigortalarında temel amaç, mevcut ve potansiyel müşterilerin bankaya olan güvenlerinin pekiştirilmesidir (Mesutoğlu 1997: 6).

1.4.2.6.2. Üçüncü Şahıs Sorumluluk Sigortaları

Bu sigorta türü, sigorta ettirenleri poliçesi süresi içerisinde ortaya çıkabilecek üçüncü şahısların sağlıklarının bozulması, ölmeleri veya yaralanmaları adına sorumluluk altına almaktadır. Bununla birlikte üçüncü şahıs sorumluluk sigortaları, üçüncü şahıslara ait mallarda maddi hasar oluşması sebebiyle kendilerine 3. şahıslar tarafından ileri sürülen zararın karşılamasına yönelik isteklerde; Türk Ceza Kanunu'nun yasal sorumluluklarla ilgili mevzuatına uygun şekilde hareket etmektedir. Firmalar için düzenlenen üçüncü şahıs hukuki sorumluluk poliçesi aracılığıyla firma faaliyetleri sonucunda ortaya çıkabilecek kazalarda 3. kişilere

verilecek maddi ve bedensel zararlar nedeniyle oluşacak yasal sorumluluk teminat altına alınmaktadır (Generali 2018).

1.4.2.6.3. Mesleki Sorumluluk Sigortaları

Mesleki sorumluluk sigortaları, belli bir uzmanlık gerektiren bir görevi yerine getiren bireylerin, bu meslek ve görevleri yerine getirirken sebep oldukları zararlardan dolayı ortaya çıkabilecek sorumlulukları sebebiyle tazminat ortaya çıkabilir. Mesleki sorumluluk sigortaları ise istenecek tazminatların teminat altına alınmasıdır (Bozer 2009: 166).

Mesleki sorumluluk, sigortası yapısal açıdan bir zarar sigortası niteliğindedir. Bu açıdan zarar oluşmadan sorumluluğun karşılanması mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte bu sigorta türü yine malvarlığı sigortasıdır. Burada malvarlığı ile mal sigortası ayrımı bulunmaktadır. Mal sigortasında malın değeri üzerinden bir hesaplama yapılmaktadır. Malvarlığı sigortasında ise, malvarlıkları belli bazı tehlikeli mali olaylara göre korunmaktadır (Şenocak 2000: 44-45).

1.4.2.7. Tarım Sigortaları

Tarım sigortaları, üreticilerin gelir kaynağı olan hayvansal ve bitkisel ürünleri farklı belirsizliklere ve rizikolara karşı koruma altına almakta, risklerin üreticilerden sigorta şirketlerine aktarmakta ve milli ekonomiye katkı sağlamaktadır. Tarım sigortalarında hedef, tarımın yüz yüze kaldığı tüm riskler ve ortaya çıkış zamanları ve büyüklükleri tam olarak öngörülemeyen belirsizlikler ve zararlardan ileri gelen kayıpların, poliçe şartları kapsamında temin edilmesi ve sigortalının net varlığında bir düşüşün oluşmasının engellenmesidir (Çetin, 2007).

1.4.3. Bireysel Emeklilik Sigortası

Bireysel emeklilik sigortası, bir bireyin yaşamında yapmış olduğu tasarrufları emeklilik döneminde kullanabilmesi ile bireyin emeklilikte hayatını düzgün devam ettirebilmesini sağlayabilmesi açısından yararlanan bir sigorta türüdür. Bu sigorta tipinden yararlanılmasında sosyal güvenlik sistemindeki bazı aksaklıklar etkili olabilmektedir (Isseveroğlu, Hatunoğlu 2012:159)

Bireysel emeklilik sigortası sisteminde, bireylerin yaptıkları tasarruflarla kendi geleceklerini şekillendirmeleri durumu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sigorta sisteminde toplanan fonlarla ülke ekonomisine de katkıda bulunulmuş olmaktadır. Yapısal açıdan bireysel emeklilik sigortası sistemi; gönüllük esasına dayanmakta, vergilerin teşvik olmasını sağlamakta, belli planları olan özel emeklilik sistemi sağlamakta ve ekonomiye fon sağlamaktadır. Bu durum, bu sigorta tipinin hem bireylere hem de topluma yararlı olmasını sağlamaktadır (Dinçel 2010: 15)

Türkiye’de bireysel emeklilik sigortası ise 27.10.2003 tarihinden itibaren kullanılmaya başlamıştır. Böylelikle sosyal güvenlik sisteminin tek seçeneği sürdürme zorunluluğu da ortadan kalkmıştır. Bireysel emeklilik sigortası sisteminin devreye girmesiyle birlikte insanlar ikinci bir emeklilik şansı kazanmıştır. Bu sistem, özel kuruluşların sağladığı bir hizmet olarak varlığını sürdürmektedir (Satır 2008:4).

1.5. Sigortacılık Hizmetlerinin Dünyadaki Gelişimi

Bireyin riskten kaçınma isteğiyle birlikte sigortacılığın oluşumuyla ilgili tarihsel gelişmeler yaşanmıştır. Dünyada sigortacılık alanındaki benzer örneklere günümüzden yaklaşık dört bin yıl öncesinde rastlanmaktadır. Bu dönemlerde Babil, ticaretin oldukça fazla yapıldığı merkezlerdendi. Bu dönemde Babil’de sermayedarlar, kervan tüccarlarına kervanın soyulması veya kervana saldırılmasına yönelik olarak borç para vermekte ve soyulma ya da saldırı olaylarının görülmesi halindeyse sermayedarlar bu borçları iptal etmekteydi. Fakat borcun geri ödenmesiyle ilgili olarak ise “Darmatha” adı verilen sözleşmeler yapılmaktaydı. Bu durum kara taşımacılığıyla ilgili risklerin güvence altına alındığını gösteren ilk bulgulardan birisi olmuştur (Çipil 2011: 28).

Sigorta hizmeti olarak ele alınabilecek çeşitli düzenlemelere M.S. 500 yıllarında Eski Yunan ve Roma’da da rastlamak mümkündür. Bu dönemde tefecilerle gemiciler arasında yapılan sözleşmeler, yapısal açıdan sigorta nitelikleri taşımaktadır. Bu süreç içerisinde yapılan anlaşmalara göre gemiler malların taşınmasına karşılık olarak tefecilerden borç para almaktaydı. Borca yönelik olarak ise tefeciler gemiyi sahiplenirlerdi. Bu durum deniz sigortacılığının oluşumuna zemin hazırlamış bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydınalp 2012: 12).

Dünyada prime dayalı sigortanın ortaya çıkışı, M.S. 1250’li yıllara denk gelmektedir. Bu yıllarda özellikle Cenova, Floransa ve Venedik’te prime dayalı sigorta uygulamaları görülmüştür. Ancak şuan ki sigortaya yakın bir sigorta tipinden 14. yy.’a gelinceye kadar bahsedilememiştir. M.S. 1500’lü yıllarda ticarete ortaya çıkan gelişimlerle birlikte ekonomide de farklı adımlar atılmaya başlamıştır. Özellikle deniz ticaretinin gelişmiş olduğu İtalya’da ticaretin hız kazanmış olması bazı risklerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu durum deniz sigortası kavramının gelişimini hızlandırmıştır. Ekim 1347’de İtalya’nın Cenova Limanı’nda ilk sigorta poliçesi düzenlenmiştir. Bu olayı Cenova’da ilk sigorta şirketinin 1424 yılında faaliyete girmesi izlemiştir (Avunduk 2012: 75).

Sigortacılığın ortaya çıkışıyla birlikte 1435 yılında “Barcelona Kararnamesi” yoluyla sigorta ile ilgili ilk kanuni alt yapı oluşturulmuştur. Sigortacılıkla ilgili olarak ortaya çıkan diğer önemli süreçler ise; İngiltere’de 1457 yılında dünyada ilk defa deniz nakliyat poliçesi kullanılması, Londra’da 1575 yılında Sigorta Birliği’nin faaliyete girmesi, hayat sigortasının ilk kez 1583 yılında düzenlenmesi, ilk sigorta şirketinin 1663 yılında hizmet vermeye başlaması ve ilk yangın sigorta şirketinin ise 1684 yılında faaliyete sokulmasıdır (Özbolat 2011: 34-38).

Sigortanın ortaya çıkışında doğal afetler ile yaşanan felaketlerin büyük etkileri olmuştur. Özellikle 02.09.1666 tarihinde Londra’da yaşanan büyük yangın bu felaketlerden biri olarak değerlendirilebilecektir. Bahsi geçen bu yangın dört gün boyunca devam etmiştir. Yangın sırasında birçok kilise ve ev zarar görmüştür. Yaşanan yangın sonrasında ise Friendly Society adlı yangın sigortası şirketi 1684 yılında faaliyete girmiştir (Kocabaşoğlu 1994: 42). Bu sigorta şirketini 1696 yılında Hand in Hand (El Ele), 1704 yılında “Lombard House” ve 1710 yılında ise Company of London Insurers (Londra Sigortacılar Şirketi) takip etmiştir (Avunduk 2012: 75).

Dünyada nakliyat konusunda sigorta denildiğinde akla gelen ülkelerden biri İngiltere’dir. Bunun temelinde İngiltere’nin nakliyat konusunda önemli bir geçmişinin bulunması yatmaktadır. Nakliyat açısından önem arz eden İngiltere’de tekne sigortası ve varlık sigortaları olan Joint Hull Understading ve War Rating

Committee'ye İngiltere'nin neredeyse her yerinde rastlamak mümkündür (Acınan 2005: 2).

Dünyada sigortacılığın tarihsel gelişimi açısından Lloyd'dan bahsetmek yerinde olacaktır. Lloyd kendine özgü nitelikleri olan ve dünyada bir benzeri olmayan deniz nakliyatı sigortacılığını ifade etmektedir. Gemi sahipleri ve tüccarlar olası zararların paylaşılmasını liman kafelerinde yaptıkları sözleşmeler üstünden karşılamayı amaçlamışlardır. Sözleşmelerin kendi mekânında yapılmasını amaçlayan Edward Lloyd sözleşmelerle ilgili bazı kolaylıklar sağlamıştır. Süreçte Lloyd'un mekânına gelen tüccarlar yük ve tekne sebebiyle yüklenmiş oldukları payları bir kağıda yazıp bunu imzalamışlardır. Bu kağıda ise underwriter (sigortacı) adı verilmiştir (Sezal 2017: 1157-1158).

Lloyd resmi açıdan bir sigorta şirketi olmamakla birlikte sigorta teminatı sağlayan bireylerden meydana gelen bir birlik niteliği taşımaktadır. Resmi olarak ise 1871 yılında İngiltere'de oluşturulan bir kanunla birlikte Lloyd kanuni bir birlik halini almıştır. Bunun dışında Lloyd, dünyada gemicilikle ilgili istihbaratların sağlanabildiği önemli merkezlerden biri olarak da ifade edilmektedir (Barreau, Bigot 2006: 36-37).

İlk kurulduğu dönemlerde yalnızca deniz sigortalarıyla ilgili faaliyet gösteren Lloyd, ilerleyen dönemlerde faaliyet alanını geliştirmiştir. Geçmişte İngiltere'de Reasürans ve nakliyat merkezi konumunda olan Lloyd, halen önemini sürdürmektedir. Lloyd belli şartlara bağlı olarak hizmetlerini yürütmek durumundadır. Bu şartlarla ilgili şunlar ifade edilebilir (Ezerdi 1998a: 8-9);

- Dünyada yalnızca tek merkezi olan Lloyd Londra'da yer almaktadır.
- Lloyd yapısal açıdan bir sigorta şirketi veya nakliyat şirketi ve bir banka değildir.
- Lloyd işlem olarak herhangi bir sigorta işlemi yapmamaktadır.
- Dünyada gemicilik bilgilendirme ile sigorta piyasası açısından bir merkez konumundadır.

- Lloyd'da iş kabulü yapan pek çok underwriter bulunmaktadır.
- Lloyd'da yalnızca üyeliği olan underwriter iş kabulünde bulunabilmektedir.
- İş kabulünde bulunabilmesi için zengin ve itibarlı olunması gerekmektedir.
- Lloyd'un yönetiminde konsey sorumludur.
- Lloyd kapsamında primler bir fonda toplanmaktadır.
- Lloyd farklı limanlarda 1500 adet acentesi bulunmakla beraber 7000'in üstünde üyesi bulunmaktadır.

II. BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SİGORTACILIK HİZMETLERİ

2.1. Avrupa Birliğinde Sigortacılık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi

Avrupa Birliği'nin geçmişten günümüze kadar geçen süreç içerisinde sigortacılık alanında yapmış olduğu düzenlemelere bakıldığında, bu düzenlemelerin genel olarak sigortacılık piyasasını serbestleştirmek amacıyla yapıldığı görülmektedir. Avrupa Birliği kapsamında sigortacılık alanıyla yürütülen çalışmaları, sigorta sözleşmeleri ilişkin düzenlemeler ve hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili düzenlemeler olarak iki ayrı başlıkta ele almak mümkündür. AB içindeki bireylerin serbest dolaşımı, Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın 43. ve 48. maddelerinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte 48. madde ile tüzel bireylerin de serbest dolaşım hakkı bulunmaktadır. Bu düzenleme sayesinde AB'ye üye ülkelerin şirketlerinin de serbest dolaşım hakkı söz konusu olmaktadır (Özmumcu 2010: 73). Bu önemli düzenleme sayesinde üye ülkelerin ve sigortacılık şirketlerinin AB içinde serbest dolaşımına imkân tanınmaktadır.

Çalışmada, AB'de sigortacılık hizmetlerinin tarihsel sürecinin ele alınması ve tarihsel süreç içerisinde sigortacılık alanında yapılan düzenlemelerin değerlendirilmesi; akabinde AB'de sigortacılık sektörünün yakın geleceği ile ilgili değerlendirmelerin yapılması ile ikinci bölüm tamamlanmaktadır.

2.1.1. Avrupa Birliği'nde Sigortacılık Alanında Yapılan Hukuksal Düzenlemeler

AB'de tek pazar düzeni, bazı kanuni düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. AB'de sigortacılık alanında ortak kanuni düzenlemelerin oluşturulması ile birlikte sigorta firmalarının üye ülkeler kapsamında faaliyet yapabilmesi daha kolay hale gelmiştir. Bu öneme istinaden çalışmada tarihsel süreç içinde AB'de sigortacılık alanında yapılan düzenlemelere yer verilmektedir.

2.1.1.1. Hayat Dışı Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ilgili Kanun

Hayat Dışı Sigortacılık Faaliyetlerine Başlama ve Yürütme ilgili Kanun, tüzük ve idari düzenlemelerin koordinasyonuna ilişkin olarak Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde 16.08.1973 tarihinde yayımlanan 73/239/EEC Sayılı Birinci Konsey direktifidir. Hayat dışı sigortalar, sigorta yaptırانların maddi varlıklarında farklı riskler nedeniyle oluşabilecek hasarları sigorta teminatı altında toplamaktadır (Yolcu 2009: 6).

1973 yılında yürürlüğe giren bu direktifle birlikte hayat dışı sigortacılık faaliyetlerine başlanması ve bunların sürdürülmesiyle ilgili yasal düzenlemelerin belli bir yapıya oturtulması hedeflenmiştir. Bununla birlikte bu direktif, AB'de sigorta faaliyetleriyle ilgili hizmet verme ve yerleşme serbestisi sınırlandırmaların kaldırılmasıyla ilgili çeşitli düzenlemeler de getirmiştir. Direktif, üye ülkeler arasında sigortacılığa getirilen sınırlandırmaların ve ayrımcılığa sebep olan uygulamaların kaldırılmasını zorunlu hale getirmektedir (Özşar 2005: 49).

Direktife göre üye ülkeler, diğer üye ülkelerin ticari ve mesleki kurumlarına kendi vatandaşlarına sağladıkları şartları sağlamak zorundadır. Bu durum üye ülkelerin birbirleriyle sigorta faaliyetleri kurarak bu faaliyetlerin sürdürülebilmesini sağlamaktadır.

2.1.1.2. 73/239/EEC Sayılı Konsey Direktifinde Değişiklik Yapan, Hayat Dışı Sigortacılık Alanında Hizmet Sunma Serbestisinin Etkin Kullanımının Sağlanmasına İlişkin Direktif

22.06.1988 tarih ve 88/357/EEC (European Economic Council- Avrupa Ekonomik Konseyi) sayılı İkinci Konsey Direktifi, özellik olarak tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Bu direktifte, ilk direktif kapsamında tespit edilen şirketler ve sigorta branşlarıyla ilgili olarak hizmet sağlama serbestliği konularında birtakım özel düzenlemeler getirilmiştir (Aral 2011: 69). Ayrıca direktifte "İlk Direktife Getirilen Ek Hükümler" başlığı da yer almaktadır. Bu başlık altında ise hangi sigorta branşlarının yüksek risk taşıdığı ifade edilmiştir.

Direktifte, sigorta sözleşmeleri söz konusu olduğunda hangi hukuktan yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte denetleme kurumlarının yararlanabileceği araçlar ve kullanabileceği yetkilerle ilgili düzenlemeler de yer almıştır. Üye ülkelerin, denetleme kuruluşlarının sigorta şirketlerini denetleyebilmeleri için sahip olmaları gereken araç ve yetkileri sağlamaları gerekmektedir. Bu düzenleme, denetleme kuruluşlarının sigorta şirketlerinin tüm faaliyetleriyle ilgili olarak incelemede bulunabilmelerine imkân tanımaktadır. Bununla birlikte denetleme kurumlarının sigorta şirketleriyle ilgili olarak tedbirler alabilmeleri, şirketlerin faaliyetlerini yürüttükleri bölgelerde incelemelerde bulunabilmeleri ve yasal araçlar kullanarak tedbir alabilmeleri sağlanmaktadır (Özşar 2005: 61).

Direktifin üçüncü başlığında sigortada hizmet sunum serbestisiyle ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Sigorta firmalarının üye ülkelerdeki kurumlar kanalıyla başka üye ülkelerdeki bir kurumun veya bir kişinin riskini sigortalaması halinde, bu başlık altında ele alınan kurallardan yararlanılmaktadır. Bu durumdaysa ikinci üye ülke, hizmet verilen ülke konumunda olmaktadır. Üçüncü başlık altında toplanan düzenlemeler, ilk direktifteki düzenlemelerin uygulanmadığı kurumlar, firmalar ve işlemlere uygulanmamaktadır. Düzenlemeler, motorbotlar, tıbbi ürün sorumluluğu, zorunlu inşaat çalışması, işyeri kazaları, nükleer hukuki sorumluluk ve taşıyıcının sorumluluğunu kapsamayan motorlu taşıt sorumluluğu içeren sigorta sözleşmelerine uygulanmamaktadır. Bu direktife göre, bir sigorta şirketi, farklı bir üye ülkede sigorta hizmeti vermek isterse, merkezinin bulunduğu üye ülkedeki yetkili kişi ve kurumları bilgilendirmek zorundadır. Bununla birlikte sigorta kapsamında riskleri de ortaya koymak durumundadır. Hizmet alacak üye ülke alacağı hizmetle ilgili olarak idari izin vermeye yetkilidir (Aral 2011: 69).

Kısaca bu direktif, denetim kuruluşlarının sigorta şirketleriyle ilgili olarak detaylı incelemelerde bulunabilmelerine, çeşitli tedbirler alabilmelerine, gerekli durumlarda uygun yasal araçlar kullanarak tedbirlerin uygulanmasına ve denetim kuruluşlarının bilgi toplayabilmesine imkân tanımaktadır. Bu direktif sayesinde

sigorta kurumlarının hizmet sunma serbestisinin temin edebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

2.1.1.3. Doğrudan Sigorta İşlemlerine İlişkin Kanun, Tüzük ve İdari Düzenlemelerin Koordinasyonu (Hayat Sigortası Hariç) Hakkında Üçüncü Konsey Direktifi

18.06.1992 tarihli ve 92/49/EEC sayılı üçüncü konsey direktifiyle birlikte hayat sigortacılığı hariç diğer sigortacılık türlerinde faaliyetlerin başlaması ve devam ettirilmesiyle ilgili olarak 88/357/EEC ile 73/239/EEC sayılı direktiflerinde değişikliklerin yapılması söz konusu olmuştur.

Bu direktifle birlikte daha önceki düzenlemelerde olduğu gibi sigorta faaliyetlerini gerçekleştirebilmek için resmi ön izin alınması gerekmektedir. Bu açıdan merkez ofisi farklı bir üye ülke içerisinde yer alan bir sigorta şirketinin faaliyetleri genişletmek veya farklı bir branşta hizmet verebilmek için bulunduğu üye ülkenin resmi otoritelerinden izin almak zorundadır. Bu izin tüm AB için geçerli olmakla birlikte belli bir sigorta dalıyla ilgili olarak verilmektedir. Yapısal açıdan üçüncü konsey direktifi, yetkili kurumlara yerinde denetimde bulunma ile bilgi toplama yöntemleriyle detaylı incelemelerde bulunabilme, firmalarla ilgili olarak çeşitli tedbirler alabilme ve bu tedbirlerin uygulamaya konulmasıyla ilgili olarak takipte bulunabilme gibi konularda denetim yetkisi sağlamaktadır (Özşar 2005: 66).

İkinci direktifte ifade edilen sözleşme portföylerinin devredilmesiyle ilgili düzenlemeler, üçüncü direktifle birlikte uygulamadan kaldırılmıştır. Üye ülkeler, merkez ofisleri kendi bünyelerinde olan sigorta şirketlerinin, sözleşmeler kapsamındaki portföylerinin bir bölümünü ya da tamamını AB'deki farklı bir ofise devredebilmeleri için gerekli olan izni vermek zorundadırlar. Bununla birlikte bir şubenin sözleşme portföyünü devretmeyi istemesi halinde ise bulunduğu üye ülkenin yetkili kamu kurumlarına bunu danışmak durumundadır. Devir sürecinin olabilmesi için devri yapan şirketin bağlı olduğu ülkenin kamu mercilerinden izin alınması gerekmektedir (Kayalı, 2007: 86).

Birinci direktifte verilen ruhsat ve izinlerin ne gibi durumlarında iptal edileceğiyle ilgili düzenlemeler yer almaktaydı. Üçüncü direktifte ise bu düzenlemelerle ilgili olarak bazı değişiklikler yapılmıştır. Üçüncü direktifte hizmet sunumu ve yerleşme serbestisiyle ilgili düzenlemelerle ilgili olarak birinci direktifin değiştirilmesi durumu öne çıkmıştır.

2.1.1.4. Hukuksal Koruma Sigortasına İlişkin Konsey Direktifi

22.06.1987 tarihli ve 87/344/EEC sayılı konsey direktifi, sigorta yaptırmanın ceza ile hukuk davalarıyla mahkeme dışındaki yargılanma süreçlerinde karşılaşılabilecek ziyan, hasar, mağduriyet ve zararın tazmin edilmesini, sigorta yaptırmanın idari, ceza ve hukuk davalarıyla farklı yargılama prosedürlerinde temsil edilmesiyle savunulmasını temin edebilmek için kanuni süreçlerdeki maliyetlerin üstlenilmesini ve sigortada farklı ilgili hizmetlerin temin edilmesini içermektedir. Bu direktife göre, yasal koruma sigortasının tek bir poliçede ayrı bir bölüm olarak ya da ayrı bir sözleşme olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Üye ülkeler içerisinde yer alan şirketlerin üç seçenek içinden en az bir tanesini kabul etmeleri gerekmektedir. Bunlar (87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi, m.3/2);

- Birden fazla sigorta konusuyla ilgili olarak hizmet sağlayan şirketler, yasal koruma sigortası zararlarıyla ilgili faaliyetlerde bulunan personellerinin, kurumca farklı bir dala ilgili sürdürülen benzer faaliyetlerde çalışmamalarını sağlamak zorundadır. Şirketin uzmanlaşmış bir şirket olmasına veya birden fazla sigorta konusuyla ilgilenmesine bakılmaksızın, yasal koruma sigortası zararlarıyla ilgili faaliyette bulunan personeller, kendi şirketleriyle idari, finansal ya da ticari bağ kuran farklı bir şirketle sürdürdükleri faaliyetleri sürdüremezler.
- Yasal koruma sigortası zararlarının yönetim sürecinin ayrı bir tüzel kişiliği olan şirkete verilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte poliçede ya da düzenlenen sözleşmede şirketin adı ayrıca belirtilmek durumundadır.
- Sözleşme kapsamında şirket, mağdur olan firmaya veya bireye işinde uzman olan biri ya da avukat üzerinden çıkarlarını savunabilme hakkı

temin etmelidir. Burada ifade edilen seçeneklerin hangisinin kabul edileceğine bakılmaksızın yasal koruma sigortası olan bireylerin çıkarlarının garanti altına alınması gerekmektedir.

Sigorta süreçlerinde avukata genel olarak sigorta yaptıranın temsil edilmesi ve sigorta yaptıranın haklarının savunulması için başvurulmaktadır. Bununla birlikte bu avukatların sigortayla ilgili olarak yeterli beceri ve bilgi düzeyine sahip olması oldukça önemli olmaktadır. Sigorta yaptıran birey veya firma avukatının yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadığını düşünmekteyse farklı bir avukat tercihiinde bulunabilme hakkına sahip olmaktadır (87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi, m. 6).

Sigorta yaptıran ile yasal koruma sigortacısı arasında hukuki konularda fikir uyuşmazlığının olması halinde ise sigorta yaptıranın tahkim ya da farklı hizmetleri temin edebilecek süreçlere yönelebileceğinin sigorta sözleşmesi içerisinde net bir şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Böylece bu olasılık teminat altına alınmış olmaktadır (87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi, m. 6).

2.1.1.5. Avrupa Birliği Hukukunda Sigorta Sözleşmelerine Yönelik Düzenleme

AB’de, Avrupa Sigorta Sözleşme Hukuku sisteminin oturtulabilmesi için 1999 yılında üye ülkelerden sigorta hukuku konusunda uzman akademisyenler bir araya gelmiştir. Yapılan uzun araştırmalar ve çalışmalar neticesinde ise 2009 yılında “Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri” yayınlanmıştır (Heiss 2010: 6).

Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (Principles of European Insurance Contract Law-PEICL) çoğunlukla özel sigortalara uygulanmaktadır. Avrupa Sigorta Sözleşmesi Hukuku İlkeleri (ASSHİ) tüm sigorta sözleşmelerinde geçerli olan genel hükümler, tutar sigortalarına ilişkin genel hükümler ve zarar sigortalarına ilişkin genel hükümler şeklinde üç bölümden oluşmaktadır.

ASSHİ düzenlemeleri, yargı organınca konulan ve bağlayıcı niteliği olan düzenlemeler değildir. Bu düzenlemelerin uygulanıp uygulanmayacağı tarafların isteğine bırakılmıştır. Bu durum, ASSHİ’nin 1. madde 102. fıkrasında açıkça ifade edilmiştir. Bu düzenleme kapsamında yasa açısından uluslararası hukukun

koyabileceği düzenlemelere bakılmaksızın, tarafların yaptıkları sözleşmede ASSHİ'ye tabi olmayı kararlaştırmaları halinde uygulanmaktadır. Bununla birlikte ASSHİ 'nin 1. madde 103. fıkrası, hüküm saklı tutulmak kaydıyla, ASSHİ'de geçen bazı düzenlemelerin hariç tutulmasının mümkün olmadığını ve ASSHİ'den yararlanılması gerektiğinde tüm düzenlemelerden yararlanılabileceğini düzenlenmektedir (Ekşi 2012: 65-66).

ASSHİ'nin 1. maddenin 103. Fıkrası, emredici niteliği olan düzenlemelere sahiptir. Bu maddeye göre; sigorta yaptıran kişinin hileli davranışının olması durumunda sözleşmeyle ilgili olarak 2. madde 104. fıkrada yer alan düzenlemelerin yapılması öngörülmüştür. Bununla birlikte tutar sigortalarında ise 13. madde 101. maddesi kapsamında yer alan düzenlemeler emredici niteliğe sahiptir. ASSHİ'nin 1. madde 103. fıkraya göre, sigortalı, sigorta ettiren ve lehtarın aleyhine olmamak koşuluyla sigorta sözleşmesinde, ASSHİ'nin diğer maddelerindeki düzenlemelerle uyuşmayan ögelerin yer alabileceği ifade edilmiştir. Fakat 1. madde 103. fıkrada ifade edilen bazı durumlarda, taraflardan birinin lehine olan aykırı hüküm ve şartların da geçerli olabileceği ifade edilmektedir (Armbruester 2018: 120).

Üye ülkelerin talep etmesi halinde ASSHİ uygulamaya konmaktadır. Eğer taraflar ASSHİ'nin 1. maddenin 102. ile 103. fıkralarında yer alan düzenlemeler kapsamında sözleşmenin uygulanmasını kararlaştırmışlarsa, bu ilkeler kapsamında yer alan düzenlemeler sigorta sözleşmesinin hüküm haline gelmiş olmaktadır. Hakem heyetleri veya mahkemeler de ASSHİ'yi sözleşme hükmü olarak uygulamaktadır. Sigorta sözleşmesinde yabancılik unsuru yer almakta ise yararlanacak hukuk kuralları, kanunlar ihtilafı kurallarına göre tespit edilmektedir. Bu kuralların ortaya koyduğu kanunun emredici düzenlemeleri ile sigorta sözleşmesinin hükmü haline gelmiş olan ASSHİ arasında bir uyumsuzluk veya çatışma olması durumundaysa, kanunun emredici düzenlemelerinden yararlanılması mümkün olmaktadır (Ekşi 2012: 66).

ASSHİ, tarafların istekleri doğrultusunda sigorta sözleşmesine dâhil olmaktadır. Bu sebepten dolayı daha öncede belirtildiği üzere bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte ASSHİ'nin kullanılması, taraflarca kabul edilmiş

olsa dahi kanunlar ihtilafı tarafından gösterilen kanunun emredici kurallarına ASSHİ'nin aykırı olması durumunda kanundan yararlanılması gerekmektedir (Ekşi 2012: 66). Fakat ASSHİ'nin tüzük formuna dönüştürülmesi de mümkün olmaktadır. ASSHİ'nin tüzük haline dönüştürülmesi durumunda ise bağlayıcı niteliği olmaktadır.

ASSHİ'nin 1. maddenin 201. fıkrasında maddesinde sigorta sözleşmelerinin tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre; sigorta sözleşmeleri, sigorta yapan tarafın, sigorta yaptıran tarafı bir prim karşılığında belli bir riske karşı korumayı taahhüt ettiği sözleşme tipidir. Bu maddede aynı zamanda zarar sigortaları ile sigortalanmış olay tanımlarına da yer verilmiştir. Buna göre zarar sigortaları, sigorta yapan taraf açısından riskin ortaya çıkması halinde riske karşılık sabit bir bedel ödemenin yapılmasını gerektiren sigorta tipini ifade etmektedir. Sigortalanmış olursa, sigorta sözleşmesinde tespiti yapılan riskin gerçekleşmesini ifade etmektedir (Armbruster, 2018: 125).

AB üye ülkeleri tarafından yapılan sigorta sözleşmeleri ile ilgili tanımlamalar incelendiğinde ortak bir fikre ulaşılamadığı görülmektedir. Üye ülkelerin bazılarının kanunlarında sigorta sözleşmesi kavramı hiç ele alınmamakla beraber bazılarında ise yalnızca tanımlama yapılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak Belçika'nın 25.06.1992 tarihli Sigorta Sözleşmesi Kanunu ile Fransa'nın 1930 tarihli Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda sigorta sözleşmesinin tanımının yapıldığını ifade etmek mümkündür. Ayrıca Alman Sigorta Sözleşmesi Kanunu'nda sigorta sözleşmesi kavramının tanımlanmadığı ifade edilmektedir (Kender 2011: 162).

ASSHİ'de sigorta sözleşmeleri iki kısımda ele alınmaktadır. Bunlar tutar (meblağ) sigortaları ile zarar sigortalarından oluşmaktadır. Tutar sigortalarıyla ifade edilmek istenen can sigortalarıdır. Bu açıdan ASSHİ'deki sigorta tiplerindeki ayırım, Türk Ticaret Kanunu (TTK) kapsamındaki zarar sigortaları ile can sigortaları ayırımıyla benzeşmektedir.

Sigorta sözleşmelerinin ispatı veya kurulmaları, ASSHİ'nin 2. maddenin 301. fıkrasındaki düzenlemeler göre yazılı Grafik şartına tabi değildir. Bununla birlikte sigorta sözleşmesinin farklı bir Grafik şartı da bulunmamaktadır. Bu açıdan sigorta sözleşmesi herhangi bir şekilde kurulmakla beraber tanık deliline ihtiyaç

duymaktadır. Türkiye’de de sigorta sözleşmelerinin Grafik şartı bulunmamaktadır. Ancak TTK’nın 1401. maddesine göre ispat için yazılı delile gereksinim duyulmaktadır (Ulaş 2012: 12).

Türkiye’deki yasal düzenlemelerde olduğu gibi ASSHİ’de de sigorta sözleşmelerindeki taraflar, sigortacı ile sigortalı/sigorta ettirendir. Sigorta sözleşmesinin tarafları ASSHİ’nin 1. maddenin 201. fıkrasında düzenlenmiştir. Yapılan sigorta sözleşmesine göre sigortacı, sigortalının ödediği prim karşılığında belli bir riske karşı ona koruma sağlamayı yüklenmektedir (Basedow 2009: 52). Bununla birlikte bir kimsenin sigorta ettiren ile sigortalı olması mümkün olduğu gibi sigorta ettiren ile sigortalının farklı bireyler olabilmesi de mümkün olmaktadır.

ASSHİ’nin 1.maddesinin 202. fıkrasında sigortalı kavramının tanımı yapılmıştır. Buna göre sigortalı, bir zarar sigortasıyla birlikte yararı veya menfaati korunan bireyi ifade etmektedir. Bununla birlikte bu maddede, lehtarın da tanımı yapılmıştır. Buna göre lehtar tutar sigortalarında bedelin ödeneceği kişi olmaktadır. Bununla birlikte sağlığı, hayatı, konumu ve bedensel bütünlüğü sigortalanan bireye ise “riziko kişisi” adı verilmektedir.

Türkiye’deki yasal düzenlemeler kapsamında hastalık ve hayat sigortalarında lehtar kavramında bahsedildiği görülmektedir. Bununla birlikte Türk yasalarında da ASSHİ’de olduğu gibi lehtar risk ortaya çıkması durumunda sigorta bedelinin verileceği bireyi ifade etmektedir. Zarar sigortalarındaki sigortalı kavramıyla lehtar kavramı birbirlerinden farklı olmaktadır (Bozer 2009: 211).

2.2. Avrupa Birliği’nde Sigortacılık Sektörüne Genel Bakış

Avrupa Birliği’nde sigorta sektöründe öncelikli konulardan biri, finansal hizmetler kapsamında sigortacılık sektöründe tek bir pazar oluşumu sağlamaktır. Bilindiği üzere Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun kurulmasını sağlayan 25.03.1957 tarihli Roma Antlaşması’nın 8. maddesinde ortak Pazar kurulması amaçlanmıştır. Bu ortak pazara geçişte 12 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmüştür (Atalay 2004: 9). Bununla birlikte 1961 yılında ulusal hukuk kuralların birbirleriyle uyumlu hale gelmesini sağlamayı amaçlayan hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili programın

kabul edilmesiyle birlikte sigortacılıkta bir tek pazarın varlığının kabul görmesi sürecine geçilmiştir. AB sigorta piyasaları bu süreçte bir tek sigorta pazarı meydana getirmişlerdir (Berk 2005: 63). Sürecin yaklaşık olarak 40 yıl sürmüş olması ise birlik kapsamındaki ülkelerdeki düzenlemelerin birbirlerinden farklı olmasından kaynaklanmıştır.

Sigortacılıkla ilgili olarak tek bir pazarın kurulmasının, uluslararası hizmet sunma özgürlüğünün oluşturulmasıyla birlikte sağlanması ve ulusal pazarların üye ülkelerdeki rekabet şartlarına etki eden kanuni yapıları organize eden bir topluluk pazarı haline gelmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan AB’de sigortacılık faaliyetleri kolaylaşmaya başlamıştır (Ulusoy 1998: 37). Bununla birlikte sigortacılığı göz önünde bulundurarak AB’ye üye olan ülkelerin kendi içlerinde serbest ticaret yapmalarına engel olan teknik, fiziksel ve maddi engellerin kaldırılması değerlendirildiğinde genel olarak hizmet sektöründe fiziksel engellerin çok önemli olmadığı görülmektedir. Fakat teknik ve mali teknik sorunların ortadan kaldırılması açısından önemli oldukları görülmektedir.

Avrupa Birliği’nde tek bir sigortacılık pazarının meydana getirilmesi açısından yapılan düzenlemeler, genel olarak teknik ve maddi engellerin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilmektedir. “AB Tek Sigorta Pazarı” oluşturma faaliyetleri, 1979 yılında AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanan “Sigorta Sözleşmesi Hukuk Taslağı Direktifi” ile somut hale getirilmiştir. Ancak tek pazar oluşumuna yönelik faaliyetlerin yasalaştırılması süreci, farklı gündem konularının araya girmesi sebebi ile bir süre gecikmiştir. 1984 yılında ise AB’ye üye olan ülkelerin kara taşımacılığında nakil araçları sigortalamaları zorunlu hale getirilmiştir. Ayrıca 1990 yılına gelindiğinde AB’ye bağlı ülkeler içerisinde ikametgâhı olan ve trafik sigortası yapan işletmelere diğer ülkelerdeki motorlu araçlar için sigorta poliçesi düzenlemesi yapılabilme serbestisi sağlanmıştır (Özşar 2006: 20).

AB vatandaşlarına en yüksek kalitede ve en düşük fiyatta sigorta hizmeti sağlamak, sigorta şirketlerinin temel amacıdır. Bu amaç ise Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası tarafından sigorta işletmelerine yüklenen bir görev olarak karşımıza çıkmaktadır (Oksay 2005a: 8). Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası’nın varlığıyla

birlikte sigorta şirketlerinin rekabet ortamında varlıklarını artırmak ve bu kapsamda müşterilerine daha farklı yelpazede olanak sağlayıp müşteri ile sigortacı arasında güven duygusu oluşturmak bu oluşumun temel görevlerinden ikisi olmuştur. Bu sayede makro ölçekte ülke genelinde ekonomik etkinliğin de artırılması da hedeflenmiştir (Özşar 2006: 20).

Sigorta sisteminde içinde sigorta hukuku; sigorta piyasasının hukuksal açıdan düzenlenmesi, özel sigorta hukuku ve sigorta yaptırmanın korunmasıyla ilgili birtakım düzenlemeler aklı gelmektedir. Günümüzdeki AB'deki sigortacılık düzenlemeleri ele alındığında, günümüze kadarki süreç içerisinde birçok tüzük ve yönergenin yürürlüğe konulduğu görülmektedir. Yönergelerin reasürans, hayat dışı sigortalar, motorlu taşıt araçları, sigorta aracıları, sigorta komitesi, hesaplar ve farklı sigorta türleriyle ilgili olduğu görülmektedir. Sigorta faaliyetlerinde tüzükler ise rekabetin düzenlenmesiyle ilgili olmaktadır. Ayrıca AB'nin Sigortacılık mevzuatı açısından ele alınabilecek İsviçre-AB Sigortacılık Antlaşmasıyla birlikte uygulamanın kolaylaştığı görülmektedir. Bununla birlikte bu anlaşma birlik bölgesi içinde hizmet sağlama, yerleşim yapma, rekabetin korunmasını temin etme gibi konularda ülkelerin ve uygulamaların birbirlerine yaklaştırılması açısından önem arz etmektedir (Taşdelen 1996: 85).

Reasürans ile retrosesyon alanlarında ortaya çıkan gelişmeler ile birlikte hizmet verme serbestisinin sağlanması tam olarak mümkün kılınmıştır. AB mevzuatı kapsamında 25.02.1964 tarihli yönergeyle birlikte üye ülkelerden birinde kurulan reasürans işletmelerinin veya karma işletmelerin birlik içerisindeki diğer ülkelerde retrosesyon ve reasürans işlemi yapmasına izin verilmiştir (Keleş, 2007: 44).

AB'de tek sigorta pazarı anlayışı ve gerekli düzenlemeler sayesinde farklı ülkelerde sigorta yaptırabilme olanağı sağlanmıştır. Tek sigorta pazarı anlayışı, sadece talep tarafına değil arz tarafına da belli imkânlar sunmuştur. AB ülkelerinden birinde yerleşik olarak yaşayan bireylerin farklı üye ülkeleri içerisinde sigorta hizmeti alabildiği gibi bir üye ülkede faaliyetlerini sürdüren işletmenin yetkili mercilere bildirimde bulunması koşuluyla diğer üye ülkelerde sigortacılık yapabilmesi mümkün kılınmıştır.

Sigorta şirketleri ilgili sigortayla ilgili ruhsatları olduğu sürece üye ülkelerden birinde sigorta hizmeti verebilmektedir. Ancak burada yetkili mercileri ve resmi kurumları bilgilendirmek zorunluluğu kapsamında Tek Lisans İlkesi dahilinde ele alınmaktadır. AB içindeki ülkelerden bir tanesinde sigortacılık ruhsatı olan firma, farklı üye ülkelerde acenteleri üzerinden hizmet verebilmektedir (Oksay 2005b: 25).

AB üyesi ülkelerde sigortacılık faaliyetinde bulunabilmek için izin alınması gerekmekte; üye ülke içinde faaliyetini sürdüren sigorta şirketleri, umumi vekiller ya da şubeler üzerinden diğer üye ülkeler içerisinde sigorta sözleşmesi yapılabilmektedir. AB ülkelerindeki sigorta firmaları, mevcut pazar koşullarını gerekçe olarak sunup sigortacılık izni almadan faaliyet yapabilme olanağına kavuşamaz; dolayısıyla izin almak zorundadırlar. Ayrıca izin alınması için yapılan başvurunun reddedilmesi durumunda bu reddin gerekçesinin başvuru yapan tarafa açıklanması zorunlu olmaktadır (Aydınalp 2012: 55-56).

24.07.1973 tarihli yönergeye bağlı olarak AB üye ülkelerde hayat dışı sigorta faaliyetleri, 7 grup ve 18 branş altında toplanmıştır. Bununla birlikte AB'ye üye ülkelerin sigorta şirketlerinin sigorta tarifelerini belirlemeleriyle ilgili olan ulusal mevzuatları 01.07.1994 tarihinde uygulamadan kaldırılmıştır. Bunun dışında zorunlu sigortalar ile sorumluluk sigortalarının AB'de oldukça yaygın olduğu gözlenmektedir. Bu kapsamda üye ülkelerin Karayolları Motorlu Araçlar Mali Sorumluluk Sigortası dışındaki konularda kendi zorunlu sigortalarını tespit edebilmeleri serbest hale getirilmiştir (Oksay 2005b: 25).

AB'de sigorta genel şartlarının onaylanması ve düzenlenmesiyle ilgili olarak serbestlik ilkesinden söz edilmektedir. Tüm firmalar, kendi özel şartlarını çıkarabilmekte ve uygulayabilmektedir. AB'de sigorta türleri açısından ise turistik yardım, kefalet, kredi gibi pek çok farklı sigorta türüyle ilgili olarak tüzük çıkarılması süreciyle karşılaşmıştır. Ayrıca farklı branşların oluşturulması ile ilgili teşvikler de bulunmaktadır. Bunun dışında, AB'ye üye ülkeler içerisinde sigortalıyı koruma amacıyla oluşturulmuş bir teminat sistemi ise bulunmamaktadır. Böyle bir sistem yerine sigorta şirketlerinin asgari bir garanti fonu üzerinden taahhütlerini karşılamaları talep edilmektedir (Aydınalp 2012: 56).

Sigorta işlemlerinin sorumluluklarının dayanacağı sınırlar, kesin bir biçimde ortaya konamamaktadır. Buna bağlı olarak sigorta işlemlerinin sorumlulukları aşamalar halinde zaman içerisinde belirlenmektedir. Zaman içerisinde yeni sorumlulukların ve yükümlülüklerin eklendiği düşünüldüğünde sigorta şirketlerinin mali yeterlilikleriyle ilgili olarak tespit edilen mali noktalar daha çok varsayımlara dayanmaktadır. Bunun nedenlerinden birisi, mali yapı sigorta şirketinin ilerleyen dönemlerde karşılaşacağı olaylarla ilgili olmasından kaynaklanmaktadır (Yanık 2001: 46).

AB’de temel iki konu üzerinde sigorta şirketlerine güvence duyulması gerekmektedir. Bunlardan ilki finansal yeterliliğin olması, ikincisi ise firmanın yüklediği sorumlulukları karşılamaya istekli olmasıdır. Mali yeterlilik, finansal açıdan işletmenin güvencesinin işaretidir. Bu güvence ise işletmenin teknik karşılıklarının ve şirket öz kaynaklarının yeterli ve uygun olmasıyla sağlanabilir (Re 1995: 2).

Mali yeterlilik düzeyi, sermaye tabanını ya da yapısını, işletmenin aktiflerinin pasiflerini aşması halini ve aşan bölümünü ifade etmektedir. Mali yeterlilik oranı ise yeterlilik düzeyinin prim üretimine bölünmesiyle bulunmaktadır. Finansal yeterlilik seviyesi sigorta işletmeleri açısından ayrı bir öneme sahiptir. Sonuçta mali yeterlilik düzeyi, sigorta işletmelerinin farklı yıllar arasındaki ve bir yıl içindeki dalgalanmalarını sabitlemektedir. Bu sayede finansal yıkımlar da önlenmektedir (Re 1995: 2).

AB kapsamında ilk defa mali yeterlilik konusu, Avrupa Komisyonu tarafından 1994 yılının Nisan ayında görüşülmüştür. Bu görüşmeler kapsamında üye ülkelerin, Sigorta Denetim Departmanları Konferansı’nda mali konularla ilgili olarak araştırmalar yapması ve bu araştırmaları Avrupa Komisyonuna sunması ile ilgili çalışmalar yapmaları istenmiştir. Süreç içinde AB mali yeterlilik sisteminin gözden geçirilmesi amacıyla 1996 yılında Dr. Mülser’in yönetiminde bir çalışma grubu oluşturmuştur. Grubun raporuyla birlikte sigortacılık sektöründe mali yeterliliğin temelleri atılmıştır (Berk 2005: 103).

Müler'in çalışma grubu tarafından ortaya konan raporda, AB mali yeterlilik sistemi genel durumunun iyi olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte Risk Tabanlı Sermaye (Risk Based Capital-RBS)'nin üzerinde daha fazla çalışma yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda bu süreçle ilgili olarak bazı düzenlemeler yapılması gerektiği de ifade edilmiştir. Direktiflerin yürürlüğe konulmasıyla ilgili olarak yapılan reform çalışmaları neticesinde hayat dışı ve hayat şirketlerinin yükümlülükleri karşılama yeterlilikleriyle ilgili koşullar kuvvetlendirilmiştir. Bu bağlamda sermaye piyasalarında farklı ve yeni ürünler ortaya çıkarılması için birtakım girişimler olmuştur. Ancak diğer taraftan bu gelişmeler, risklerin artmasına da neden olmuştur. Mali yeterliliğin sağlanabilmesi açısından iki proje yürütülmüştür. Bunlar Mali Yeterlilik I Projesi ile Mali Yeterlilik II Projesi'dir (Aydınalp 2012: 56).

2.2.1. Mali Yeterlilik I Projesi

Yükümlülük karşılama yeterliliği, işletmelerin sigortalılara yönelik görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirip getirmeyecekleriyle ilgili olası değişimler ve işletme hesaplarıyla ilgili bilgi sağlayan bir sistemdir. Bu uygulamayla, işletmelerin belli bir anda borçlarını karşılayıp karşılamayacakları ölçülmüş olmaktadır. Ancak Avrupa Birliği mevzuatı kapsamında 1973 yılında yürürlüğe giren 73/239/AET sayılı yönergede yükümlülüklerin karşılanıp karşılanmayacağını belirleyen teknik bir düzenleme ise bulunmamaktadır. Ancak 1994 yılının ortalarında teknik düzenlemeleri içeren 3. jenerasyon direktifler, kanunlaştırılmıştır. Böylelikle AB'de üretim ve fiyat denetimlerinin yerine bu direktifler geçmiştir. Ancak AB'ye üye olan pek çok ülke, buna benzer bir serbestiyi daha önceden temin etmiştir (Yolcu 2009: 30).

Avrupa Birliği'nde yararlanılan yükümlülük üstlenme yeterliliği tablosu, hayat dışı sigortalar ve hayat sigortaları için 2002/13/EC of The European Parliament and of The Council direktifi ile düzenlenmiştir. Bununla birlikte Mali Yeterlilikler II Projesi üzerinden yürütülen çalışmalar da devam ettirilmiştir. AB'de kanuni düzenlemeler, sigortacılık firmalarının faaliyetlerini sürdüğü dönemlerde bazı destekleyici fonlar kurmalarını ve bu fonları tutma zorunluluğunu getirmektedir.

Kurulan bu fonların ya da mali yeterlilik marjlarının sigorta firmalarının her tipteki sorumluluğunu yerine getirecek düzeyde olması gerekmektedir. Bununla birlikte mali yeterlilik marjının düşük olması durumunda ise, Sigorta Denetleme Kurulu'nun sürece dâhil olarak sigortalıların mağdur olmasını engelleyecek maddi önlemleri almasını sağlayacak şartları oluşturması gerekmektedir (Yolcu 2009: 30).

Yürütülen çalışmalar kapsamında sigorta işletmelerinin merkezlerinin yer aldığı üye ülke, her türlü sigortacılık faaliyetini, yapılan faaliyetin büyüklüğüne göre karşılama yeterliliğinin sağlanmasını zorunlu tutmaktadır. Yükümlülük karşılama yeterliliği, yapılan yatırımlarının yükümlülüklerinin büyüklükleriyle orantılı olacak biçimde sağlanması gereken herhangi bir koşul ve şarta bağlı olmayan öz kaynakları ortaya koymaktadır. Sigorta sözleşmeleri, sigortalılara var olan veya ilerleyen zamanlarda ortaya çıkabilecek istekleri karşısında ödemede bulunma taahhüdünde bulunmayı sağlamaktadır. Bununla birlikte sigortalılar da düzgün ve zamanında taahhütlerin yerine getirilmesini istemektedir. Fakat sigortacılığın ana unsurunun risk olması, öngörülemeyen olayların ortaya çıkması anlamına gelmektedir. Bazı durumlarda sigorta şirketleri, sigortalılara ödeme yapmakta zorlanabilmektedir. Bu nedenle poliçe sahiplerinin çıkarlarının korunmasını sağlamak maksadıyla sigorta işletmeleri, bazı güçlü yapılara sahip olması gerekli olmaktadır (Acar 2005: 7).

Sigortacılık sisteminde mali yeterlilik düzenlemeleri kapsamında mali analiz oranları, yükümlülük karşılama yeterliliği, konservasyon ve teknik karşılıklar gibi farklı denetim ve kontrol sistemleri yer almaktadır (Arslan 2003: 1). Yükümlülük karşılama yeterliliği ise, işletmelerin sigortalılara yönelik sahip oldukları yükümlülükleri yerine getirebilip getiremeyeceklerine dair kurum hesapları ile değişimlerle ilgili bilgi sağlayan bir sistemdir. Sistemle birlikte, işletmelerin belli bir zamanda sahip oldukları borçları ödeyip ödeyemedikleri ölçülmektedir (Yanık 2000: 129).

Sigorta işletmelerinin, mevcut faaliyetlerini devam ettirebilmek için sahip olmaları gereken asgari sermaye miktarını ifade eden yükümlülük karşılama yeterliliği, hayat dışı sigortalarda hasar ya da prim esasına göre; hayat sigortalarında ise teknik karşılıklara göre yapılan hesaplamaların belli bir oranı üzerinden

belirlenmektedir. Fakat kredi, faaliyet riski, pazar riski gibi sigorta sektörüne etki eden faktörler, sigortacılık sisteminde değerlendirme altına alınmamıştır. Risk tespiti açısından Amerika Birleşik Devletleri'nde riske dayalı sermaye uygulamalarına kullanılmaktayken; AB'de mali yeterlilik rasyosu analizi ile mali yeterlilik uygulamaları kullanılmaktadır. Ancak bu yöntemler, ilerleyen dönemlerde işletmenin mali durumunun ne olacağını irdeleyen hesaplamalardan ziyade geçmiş dönemde ortaya çıkan durumlardan sağlanan veriler üzerinden farklılaşan şartları göz önünde bulundurmadan yapılan "statik" hesaplamalara dayanmaktadır. Sermaye gerekliliğinin hesaplamasında sigorta işletmelerinin sahip olduğu mali yapıyı en gerçek biçimde ele alabilmesi için işletmelerin maruz kalabileceği tüm riskleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Ancak söz konusu gereksinimlerin Mali Yeterlilik II Projesi ile karşılanması mümkün olabilecektir (Şenel 2006: 310-311).

2.2.2. Mali Yeterlilik II Projesi

Bu proje devam projesi niteliğindedir. Bu açıdan ilk proje AB'de sermaye yeterliliği uygulamalarının tekrar düzenlenerek güncel hale getirilmesini hedeflemişken; ikinci proje daha detaylı düzenlemeler getirmeyi hedeflemiştir. Mali Yeterlilik II Projesi'nin temel hedefi, sigortacılık sistemini oluştururken sigorta işletmelerinin sahip oldukları riskleri daha detaylı ele alabilmektir. Mali Yeterlilik II Projesi, mevcut sigortacılık sistemini daha detaylı olarak ele alırken, finans teknikleri, farklı risk tiplerini, finansal raporlama ve risk yönetimi gibi uygulamaları göz önünde bulundurmayı hedeflemektedir. Mali Yeterlilik II Projesi, varlıkları daha detaylı ele almakta ve aynı zamanda yükümlülükleri de farklı yöntemleri kullanarak değerlendirmektedir. Bu açıdan Mali Yeterlilik II Projesi, sadece aktiflerin durumuna dayanmamakta; varlık ile yükümlülükleri birlikte değerlendirirken risk ölçümlerine de dikkat etmektedir. Bu açıdan sistemin daha fazla riske dayalı ve daha dinamik olması beklenmektedir (Acar 2007: 7-8).

Mali Yeterlilik II Projesinde, bir sigorta işletmesinin var olan her türlü riski göz önünde bulundurarak daha etkili bir yükümlülük üstlenme yeterliliği tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu projeye birlikte diğer üye ülkelerde faaliyet gösterebilen serbestisi olan üye devlerin tamamı için daha detaylı düzenlemeler

getirilmekte; sigorta grupları ve işletmeleri için daha verimli bir kontrol sisteminin oluşturulması sağlanmaktadır. Farklı risk türleri sonucunda ortaya çıkan zararların düzgün bir şekilde değerlendirilmesi, hem farklı sigorta türlerinde hizmet veren sigorta şirketlerinin geliştirilmesini sağlayacak; hem de farklı içsel modellerin meydana getirilmesine yardımcı olacaktır. Bu maksatla 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe sokulan yükümlülük üstlenme düzenlemeleriyle birlikte AB'deki sigorta şirketleri için reform niteliği taşıyan değişimlere (Mali Yükümlülük II) geçiş yapılmıştır (Yolcu 2009: 30).

Mali Yeterlilik II Projesi iki aşamadan meydana gelmektedir. Bu iki aşamadan birincisi, 2002 yılında başlamıştır. Bu ilk aşamadan sistemde ele alınacak konular ve sistemin genel yapısı tespit edilmiştir. İkinci aşama ise 2004 yılında başlayan aşamadır. Burada ise var olan yeni sistemin detayları belirlenmektedir. Mali Yeterlilik II Projesi'nin direktifi 2006 yılının ekim ayında çıkarılması düşünülmekteyken; sistem tam olarak 2010 yılında yürürlüğe girebilmiştir (Acar 2007: 14).

Yapılan düzenlemeler kapsamında ilk başta sigorta şirketlerinin özel risk profillerini ön planda tutan iki tip finansal zorunluluk ortaya koyulmuştur. Bu iki tip finansal zorluk değerlendirilirken en düşük düzeyde sermaye gereksinimi, mevcut yapı, yatırım sınırlamaları, teknik provizyonları ve sermaye kuralları ön planda tutulmaktadır. Bunlar dışında sigorta şirketlerinin iki tip finansal zorluğa rağmen erişmek istedikleri bir hedef sermaye kavramı bulunmaktadır. Hedef sermaye kavramı, sigorta firmalarının yüzleşebilecekleri tüm riskleri gözeterek hesapladıkları sermayeyi ifade etmektedir. İfade edilen iki tip finansal zorluğun ilkinin, verimli bir denetim ve kontrol açısından gerekli olan denetim ve raporlama araçlarının tespit edilmesi oluşturmaktadır. İkinci finansal zorluk ise, finansal açıdan pazar disiplininin tesis edilmesidir. Bu süreçte muhasebe kurallarının geliştirilmesi ve finansal raporlar ile hesapların geliştirilmesiyle ilgili öğeler üzerinde durulmaktadır (Çoban 2009: 156). Bu bağlamda, Mali Yeterlilik II Projesi'nin temel hedefi, sigortacılık firmalarının gerçek risklerini belirleyip risklerin yönetilmesini sağlayacak en optimal

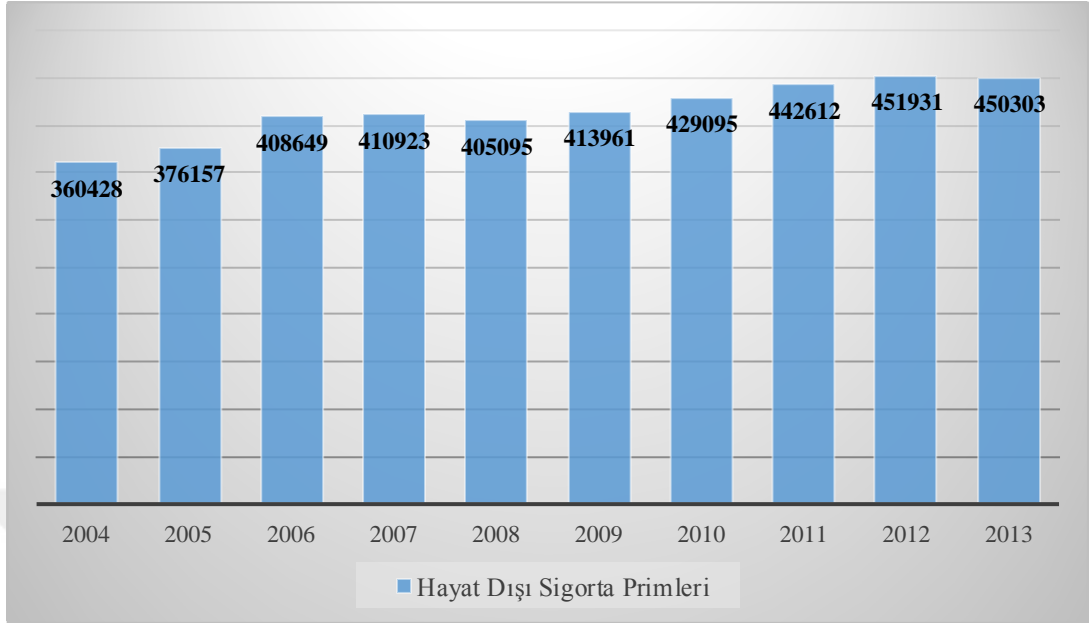
sistemin tesis edilmesidir. Bununla birlikte Mali Yeterlilik II Projesi raporlama standartları açısından makul bir zemin oluşturmaktadır (Çoban 2009: 126).

Mali Yeterlilik II Projesi açısından yeni sistem üç başlıktan meydana gelecektir. İlk başlık, projenin nicel kısmıyla ilgilenmektedir. Bu bağlamda muhasebe açısından aktif-pasif dengesini sağlamak adına edinilmesi gereken sermayenin belirlenmesi önem arz etmektedir. Buna ilaveten ilk başlık altında var olan uygulamalardan daha kapsamlı bir hesaplama yapılmaktadır. Bu noktada hesaplara kredi riski, pazar riski, sigorta riski gibi riskler dâhil edilmektedir. Burada temel hedef, sigorta şirketinin sahip olması gereken sermayenin en iyi biçimde belirlenebilmesi olmaktadır. İkinci başlıkta, denetim riskinin değerlendirilmesiyle birlikte ilk başlık altında hesaplanamayan sigorta işletmesi tarafından riskleri karşılamak adına kullanılan model riski ve faaliyet riski gibi risklerle ve risklerin yönetilmesi ele alınmaktadır. Bu başlıktaki temel hedef ise sigorta şirketlerinin daha iyi risk yönetimi yapabilmelerini sağlamak ve etkili denetim sistemlerini geliştirmektir. Böylece etkili denetim mekanizmalarının oluşturulması hedeflenmektedir (Acar 2007: 18; Şenel 2006: 311).

Üçüncü başlıkta ise finansal tabloların açıklamalarıyla ilgili düzenlemelerle ilgilenilmektedir. Bu başlıktaki temel hedef ise, sigorta şirketlerinin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'na uygun ek beyanlar vermelerini zorunlu hale getirerek piyasa disiplininin sağlanması ve şeffaflığın artırılmasıdır. Denetleme raporları, kamuya açıklama kuralları ve değerlendirme metotlarının birbirlerine uyumlu olmasını sağlayabilmek adına denetimi yapılan işletmelerin idari yükleri, Mali Yeterlilik II Projesi sistemi ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) tespit ettiği muhasebe kurallarına bağlı olarak denetlenmektedir (Ballotta vd. 2006: 359)

2.2.3. Avrupa'da Sigortacılık Sektöründeki Prim Üretimleri

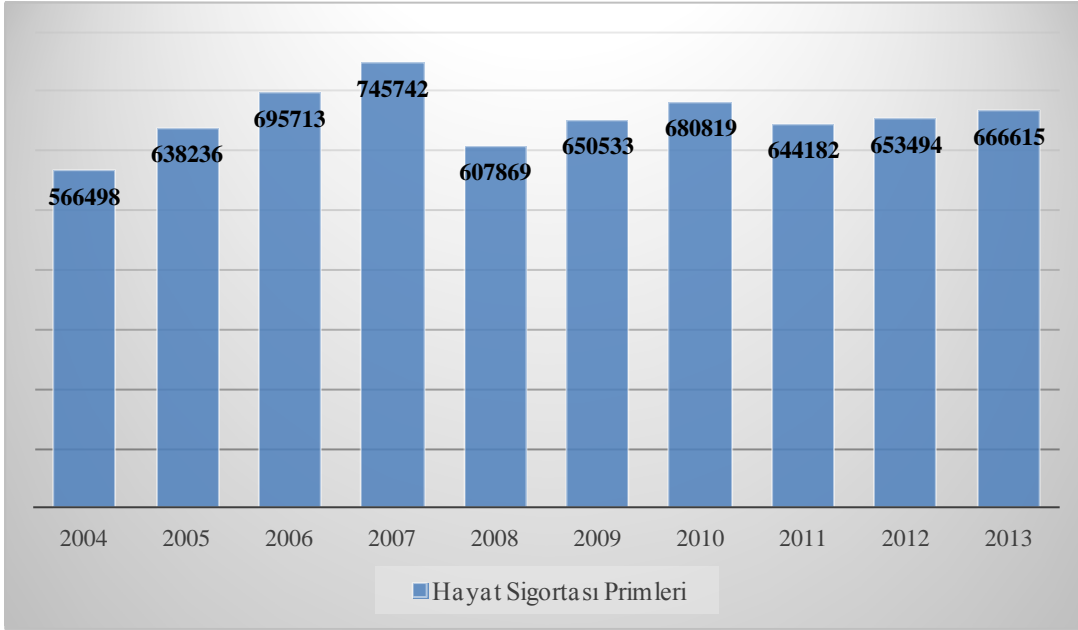
Çalışmada Avrupa'da sigortacılık sektöründeki prim üretimleri incelenirken; hayat dışı ve hayat sigortaları üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirmeler kapsamında prim verileri ele alınmaktadır. Bu bağlamda Grafik 2.1'de Avrupa'da hayat dışı sigortalardan elde edilen primlere yer verilmektedir.

Grafik 2.1. Avrupa’da Hayat Dışı Sigortalar Prim Üretimleri (Milyon Euro)

Kaynak: Insurance Europe, European Insurance in Figures, <https://www.insuranceeurope.eu/statistics-n%C2%B050-european-insurance-figures>, erişim tarihi: 27.02.2018.

Grafik 2’de görüldüğü gibi Avrupa’da hayat dışı sigortalarda üretilen primler 2004-2013 yılları arasında neredeyse yatay bir seyir izlemiştir. Bu durum Avrupa’da hayat dışı sigortacılıkta pek bir ilerleme kaydedilemediğini ortaya koymaktadır. Bunun sebepleri arasında Avrupa’da sigorta bilincinin oturmuş olması sebebiyle sigortanın tabana yayılmasıyla birlikte sigorta yaptıran müşteri miktarında fazla değişimlerin yaşanmaması ve demografik bir etken olarak nüfus artışının sınırlı olması gibi nedenler olabilecektir. Grafik 2.2’de ise Avrupa’da hayat sigortası prim üretimlerine yer verilmiştir.

Grafik 2.2. Avrupa’da Hayat Sigortası Prim Üretimleri (Milyon Euro)

Kaynak: Insurance Europe, European Insurance in Figures, <https://www.insuranceurope.eu/statistics-n%C2%B050-european-insurance-figures>, erişim tarihi: 27.02.2018.

Grafik 2.2’de görüldüğü üzere Avrupa’da hayat sigortasından sağlanan primlerde de ele alınan dönem içerisinde neredeyse yatay seyir izlemiştir. Bunun nedeninin ise yine Avrupa’da sigorta bilincinin gelişmiş olması sebebiyle sigortanın tabana yayılmasıyla birlikte sigorta yaptıran kişi sayının pek değişmemesi olduğunu ifade etmek mümkündür. Ancak sınırlı da olsa nüfus artışıyla birlikte hayat sigortalarında bazı değişimlerin olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Bu açıdan grafikte ortaya çıkan bazı değişikliklerin nüfustaki değişimlerin etkisiyle olabileceği ifade edebilmek mümkün olmaktadır. Bunun dışında kişi başına prim üretim sigortacılık faaliyetlerinde önemli göstergelerden biri olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan Tablo 2.1’de AB ülkelerinde ve Türkiye’de kişi başına prim üretimi gösterilmektedir.

Tablo 2.1. AB Ülkelerinde ve Türkiye’de Kişi Başına Düşen Prim Üretimi

Ülke Adı	Toplam	Hayat Dışı Sigorta	Hayat Sigortası
İsviçre	5716.4	2441,2	3275,1
İngiltere	4508.4	1318,0	3190,4
İrlanda	4091.2	1473,8	2617,4
Hollanda	3599.6	1663,1	1936,5
Finlandiya	3134.4	673,1	2461,0
Fransa	3207.9	1057,7	2150,2
Danimarka	3620.2	1309,9	2310,5
İsveç	2690.0	1764,3	925,7
Belçika	3275.6	984,4	2291,2
Almanya	2286.6	1265,3	1021,3
Lüksemburg	2562.9	1555,8	1007,1
Norveç	2842.2	1127,8	1714,4
Avusturya	2159.7	1204,4	955,3
İtalya	2217.9	800,7	1417,2
İspanya	1355.2	783,3	571,9
Portekiz	1293.5	525,4	768,1
Slovenya	919.6	649,5	270,0
Yunanistan	402.1	224,1	177,9
Hırvatistan	247.9	189,2	58,7
Macaristan	287.3	170,0	117,3
Polonya	192.7	119,4	73,3
Slovakya	276.0	164,2	111,8
Türkiye	64.5	12,0	52,6

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı B.H.M. (2019). Ülkeler İtibariyle Prim Üretimi 2005. Ankara: Hazine Müsteşarlığı, <https://www.hazine.gov.tr/sigortacilik-ve-ozel-emeklilik-istatistikleri>, erişim tarihi: 23.01.2019.

Tablo 2.1’de görüldüğü gibi sigortacılık hizmetlerin kişi başına düşen prim üretimi, AB ülkeleri genelinde yüksek seyretmektedir. Kişi başına düşen prim üretiminin yüksekliği sigorta yaptıran birey sayısının yüksek olduğunu göstermektedir. Türkiye’de toplamda kişi başına düşen prim üretiminin 64,5 olduğu görülmektedir. AB’ye üye olan ülkeler ile kıyaslandığında Türkiye’nin sigorta alanında gelişim kaydetmesi gerektiği açıkça gözükmemektedir.

2.3. Avrupa Birliği Sigortacılık Sektörünün Olumlu ve Olumsuz İşleyen Yönleri

2.3.1. Sektörün Olumlu Yönleri

Avrupa Birliği, sigortacılık sektöründe bütünleşmeyi sağlama yönünde adımlar atmıştır. Bu bağlamda bütünleşmeyi sağlamak adına lehdarları ve poliçe sahiplerini koruma isteği doğrultusunda hareketler atılmıştır. Mali Yeterlilik (Solvency) II Projesi kapsamında hedeflenen olguların en önemlilerinden birisi, gizli rezervlerden sakınmak ve çapraz mali destekle birlikte Mali Yeterlilik sistemini kurabilmektedir. Ayrıca finansal sektörleri kapsayan bir adaptasyon için değişik ihtiyaçları hesaba katan sigorta ürünlerinin rizikolara göre fiyatlandırılmasının sağlanmasıyla birlikte sigorta şirketlerine iç risk yönetimi yapabilecek imkânlar da yaratmaktadır (Ayadi 2007: 16). Bununla birlikte AB’de tek sigorta pazarının oluşturulmasının önemli bir yönü, bireylerin ve şirketlerin farklı AB ülkelerinde işlem yapabilmelerinin kolaylaşmasıdır. Bu durum risklerin daha kolay dağıtılmasını sağlamakla birlikte sermayenin AB’de daha kolay dolaşmasına da imkân sunmaktadır.

Avrupa Birliği’nde sigortacılık sektöründe mali yeterlilik sistemiyle birlikte bütünsel bilanço yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yaklaşımla birlikte yükümlülükler ve varlıklar arasındaki etkileşimler daha kolay takip edilebilmektedir. Yükümlülükler ve varlıklar piyasa değerleriyle belirlenmek birlikte bunlara risk ödül oranı eklenerek piyasa değerleri belirlenmektedir. Bu sayede sigorta şirketleri kendi risklerini de ön görmüş olmaktadır. AB’de sistemin yatırım serbestisi üzerine kurulması farklı sigorta şirketlerinin hizmet verebilmesine imkân tanımıştır. Bununla birlikte sigorta şirketlerinin basiretli tacir ilkesine bağlı olarak hareket etmesi sigortacılığın yasal biçimde yürütülmesinin sağlanması açısından önemli olmuştur (Çoban 2010: 94).

2.3.2. Sektörün Olumsuz Yönleri

Bu bölümde Avrupa Birliği’nde sigorta sektörünün olumsuz tarafları hayat branşında, hayat dışı branşlarda ve bireysel emeklilik sigortasında yaşanan sorunlar olarak 3 alt başlıkta ele alınmaktadır.

2.3.2.1. Hayat Branşında Yaşanan Sorunlar

Sigortacılık hizmetleri, yalnızca nesnelere ilgili maddi çıkarların korunması açısından değil, aynı zamanda bireylerin yaşamsal sorunlarla karşılaşması durumunda onların ve yakınlarının korunması açısından önemli görevler üstlenmektedir. Hayat branşının sahip olduğu nitelikler bazı sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Hayat sigortası branşında yaşanan sorunlar temel olarak asimetrik bilgi sorunu ve denetim sorunlarından oluşmaktadır.

2.3.2.1.1. Asimetrik Bilgi Sorunu

Tek taraflı bilgi sorunu, asimetrik bilgi kavramıyla gündeme gelmiştir. Asimetrik bilgi veya tek taraflı bilgi sorunu, etkileşim içerisinde olan taraflardan birinin diğerinden daha fazla bilgi sahibi olması durumunu ifade etmektedir. Bu açıdan taraflar arasında bilgi eşitsizliğinin olması anlamına gelmektedir. Tek taraflı bilgi sorunun bulunduğu durumlarda bilgi fazlalığı olan tarafın diğer tarafı etkileyebilmesi ve kandırabilmesi mümkün olmaktadır. Bu durum George Akerlof tarafından yayımlanan “The Market for “Lemons”: Quality Uncertainty, and the Market Mechanism” adlı makale ifade edilen “Çürük Limon Teorisi” ile literatüre kazandırılmıştır.² Bu makalede otomobil piyasası incelenmiştir. Piyasada yeniler, kullanılmış olanlar, iyiler ile limonlar olmak üzere dört tür araba bulunmaktadır. Limon kavramı problemlili arabaları ifade etmek için kullanılmıştır. Kullanılmış bir araba veya yeni bir araba limon olabilir. Bunu başta arabanın sahibi olan satıcı bilmekte; diğer taraftan alıcılar, satın almak istedikleri arabanın problemlili olduğunu bilmemektedir. Burada bir bilgi farkı ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan arabayı satan taraf bilgi fazlalığını kullanarak alıcı tarafı yanıltmış olmaktadır (Şen 2006: 15-18).

Sigortacılık sektöründe hayat sigortası branşı kapsamına giren ürünlerin fazlalığı ve bu ürünlerin farklı özellikleri ele alındığında tek taraflı bilgi sorunu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Sigorta şirketlerinin sigortayla ilgili bilgi düzeyleri yüksekken; sigortalı olmak isteyen bireylerin bu konuyla ilgili bilgi düzeyi düşük olmaktadır. Bu durum bireylerin sigortayla ilgili olarak önyargılara sahip olmasına

² Akerlof, George (1970). “The Market for Lemons: Quality, Uncertainty, and the Market Mechanism”, *The Quarterly Journal of Economics*, Vol. 84, No. 13, 488-500.

neden olabilmekle beraber yanıltılmalarına da neden olabilmektedir. AB’de yatırım serbestisinin varlığı pek çok kurumun varlığıyla birlikte yeni sigorta ürünlerinin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bu durum ise AB’de tek taraflı bilgi sorunun oluşumuna sebep olabilmektedir (Müsümov, Aras 2003: 38-39).

2.3.2.1.2. Denetim Sorunu

Avrupa Birliği sigortacılık uygulamalarında piyasa ekonomisi ile serbestinin etkileri kendini göstermektedir. Bu durum sigortacılık faaliyetlerinde kamu müdahalesinin varlığının en düşük seviyede olmasına sebep olmaktadır. Fakat yapısal açıdan bu sistemlerde denetimle ilgili bazı sorunların ortaya çıkması mümkün olabilmektedir.

Avrupa Birliği’nde denetim sorununun aşılması açısından sigorta şirketlerinin sadece AB üye ülkelerde kurulması ve bu alanlarda faaliyet göstermesi gerekmektedir. Bu kapsamda sigorta şirketlerinin yerleşiminde merkezileşme önemlidir. Bu yerleşimin sağlanmasıyla birlikte bir birlik kurumunun denetim açısından yetkili kılınması gerekmektedir. Ancak AB içinde denetimi düzenleyen ortak bir birlik kurumu şuan için bulunmamaktadır.

AB mevzuatında hayat sigortası şirketlerinin denetlenmesi sürecinde sigorta şirketinin merkezinin yer aldığı ülkenin denetim prosedürleri uygulanmaktadır (Taşdelen 1996: 46). Bu durum sigorta şirketlerinin merkezlerinin bulunduğu üye ülkeye ait denetim organları tarafından denetlenmesine neden olmaktadır. Bu denetim de ise tek yetkili, ilgili ülke haline gelmektedir. Merkezi bulunan ülkenin tek yetkili haline gelmesi, üye ülkeler arasındaki merkezlerde denetim süreçlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Bunun temelindeki sorun ise her üye ülkenin kendine özgü kanuni düzenlemelerinin olması yatmaktadır (Aral 2008: 66).

Tek sigorta piyasası düzenininin makul düzeyde işleyebilmesi açısından önemli konulardan biri, üye ülkelerdeki denetim sistemlerinin birbirlerine benzer nitelikler taşıyabilmesidir. Üye ülkelerin farklı niteliklere sahip denetim süreçlerini uygulamaları, haksız rekabet şartlarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Bunun neticesinde ise sigorta şirketleri, daha kolay faaliyetlerini sürdürebilecekleri bölgelerde yapılanmaya başlayabilmektedir.

Avrupa Birliği'ne üye olan ülkeler, denetim kurumlarına ülkenin kendi sigorta şirketlerinin faaliyetlerini diğer üye ülkelerdeki faaliyetleri içerecek biçimde araç ve yetkiler vermek durumundadırlar. Ancak bu durumun sağlanmaması durumunda ise üye ülkeler arasında denetim farklılıkları ortaya çıkacaktır. Böylece sigorta şirketlerinin denetim baskısı yaşamadıkları üye ülkeye geçiş yapmaları durumu ortaya çıkabilmektedir. Üye ülkelerde denetim organlarına sağlanacak olan yetki ve araçlar; denetlenecek firmanın kendisi ve faaliyetleri ile ilgili bilgi, firmanın yerine getirmek zorunda olduğu idari ve hukuki düzenlemelerin faaliyet programıyla uyumlu olmasını temin eden tedbirlerin varlığı, sigortalıların çıkarlarını tehlikeye sokan hallerin ortadan kaldırılmasına ya da bu hallerden uzak durulmasını sağlayan önlemler şeklinde sıralanabilir (Aral 2008: 67).

Denetim makamları arasında kurulan etkileşim oldukça önemlidir. Ancak denetim makamları arasında iletişim süreçlerinin kurulmasının zor olduğunu ifade etmek mümkündür. AB ülkelerinden birinde yer alan denetim organına, farklı AB ülkelerinde de faaliyet gösteren bir şirketin finansal veya mali durumuyla ilgili bilgilerin sağlanması zorunlu tutulmuştur. Bununla birlikte firmaların acenta ve şubelerinin yer aldığı ülkelerde de denetimin gerçekleştirilmesi önemli olmakla birlikte bu durumun tam olarak sağlanamadığı ifade edilmektedir (Taşdelen1996: 46).

Birden fazla üye ülke içinde faaliyet gösteren hayat sigortası şirketlerinin ve yeniden birden fazla üye ülkede kurulu sigorta firmalarının meydana getirdiği büyük sigorta topluluklarının denetlenmesi, firmanın genel merkezinin yer aldığı üye ülke tarafından yapılmaktadır. Bu kural tek pasaport ilkesine dayanmaktadır. Aynı zamanda bu denetim sürecine, üye ülkenin denetimi ilkesi adı verilmektedir. Şirketler ile şubelerin hizmet verme serbestisi kapsamında sürdürdüğü tüm finansal faaliyetlerde tek sorumlu, şirketin merkezinin olduğu ülke olmaktadır (Aral 2008: 72).

Avrupa Birliği'nde 1994 yılından sonra sigorta ürünleri ve tarifeleri üzerindeki denetimler kaldırılmıştır. Bu durum denetimin mali yeterlilik üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Mali denetim firmanın teknik karşılıklarını, likiditesini ve kanun ve düzenlerde yer alan merkez şartının bulunduğu ülkenin uygulamalar ile kurallara ne ölçüde bağlı kaldığını incelemektedir. Mali denetimin hedefi, tüketicilerin korunması ile rekabet kurallarının sağlanmasıdır (Vipond 2004: 8). Ancak hayat sigortası işlemlerinin yalnızca mali denetime bağlı olarak yürütülmesi, sigortalıların bireysel haklarına önemli ölçüde kavuşabilmelerinin değerlendirilmesi açısından yeterli olmamaktadır. Mali denetim müşteri haklarının korunması açısından tek başına yeterli değildir.

2.3.2.2. Hayat Dışı Branşlarda Yaşanan Sorunlar

Hayat dışı sigorta branşlarında yaşanan en büyük sorun, suiistimal sorunudur. Bu suiistimallerden ilki, sigorta teminatı sağlamak için yapılan başvurular sürecinde eksik veya aslı olmayan bilgi vermek ya da sigorta teklif formu kapsamında soruları eksik ya da asılsız biçimde yanıtlamaktır. İkinci suistimal, geçerliliği olan bir talebin abartılı aktarılması, aslı olmayan ya da yanıltıcı şartlara dayalı kayıplarla ilgili tazminat isteğinde bulunmaktır. Sonuncu suiistimal ise, sigorta sözleşmesine bağlı olarak çıkar sağlamak amacıyla sigortacıyla yapılan anlaşma sürecinde gerçek olmayan ya da yanıltıcı bir tutum ortaya koymaktır (Yıldırım, Başar 2013: 332-333).

Yukarıda ifade edilen suiistimal sorunun sebep olduğu en önemli sonuç, sigortalanan varlıkların değeri ile ortaya çıkan hasar durumlarında hasarın maddi değerinin tam olarak tespit edilmemesinden kaynaklı sorunlar olmaktadır. Sigorta sözleşmesinde bir varlık değerinden az veya çok gösterilebilmektedir. Bu durum ise hasar değerinin yanlış tespit edilmesine de yansımaktadır.

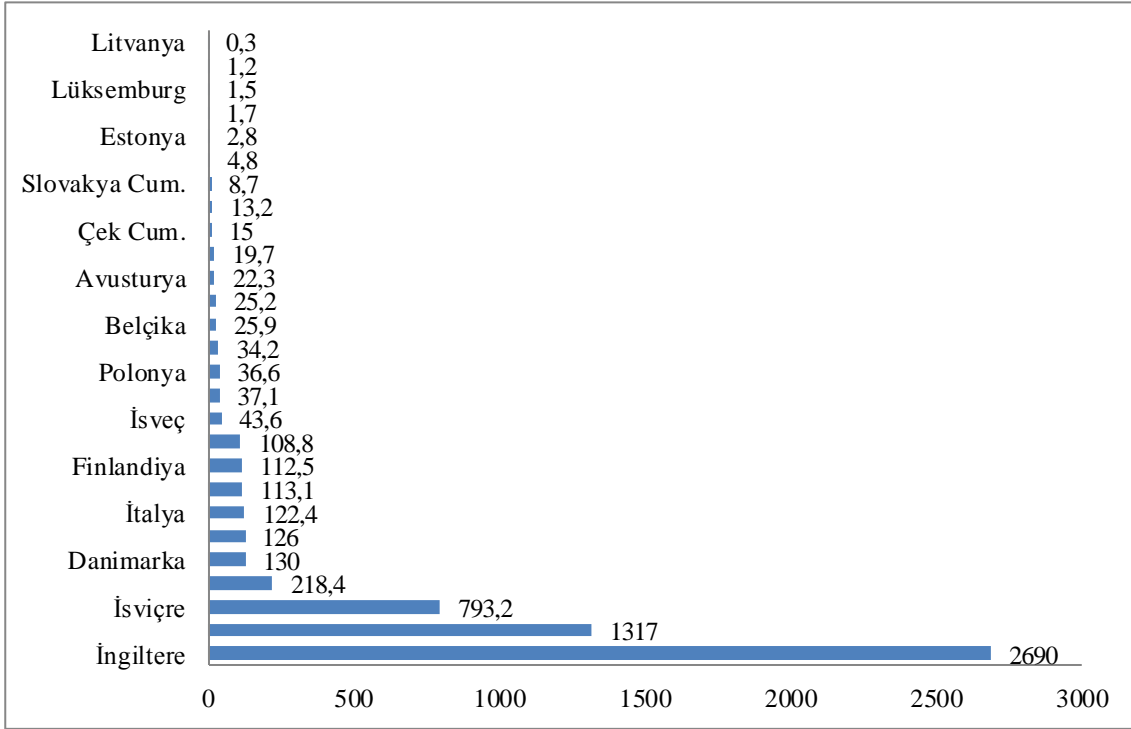
2.3.2.3. Bireysel Emeklilik Sigortasında Yaşanan Sorunlar

Avrupa Birliği'nde emeklilik sistemi 3 kategori altında ele alınmaktadır. Bunlar; genel emeklilik şartlarından yararlanma; özel emeklilik sistemi ve karma sistemlerdir. Genel sistemler, kişinin çalıştığı dönemdeki gelir seviyesi ile mesleğinden bağımsız tüm yurttaşlara sağlanan emeklilik maaş hakkını

kapsamaktadır. Özel emeklilik sistemleri, hayat standardının korunması gereken gelir düzeyini sağlamaya yönelik olmaktadır. Karma sistemlerde ise genel olarak düşük seviyede emeklilik geliri sağlanmaktadır. Bu katılımlarda emeklilik maaşına hak kazanma ve bu hakkın kapsamı direkt olarak çalışma yaşamıyla ilgili olmaktadır. Bu kapsamda emekli maaşı, çalışılan süre içerisinde sağlanan gelirle birlikte çalışma süresi üzerinden belirlenmektedir (Aşkın 2003: 73).

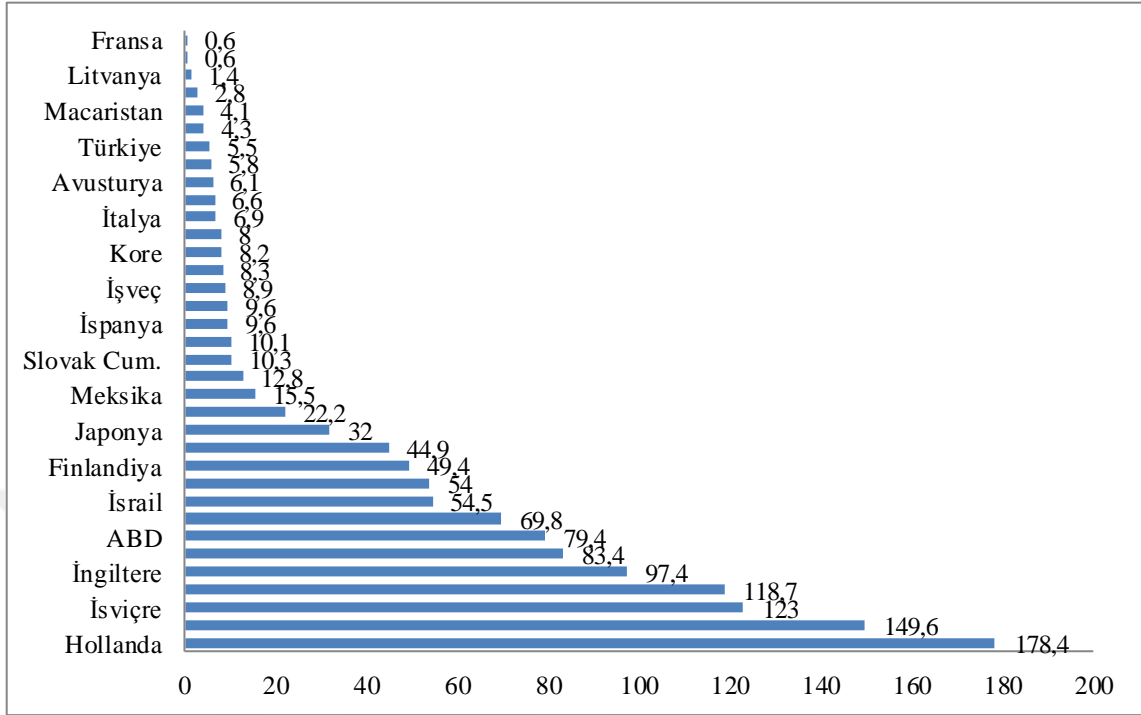
Avrupa Birliği'nde genel olarak Türkiye'de olduğu gibi bireysel emeklilik sigortasına katılım, gönüllülük esasına göre düzenlenmiştir. Ancak bazı AB ülkelerinde de Türkiye'de olduğu gibi bireysel emeklilik sistemlerine insanların yönlendirilmesinde bazı eksiklikler bulunmaktadır. Bununla birlikte AB bireysel emeklilik sistemlerinde elde edilen fonların yönetilmesi oldukça önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır (Solmaz 2016: 58).

Bireysel emeklilik sisteminin anlaşılması açısından AB ülkelerindeki emeklilik fon varlıkları ile bu varlıkların ülkelerin Gayri Safi Yurt İçi Hasıllarına (GSYİH) oranını değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Bu açıdan Grafik 2.3'de OECD ülkelerinin emeklilik fon varlıklarına yer verilirken Grafik 2.4'de ise OECD ülkelerinin emeklilik fon varlıklarının GSYİH'ye oranları ele alınacaktır.

Grafik 2.3. OECD Ülkelerinde Emeklilik Fonu Varlıkları (Milyar Dolar) – 2015

Kaynak: OECD, Pension Market in Focus, 2016, <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/pensionmarketsinfocus.htm>, erişim tarihi: 25.01.2019.

Grafik 2.4. AB Ülkelerinde Emeklilik Fon Varlıklarının GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: OECD, Pension Market in Focus, 2016, <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/pensionmarketsinfocus.htm>, erişim tarihi: 25.01.2019.

Grafik 2.3 ve Grafik 2.4'den görüleceği gibi OECD ülkeleri içinde yer alan bazı AB üyelerin de bireysel emeklilik sistemleri kapsamında toplayabildikleri fon varlıkları sınırlı kalmıştır. Bu durum AB'ye üye olan bazı ülkelerinde bireysel emeklilik sistemine adapte olmakta bazı güçlükler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Grafik 2.4'te belirtildiği üzere, Türkiye'nin emeklilik fon varlıklarının GSYİH'ına oranı 5,5'tur. Bu oranın Yunanistan, Fransa gibi AB ülkelerinin sahip olduğu orandan yüksek olduğu görülmektedir.

Bunlarla birlikte Türkiye'nin Almaya ve İtalya gibi ülkelerin sahip olduğu oranlara oldukça yakın olduğu da gözükmemektedir. Bu açıdan Türkiye gibi bazı AB ülkelerinin de bireysel emeklilik sistemlerinde kendini geliştirmesi gerekmektedir. Bununla birlikte Hollanda, İngiltere gibi AB ülkelerinde ise bireysel emeklilik fon varlıklarının GSYİH'ye oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum ilgili ülkelerde bireysel emeklilik sistemlerinin gelişmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu

ülkelerin bireysel emeklilik sistemlerinin incelenmesi, diğer ülkelerin sistemlerinin geliştirmelerine yardımcı olabilecektir.

2.4. Avrupa Birliği Sigortacılık Sektöründeki Yenilikler ve Sektörün Yakın Geleceği

Avrupa Birliği sigortacılık sektörü, 2000’li yıllarla birlikte genişleme, sınır ötesi konsolidasyon, hissedarların daha fazla kar beklentileri ve dağıtım kanallarının gittikçe farklılaşması gibi sebeplere dayalı olarak bir değişim içine girmeye başlamıştır. Bu açıdan pek çok sigorta firması merkezinin bulunduğu ülkenin dışındaki ülkelerde faaliyet yürütme isteği içerisinde. Mevcut gelişmeler ışığında AB sigortacılık sektöründe gelecekte dört ana konu önemli hale gelmektedir. Bunlar (Umut 2014: 56-57);

- AB’de tek sigortacılık piyasasının verimliliği ve etkinliğinin yükseltilmesi,
- E-ticaret ve broker benzeri dağıtım kanalları ile sigorta ürünlerinde gerçekleşecek değişimler,
- Hayat dışı ve hayat sigortaları branşlarında karlılık sağlayacak farklı alanların araştırılması,
- Solvency II projesi.

Avrupa Birliği’nin sigortacılık sektörünün geleceği kapsamında öncelikli konulardan birini Solvency II projesi oluşturmaktadır. Bunun dışında AB tek sigortacılık piyasasında her katılımcının rekabetçi, yenilikçi olması gerekmektedir. Bu açıdan tüketiciler, sigortalılar ve mali hizmet sağlayıcıların şeffaf olmaları önemli hale gelmektedir. AB ülkelerinin kendilerini diğer üye ülkelerden ayıran sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerinin bulunması olağan bir durumdur. Fakat sigortacılık alanında ortak bir zeminin sağlanması da önemli olmaktadır. AB’de sigortacılık alanında yapacağı yeniliklerde bu sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları göz önünde bulundurmak durumundadır.

Son yıllarda AB üyesi ülkelerde sigortacılık ürünlerine yönelik olarak taleplerin arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle AB’de farklı niteliklere sahip sigorta

ürünlerinin pazara sunulmasının bu durumla ilgili olduğunu ifade etmek mümkündür. Artan taleplerle birlikte AB'deki sigorta sektörünün iki tane önemli görevi söz konusu olmaktadır. Bu görevlerden ilki, tüm AB vatandaşlarının piyasa koşullarında bulunan sigortacılık ürünlerine kolayca erişebilmesini temin etmek ve sigorta işlemleri yürütülürken gerekli olan finansal ve yasal korumayı sağlamaktır. İkincisi ise üye bir ülkede faaliyet yürütmekte olan sigorta şirketinin AB'nin tamamında faaliyet gösterebilmesi maksadıyla hizmet sunumu ve yerleşme hakkından faydalanmasını temin etmektir (Ayhan 2017: 68).

AB'de refaha ve ekonomik reformlara erişebilmesi açısından en etkili unsurun finansal hizmetler pazarının oluşturulması olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan tek pazar anlayışının yaygınlaşması AB vatandaşları ve Avrupa'da faaliyet gösteren şirketler açısından katkı sağlayacaktır. Özellikle sigortacılık sektörüne yeni giriş yapan KOBİ'ler açısından oldukça yarar sağlanmış olmaktadır. Bu yararlardan bazıları, şirketlerin likiditesi daha fazla sermaye piyasalarından yararlanmaları ve şirketlerin derinlik kazanmasıdır. Mevcut bu durum ise iktisadi büyümeyi yükselterek farklı iş imkanlarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bununla beraber yatırımcılar ve tüketiciler de fiyatların düşmesi ile daha çeşitli ve iyi ürünler temin edecek ve yoğun rekabet şartlarından fayda sağlamış olacaktır (Ayhan 2017: 68).

III. BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE SİGORTACILIK HİZMETLERİ VE TÜRKİYE- AVRUPA BİRLİĞİ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZ

3.1. Türkiye’de Sigortacılık Hizmetlerinin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de sigortacılık hizmetleri, aynı coğrafyada yaşamış olan Anadolu Selçuklu Devleti dönemine kadar uzanmakta; yüzyıllar itibariyle Osmanlı Devleti ile devam eden önemli gelişmeler yaşamıştır. Bu bağlamda sigortacılık sektörünün gelişiminin Türkiye Cumhuriyeti öncesi ve sonrası şeklinde incelenmesi, sigortacılık faaliyetlerine yönelik değerlendirmelerin yapılması ve önerilerin sunulması adına önem arz etmektedir. Çalışmanın bu bölümünde; sigortacılık faaliyetleri, Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası dönem dâhilinde iki alt başlıkta değerlendirilmiştir.

3.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Sigortacılık Hizmetlerinin Gelişimi

Tarihsel süreç içerisinde sigortacılığın gelişimi Anadolu Selçuklu Devleti dönemine kadar uzanmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti’nin hüküm sürdüğü zamanlarda kervansaraylarda konaklayan kervanların hırsızlık, kaza ve benzeri risklerden korunmasını sağlamak amacıyla bazı bedeller alınmıştır. Alınan bedeller, risklerin ortaya çıkması durumunda da kayıpların karşılanması için kullanılmıştır (Sergici 2001: 110-118).

Temelde Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk sigortacılık faaliyetleri kendini 1800’lü yıllarla birlikte göstermeye başlamıştır. Bu dönemden önce sigortayla ilgili elde bir bilgi pek bulunmamaktadır. Özellikle Osmanlı Devleti döneminde dini sebeplere dayalı olarak sigortadan uzak durulması tercih edilmiştir. Ancak bu dönemde Batı’da sigortacılık gelişim kazanmıştır. Bununla birlikte 1839 yılında çıkarılan Tanzimat Fermanı Osmanlı Devleti’nin dışa açılımını hızlandırmıştır. Dışa açılım sürecinin hızlanmasıyla birlikte sigortacılık faaliyetlerinin ortaya çıkışı da hız kazanmaya başlamıştır. Sigorta dışında Osmanlı Devleti’nde meslek erbapların bir araya gelerek oluşturdukları loncalar üzerinden sigortaya benzer nitelikleri olan

yardımlaşmaların yapıldığı da görülmüştür (Apak, Tay 2012: 64). Osmanlı Devleti'nde sigortaya benzeyen, meslek erbaplarının bir araya gelerek kurdukları lonca sistemlerinde vefat eden veya hastalanan meslek erbaplarının ailelerine yardım etme görevini üstlenilmiştir (Ezerdi 1998a: 10).

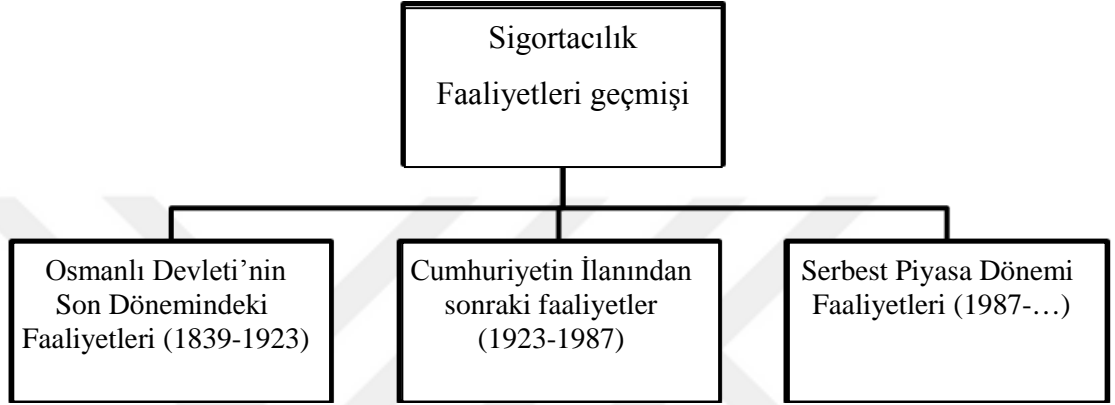
Osmanlı Devleti döneminde sigortacılık faaliyetleri başta tamamen yabancı uyruklu kurumlar tarafından yürütülmüştür. Bu açıdan Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü zamanlarda yabancı uyruklu sigorta kurumu sayısı oldukça fazla seyretmiştir. Sigortacılık faaliyetlerinin yabancı uyruklu şirketlere kalmasının temelinde ekonomik, sosyal ve dini faktörler bulunmaktadır. Osmanlı Devleti'nin sigortacılık sektörüyle ilgili yasal bir düzenleme yapmamış olması, sigorta kurumu ve acente sayısının oldukça kontrolsüz ve denetimsiz bir şekilde artmasına neden olmuştur. Bu durum ise sigorta faaliyetlerinde süreçlerin denetimsiz ve kontrolsüz ilerlemesine neden olmuştur. Bu açıdan sigortalılarla ilgili olarak anlaşmazlıkların ortaya çıkması halinde ise Londra'daki mahkemelerin yetkili kılınması gibi ilginç bir sonuç ortaya çıkmıştır (Elbeyli 1998: 18).

Osmanlı Devleti'nde sigortacılığın gelişiminde etkili olan bir diğer olay, 1800'lü yıllarında başında İstanbul'da Kumkapı ve Beyoğlu'nda yaşanan büyük yangınlardır. Yaşanan iki büyük yangın sonrası yabancı uyruklu sigorta şirketlerinin faaliyet yapabilmeleri oldukça kolaylaşmıştır (Ezerdi 1998b: 16). Osmanlı Devleti'nde kanunlar kapsamında sigorta kavramı, ilk kez 1860 yılında çıkarılan Ticaret Kanunu'nda yer almıştır. Bu kanunun 29. maddesinde deniz sigortası kavramından bahsedilmiştir. 1864 yılında çıkarılan Deniz Ticaret Kanunu kapsamında deniz sigortacılığı düzenlemelerine yer verilmiştir. Bu değişikliklerin yaşandığı dönem içerisinde ise yabancı firmaların kaza ve yangın sigortalarıyla ilgilendikleri gözlemlenmiştir. Değişiklikler kapsamında İstanbul'da "Riunione Adriaticadi Sicurta (RAS)" adı sigorta şirketi bir acentesi vasıtasıyla faaliyetlerine başlamıştır (Kazgan 1999: 36).

3.1.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Sigortacılık Hizmetlerinin Gelişimi

Türkiye'de Cumhuriyet'in ilan edildiği dönem içerisinde 49 adet sigorta şirketi faaliyet vermekteydi. Fakat ilgili 49 şirketin yalnızca 10 tanesi Türk asıllıdır.

1924 yılına gelinceye kadarki dönemde sigorta şirketlerinin poliçeleri, Fransızca ve İngilizce dillerde düzenlenmiştir. Ancak 1924 yılında yapılan düzenlemeyle birlikte poliçelerin artık Türkçe olması sağlanmıştır (Elbeyli 1998: 18). Türkiye'deki sigortacılık faaliyetlerini Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze Şekil 3.1'deki gibi dönemlere ayrılması mümkündür.

Şekil 3.1. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyetine Sigortacılık Faaliyetleri

Kaynak: Ezerdi, H. C. Sigortacılığımızın Tarihi, Comercion Union 10. Yıl Yayını, İstanbul, 1998a, s. 10-11.

Türkiye'de Sigortacılar Kulübü, 1924 yılında faaliyete geçmiş; 1929 yılında ise Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi faaliyete girmiştir. Milli Reasürans Şirketi'nin faaliyete girmesiyle birlikte reasürans³ şirketlerin elde ettikleri prim gelirlerinin yarısını bu kuruma yollamaları talep edilmiştir. Ortaya çıkan bu gelişmeler sebebiyle insanların sigortaya yöneltilebilmesi daha kolay hale gelmiştir (Elbeyli 1998: 18).

Türkiye'de sigortacılıkla ilgili atılan önemli adımlardan bir diğeri ise 1959 yılında sigortacılıkla ilgili olarak çıkarılan kanundur. Bu açıdan 1959 yılında çıkarılmış olan 7397 sayılı Sigorta Şirketleri Murakabesi Hakkında Kanunu ile

³ Bir sigorta ortaklığının sigorta ettiği miktarın bir bölümünü ileride doğabilecek bir zarara karşı başka bir sigorta ortaklığına yeniden sigorta ettirmesidir (Elbeyli 1998: 18).

sigorta sektörünün yasal açıdan daha iyi bir zemine oturtulması için önemli adımlar atılmıştır (Ezerdi 1998a: 10). Türkiye’de 1980 yıllara gelindiğinde ise liberal ekonominin etkileri kendini hissettirmeye başlamıştır. Liberal ekonomiye geçişle birlikte Türkiye’de sigortacılık alanında yaşanan gelişmelerin aşağıdaki şekilde ifade edilmesi mümkündür (Elbeyli 1998: 23-24);

- Sigorta şirketlerinin kurulması serbestleşmiştir.
- Yabancı sigorta şirketleriyle ilgili düzenlemeler yapılmıştır.
- Sigorta şirketlerin sermayeleriyle ilgili güncellemeler yapılmıştır.
- Sigorta primleriyle ilgili serbest tarife sistemi geçilmiştir.
- Sigortalar hayat ve hayat dışı olarak branşa ayrılmıştır.
- Acentelerle ilgili olarak yeni düzenlemeler yapılmıştır.

Dünya genelinde 1980’lerin başında küresel piyasa olgusuyla gelişen serbest piyasa ekonomisi Türkiye’de de kendini göstermeye başlamıştır. Serbest liberal ekonominin etkilerinin görülmeye başlamasıyla Türkiye’de sigortacılık faaliyetlerinde bazı değişimler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu değişimlerden en önemlileri sırasıyla; sigorta kurumlarının açılmasının serbestleştirilmesi; yabancı sigorta şirketleriyle ilgili kanuni düzenlemelerin yapılması; sigorta şirketlerinin sermaye yeterlilikleriyle ilgili düzenlemelerin yapılması; sigorta primleriyle ilgili olarak serbest tarife sistemine geçilmesi; sigorta faaliyetlerinin hayat dışı ve hayat sigortaları şeklinde iki branşa ayrılmasıdır (Elbeyli 1998: 23-24):

Türkiye’de sigortacılığın gelişiminde önem arz eden bir diğer gelişme, 1987 yılında yürürlüğe giren 3379 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu’dur. Yapısal açıdan bu kanun, 7397 sayılı kanunda bazı değişiklikler yapmakla beraber bu kanun, yeni maddelerin dâhil edilmesini sağlamıştır. Kanunla beraber özellikle yabancı şirketlerin ülkede faaliyet göstermelerine yönelik teşviklere yer verilmiştir. 3379 sayılı kanun ile getirilen yasal değişiklikler, piyasaya yeni sigorta şirketlerinin girebilmesinin önünü açmıştır. Türkiye’de 1990’ların başında sigorta primlerinde serbest tarife uygulamasına geçilmesi yine önemli gelişmeler arasındadır. Ancak

serbest tarifelere zorunlu sigortalar ile hayat sigortaları dışındaki branşlarda izin verildiği görülmüştür. Serbest tarife uygulaması, ilgili branşlar dışındaki sigortalarda taraflara bir sınırlama olmadan poliçe oluşturabilme imkânı tanımıştır (Timur 2006: 115).

Türkiye’de deprem sigortasının gündeme gelmesi ise 17 Ağustos 1999 tarihinde yaşanan büyük Marmara depremle söz konusu olmuştur. Bu depremin ardından deprem sigortaları zorunlu hale getirilmiş ve sigortayı “Doğal Afet Sigortaları Kurumu” (DASK) yüklenmiştir. Bu kurum ise beş yıllık süreyle Milli Reasürans TAŞ denetimine bırakılmıştır. Bu önemli gelişmenin dışında Türkiye’de 28.03.2001 tarihinde Bireysel Emeklilik Sistemi’ne geçiş yapılmıştır. Bu geçişin sürdürülebilmesi adına “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” uygulamaya konulmuştur. Bireysel emeklilik sistemi ise 27.10.2003 tarihinde hizmete açılmıştır (Çakır 2017:29).

5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu (TARSİM), 14.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve buna bağlı olarak sigorta havuzu kurulmuştur. Bu olaydan iki yıl sonra, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu 14.06.2007 tarihinde yürürlüğe sokulmuştur. Bu kanun kapsamında getirilen düzenlemeler doğrultusunda 2008 yılında ikincil mevzuat düzenlemeleri yapılmaya başlamıştır. Sigorta Bilgi Merkezi, 09.08.2008 tarihinde 26962 sayılı Resmi Gazete yayımı ile faaliyete geçmiş ve bu kapsamda günümüzdeki sigorta sisteminin alt yapısı oluşturulmuştur.

3.1.3. Türkiye’de Sigortacılık Sektöründeki Önemli Mevzuatsal Gelişmeler

Bu alt bölümde Türkiye’de sigortacılık sektöründe yaşanan hukuksal gelişmeler hayat sigortasında, hayat dışı sigortalarda ve özellikle son dönemlerde devlet destekleri ile ön plana çıkan bireysel emeklilik sisteminde yaşanan gelişmeler dâhilinde ele alınmaktadır.

3.1.3.1. Hayat Sigortasındaki Gelişmeler

Tarihsel süreçte ilk olarak faaliyetlerine denizcilik alanında başlayan sigortacılık sektörü, ilerleyen dönemlerde hayat sigortası kavramının oluşmasıyla

faaliyetlerine devam etmiştir. Yüklerin ve gemilerin sigorta edilmesi fikri ilerleyen süreçte yolcular, tayfalar ve kaptanın da sigorta yapılması düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Özellikle hayat sigortası kapsamında 1800’lü yıllarda İtalyan bankeri Tonti tarafından bir “Tonrines” adlı bir sistem oluşturulmuştur. Bu sistem kapsamında kişiler bir araya gelmekte ve ortaya para koymakta, belli bir süre sonrasında bu para kişiler arasında paylaşılmaktaydı. Bireyler kendilerinin daha fazla yaşayacağını düşünmesinden dolayı sisteme dâhil olma istediğinde olmuştur. Ancak ölenlerin maddi kayıplara uğramış oldukları düşünülmesinden dolayı ölüm rizikosuna karşılık prim ödenmesi kararlaştırılmış ve bu durum hayat sigortalarına geçişi mümkün kılmıştır (Leskay 2010:9).

Türkiye’de hayat sigortası branşında işlem yapan firmaların hayat sigortası kapsamında verebilecekleri teminatlar poliçelerde; tehlikeli hastalıklar, vefat, geçici iş göremezlik, işsizlik, kaza neticesi gündelik tedavi ve tedavi masrafları ve maluliyet olarak gösterilmektedir. Hayat sigortası şirketlerinin genel olarak sigorta yaptıranlardan toplamış buldukları primlerin toplam değerleri oldukça fazladır. Bu toplam fonun, belli alanlara yatırılması gelecekte sigortalıların zarar görmemeleri açısından önemli olmakta; aynı zamanda bu fonlar Türkiye ekonomisine de büyük fayda sağlamaktadır.

Türkiye’de hayat sigortası şirketlerinin kurulması açısından hukuk sisteminde özel düzenlemeler yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelere göre sigorta şirketlerinin anonim şirket olarak kurulması gerekmektedir. Bu açıdan kanuna göre hayat sigortası şirketlerinin limited ya da kollektif şirket olarak kurulması engellenmiştir. Bunun sebebi ise anonim şirketlerin yoğun olarak kontrol edilmeleri ve denetlenmeleridir. Hayat sigortası şirketlerinin bağlı olduğu başlıca kurumlardan birisi Hazine Müsteşarlığı’dır. Bu bakımdan Hazine Müsteşarlığı hayat sigortalarını yönlendirmekte, denetlemekte ve gerekli gördüğü durumlarda cezalandırmaktadır (Dinçer 2017: 59-60).

Hayat sigorta şirketlerinin kuruluşlarından tasfiye edilmelerine kadar olan tüm süreçler 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu kapsamında yürütülmektedir. Bununla bu süreçlerinde denetiminden ise Hazine Müsteşarlığına bağlı Sigorta

Denetleme Kurulu görevlidir. Bu açıdan hayat sigortası şirketlerinin varlıkları, alacakları, faaliyetleri, mali yapıları, borçları ve öz kaynakları ile diğer öğelerin tahlil ve tespiti, bu kurulun uzmanları ile uzman yardımcısıyla aktüer ve aktüer yardımcıları tarafından yerine getirilmektedir.

4 Haziran 1996 tarih ve 22656 sayılı Resmi Gazete yayınlanan Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Bağımsız Dış Denetim Kuruluşlarınca Denetlenmesi Hakkındaki Yönetmelik ile birlikte hayat sigortası şirketlerinin bağımsız dış denetim kurumlarını kullanarak kendilerini denetleme sorumluluğu yüklenmiş olmuştur. Bu açıdan hayat sigortası şirketleri belli dönemlerde bağımsız denetleme kuruluşlarına denetletmek durumundadır. Hayat sigortası şirketlerinin bağlı kalmak durumunda oldukları yasal düzenlemeler; Sigorta Kanunu, Hayat Sigortaları Yönetmeliği, Hayat Sigortası Genel Şartları, Hastalık Sigortası Genel Şartları, Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartları, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'dur (Dinçer 2017: 60).

3.1.3.2. Hayat Dışı Sigortalardaki Gelişmeler

Türkiye'de hayat dışı sigortalar kapsamında var olan ürünlerin sayısı pek değişkenlik göstermemektedir. Bu branşlar kapsamında ortaya çıkan değişimler kendini toplanan prim miktarlarında gösterebilecektir. Bu açıdan Tablo 3.1'de hayat dışı sigortacılık faaliyetlerinde toplanan verilere yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Hayat Dışı Sigortaların Prim Miktarları (TL) (2013-2017)

Yıllar	Dönemler	Prim TL	Dönem Toplamları
2013	1	5.622.918.046	52.418.967.749
	2	10.719.175.463	
	3	15.248.814.530	
	4	20.828.059.710	
2014	1	6.193.481.954	57.242.177.705
	2	11.712.561.422	
	3	16.624.645.907	
	4	22.711.488.422	
2015	1	6.969.350.450	66.937.521.505
	2	13.361.485.400	
	3	19.311.142.499	
	4	27.295.543.156	
2016	1	9.633.647.960	89.254.695.668
	2	18.408.095.211	
	3	25.769.387.582	
	4	35.443.564.915	
2017	1	10.757.788.387	30.580.986.245
	2	19.823.197.858	

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık İstatistikleri, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 29.04.2018.

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi 2013-2016 arasında hayat dışı sigorta branşlarında toplanan prim miktarları giderek artış göstermiştir. Bu durum insanların hayat dışı sigortalara ilgisinin de arttığını ortaya koymaktadır. 2013 yılında toplam 52 milyar TL prim toplanmışken, 2016 yılına gelindiğinde 89 milyar TL prim toplanmıştır. 2017 yılının ilk iki 3 aylık dönemi için ise 30 milyar TL prim toplanmıştır. Bu durum Türkiye’de hayat dışı sigorta branşının gelişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak farklı ürünlerin çıkarılması gelişimin artırılması açısından önemli olacaktır.

3.1.3.3. Bireysel Emeklilik Sistemi’ndeki Gelişmeler

Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi’ne (BES) katılım, esneklik sözleşmesinin imzalanmasından sonra olmaktadır. Bu sözleşme kapsamında tüm

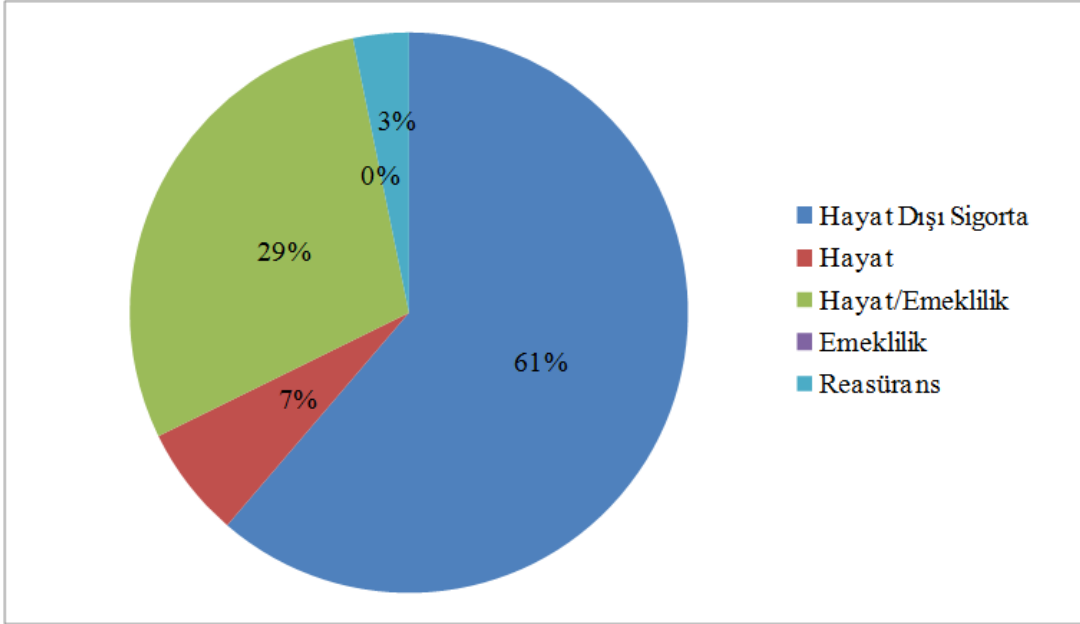
emeklilik sürecini kapsayan anlaşmalar da yapılabilmektedir (Uyar 2011: 42). Bireysel emeklilik sistemine girilmesiyle birlikte katılımcılar bazı hak ve yükümlülükler sahip olmaktadır. Bunlar; katkı payının ödenmesine zaman tanınmasının mümkün olabilmesi, emekli olmadan evvel sistemden ayrılabilme, emekli olabilme imkânına sahip olabilme, emekliliğe hak kazanılmasından sonra birikim ödemenin sürdürülebilmesi, yıl içerisinde 6 defa fon dağılımının değiştirilebilmesi ve yıl içerisinde en fazla 4 kere emeklilik payının değiştirilebilmesidir (Tuğsel 2007: 43).

Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminde son zamanda yaşanan en önemli gelişme, otomatik katılım süreciyle ilgili olarak yapılan değişikliklerdir. Türkiye’de otomatik katılım sistemine 2017 Ocak tarihi itibarıyla geçilmiştir. Bu katılım uygulaması, 45 yaşın altındaki kamu veya özel sektöründe çalışan veya çalışmaya başlayacak olan kişilerin otomatik biçimde bireysel emeklilik sistemine dâhil edilmesini hedeflemektedir. Bu sistemin içine giren tüm çalışanların, her ay prime dayalı kazançlarının veya esas aylıkların en düşük seviyede %3’üne denk gelecek miktarı otomatik katılım payına transfer edilmektedir. Çalışan kesim sistemde kalmayı sürdürdükçe devlet katkısı dahilinde benzeri katkılardan yararlanabilecektir. Bu sistemde gönüllülük esası bulunmakta; çalışanlar sistemden ayrılmak isterler ise 2 ay sonunda sistemden ayrılabilirler (Peker 2016: 41).

Bireysel emeklilik sisteminde otomatik katılım sisteminin başlatılma sebebi, özel veya kamu sektörü fark etmeksizin tüm işgörenleri kapsayan ve 45 yaşında altındaki tüm işgörenleri otomatik biçimde bireysel emekliliğin bir parçası haline getirebilmektir. Bununla birlikte bu sistemdeki temel amaç çalışanlara faizsiz bir emeklilik fırsatı olanağı yaratmaktır. Bu kapsamda işgörenlerin ilerleyen yaşlarının güvence altına alınması arzu edilmektedir. Böylece işgörenlerin yaşlılık dönemlerini refah içinde geçirmelerinin sağlanması istenmektedir. Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi, sosyal güvenlik sistemlerinin bir farklı boyutu olarak değerlendirilebilir. Bu yapıyla birlikte işgörenler çalışabildikleri dönemler boyunca birikim yapma imkânına sahip olmaktadır (Peker 2016: 42).

3.2. Türkiye’de Sigortacılık Sektörüne Genel Bakış

Türkiye’de sigortacılık sektörü, bazı özel kurumlar ile kamu kuruluşları üzerinden yürütülmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar, devlet tarafından getirilen kanunlar doğrultusunda oluşturulmaktadır. Uluslararası alanda birbirlerine en kolay adapte olabilecek nitelikleri taşıyan sektör, sigortacılık sektörüdür. Bu açıdan yabancı kurumlarında da rahatlıkla Türkiye’de sigortacılık hizmetleri verdiği görülmektedir. Grafik 3.1’de Türkiye’deki sigorta şirketlerinin yüzdesel dağılımları verilmektedir.

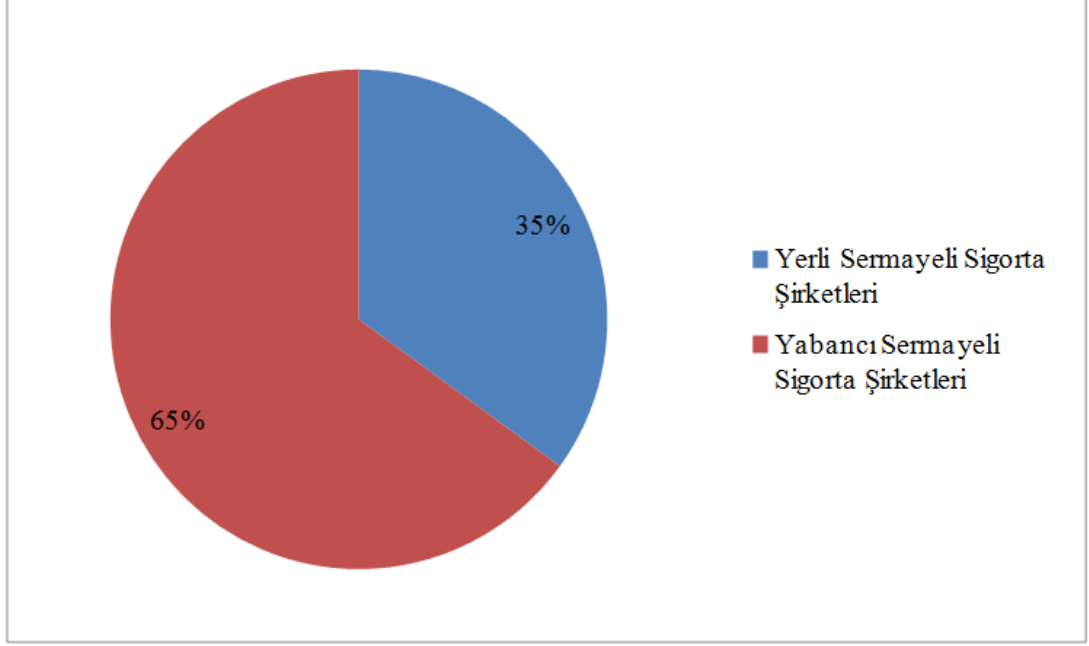

Grafik 3.1. Türkiye’de Sigorta Şirket Sayılarının Yüzde Dağılımları (2016 Yılı’nın 4. Çeyrek Rakamlarına Göre)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık İstatistikleri- Toplam Şirket Sayısı, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 18.01.2018.

Grafik 3.1’de görüldüğü gibi Türkiye’de sigorta şirketleri içerisinde en fazla paya sahip şirketler hayat dışı sigorta şirketleridir. Bu şirketleri hayat/emeklilik şirketleri takip etmektedir. Dikkati çeken bir diğer unsur ise Türkiye’de emeklilik konusuyla ilgilenen herhangi bir sigorta şirketinin var olmamasıdır.

Daha önceden de ifade edildiği gibi 1980’li yıllardan sonra Türkiye’de liberal politikaların önü açılmış ve bu durum yabancı sigorta şirketlerinin Türkiye’deki faaliyetlerini artırmalarını sağlamıştır. Bu açıdan Grafik 3.2’de sermaye yapılarına göre sigorta şirketlerinin Türkiye’deki dağılımları gösterilmiştir.

Grafik 3.2. Türkiye’de Sermaye Yapılarına Göre Sigorta Şirketleri (2016 Yılı’nın 4. Çeyrek Rakamlarına Göre)

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık İstatistikleri- Sermaye Yapılarına Göre Sigorta Şirketleri, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 18.01.2018.

Grafik 3.2’de görüldüğü gibi Türkiye’de var olan sigorta şirketlerinin %65’i yabancı sermayeli sigorta şirketleridir. Bu durum Türkiye’de sigorta açısından yabancı şirketlerin daha fazla girişimcilik faaliyetinde bulduklarını göstermektedir. Türkiye’de sigortacılık sisteminin düzenlenmesi açısından iki önemli kurum bulunmaktadır. Bunlar; Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Sigorta Denetleme Kurulu’dur.

3.2.1. Sigortacılık Genel Müdürlüğü

Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Türkiye’de sigorta sektörünün gereksinim duyduğu mevzuatların oluşturulmasıyla ilgili çalışmaları yürütmektedir. Yapısal

açından Hazine Müsteşarlığı'na bağlı olarak görevini sürdürmektedir. Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirmek durumunda olduğu önemli görevler bulunmaktadır. Bu görevlerden ilki, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Sivil Havacılık Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu kapsamında yer alan sigortacılıkla ilgili düzenlemeler ile farklı kanunlarda yer alan sigortacılıkla ilgili düzenlemeler kapsamındaki görevleri yerine getirmektir. Bununla birlikte sigortacılığı ilgilendiren konularla ilgili düzenlemeler ve mevzuatlar hazırlamak, bunları uygulamak, uygulamalardaki sorunları gidermek ve mevzuat ile düzenlemelerin Avrupa Birliği'ne uygun olmasını sağlamak Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün diğer görevleri arasındadır (Sitrava 2012: 35).

Tüm bu görevler dışında, Türkiye'de sigortacılığın gelişim kaydedebilmesi için sigorta yaptıran kişi ve kurumların korunmasını temin edebilmek adına birtakım önlemler almak, alınan önlemleri direkt olarak uygulamak ve bunların nasıl uygulandığını takip etmek de Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığı'na bağlı olarak Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'na göre kurulan bireysel emeklilik sistemiyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmek, sigortacılık sistemi içerisinde yer alan kişi ve kurumların piyasa giriş, çıkışları ve faaliyetleriyle ilgili düzenlemeleri yapmak ve düzenlemeleri uygulanıp uygulanmadığının takibini yapmak da Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğu kapsamındadır. Ayrıca Bireysel Emeklilik Sistemi'nin düzgün çalışabilmesi için çeşitli çalışmalar yürütmek de Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasındadır (Hazine Müsteşarlığı 2018: 1).

3.2.2. Sigorta Denetleme Kurulu

Sigortacılık Genel Müdürlüğü gibi Sigorta Denetleme Kurulu da Hazine Müsteşarlığı'na bağlı olarak görevini yürüten bir kurumdur. Bu kurum, Türkiye içindeki sigortacılıkla ilgili tüm kurum ve kişileri kanun, yönetmelik, tüzüklere uygun olarak ve rekabet piyasası koşullarını gözeterek denetlemektedir.

Sigorta Denetleme Kurulu, reasürans şirketleri ile sigorta şirketlerinin faaliyetlerini, öz kaynaklarını, iştiraklerini, borçlarını, kârlarını ve alacakları, bu kurumların idari yapılarına etki eden faktörleri, birikim ile primlerin korunup ve

değerlendirilmesiyle ilgili aktüeryal dengelerin belirlenmesini ve denetimini de sürdürmektedir (Sigortacılık Kanunu, 2007). Sigorta Denetleme Kurulu; Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, Sigortacılık Kanunu, Afet Sigortaları Kanunu, Tarım Sigortaları Kanunu ve diğer mevzuatlar kapsamında Müsteşarlığın sorumluluğunda olan inceleme, denetim ve soruşturma faaliyetlerini yürütmek ve bunları neticelendirmek (Hazine Müsteşarlığı 2018: 1).

Bireysel emeklilik ve sigortacılık sektörleriyle diğer finansal piyasalar üzerinden konsolide raporlar oluşturmak, bu konuyla ilgili çalışmalarda yer almak ve mütalaa vermek, Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yerine getirilmektedir. Kanunlar doğrultusunda ortaya çıkan yetki ve görevler kapsamında Müsteşarın, Kurul tarafından yürütülmesini istediği bireysel emeklilik, sigortacılık ve mali kurumlar ile pazarla ilgili olarak diğer denetleme ve inceleme faaliyetlerini sürdürmek ile kurulun görev ve yetkileriyle ilgili olaylarla araştırmacı olup bunlarla ilgili bilgi vermek yine Sigorta Denetleme Kurulu görevleri içerisinde yer almaktadır (Sitrava 2012: 36).

Sigortacılık faaliyetlerinde yaşanan bazı olaylar şikâyet konusu olabilmektedir. Bu açıdan bireysel emeklilik ve sigortacılıkla ilgili denetim gerektiren şikâyet ve ihbarların değerlendirilmesi ve sonuçlandırılması da yine Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yerine getirilmektedir (Hazine Müsteşarlığı 2018:1).

3.2.3. Sigorta Şirketleri

Sigorta yaptırma talebinde bulunan kurum veya kişilere sigorta sözleşmesine bağlı olarak bir prim karşılığında ve riskin ortaya çıkması halinde tazminatı ödemeyi taahhüt eden şirketlere sigorta şirketleri denilmektedir (Güvel, Güvel 2010: 67). Bu açıdan sigorta şirketleri risk yönetimini üstlenme görevi yerine getirmektedir. Sigorta şirketleri ticari işletmeler oldukları için ilk amaçları kar elde etmektedir. Bu sebepten dolayı sigorta şirketleri sigortalılara ulaşmaya oldukça önem vermektedir. Sigorta hizmetinin birçok birey ve kuruma verilmesine uğraşmaktadır.

Türkiye’de sigorta şirketleri bir kurumun ön izni olmadan, Avrupa Birliği standartları kapsamında itibarlı bireyler tarafından, hayat dışı ve hayat sigorta tiplerinden sadece birinde hizmet verecek şekilde kooperatif veya anonim şirket tipinde kurulmaktadır (Sigortacılık Kanunu 2007). Tablo 3.2’de Türkiye yıllara göre sigorta, emeklilik ve reasürans şirketlerinin sayısı gösterilmektedir.

Tablo 3.2. Türkiye’de Yıllara Göre Sigorta Şirketi Sayıları

Şirket Tipi	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Sigorta Şirketleri	47	48	48	45	46	47
Hayat Dışı	39	40	42	40	41	42
Hayat	8	8	6	5	5	5
Emeklilik Şirketleri	17	18	19	19	18	18
Reasürans Şirketleri	2	2	2	2	3	3
Toplam	66	68	69	66	67	68

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği, 2017 Sektör Raporu,
<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/TSB%202017%20SEKT/index.html> erişim tarihi: 20.01.2019, s. 21.

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi 2012 yılında 47 olan sigorta şirketi sayısı, 2017 yılının sonuna gelindiğinde aynı sayıyı korumaya devam etmiştir. Ara dönemlerde hızlı artışlar ve azalışlar yaşansa da şirket sayısının değişmediği görülmektedir. Bu durum, dönem içerisinde sigortacılık hizmetlerine yeni yatırımların olmadığı anlamına gelebilir. Dikkat çeken bir diğer unsur ise hayat sigortası şirketlerinin sayısında yaşanan azalıştır. 2012 yılında bu branş dahilinde 8 şirket bulunmaktayken; 2015 yılına gelindiğinde bu sayının 5’e düştüğü ve gelecek iki yıllık süre içinde bu sayının artış göstermediği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte Türkiye’deki sigorta şirketlerin yıllara ve branşlara göre dağılımları ise Tablo 3.3’de verilmiştir.

Tablo 3.3. Türkiye’de Yıllara Göre Sigorta Şirketlerin Branşlara Açısından Dağılımları (2012-2017)

Branşlar	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kaza	56	58	58	57	56	57
Hastalık/Sağlık	36	34	34	34	35	36
Kara Araçları	31	31	33	32	32	33
Raylı Araçlar	2	1	1	1	1	1
Hava Araçları	17	16	16	15	13	14
Su Araçları	27	27	27	27	28	29
Nakliyat	31	31	33	33	32	33
Yangın ve Doğal Afetler	32	33	34	33	33	34
Genel Zararlar	32	34	35	34	34	35
Kara Araçları Sorumluluk	31	31	33	32	32	32
Hava Araçları Sorumluluk	14	16	14	14	13	14
Su Araçları Sorumluluk	4	3	6	6	4	5
Genel Sorumluluk	32	33	34	33	34	34
Kredi	9	9	10	13	12	11
Kefalet	19	22	23	26	27	28
Finansal Kayıplar	25	25	29	30	28	30
Hukuksal Koruma	24	25	25	27	27	29
Destek	2	3	2	1	1	1
Hayat	26	27	28	27	23	23

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği, 2017 Sektör Raporu, <https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/TSB%202017%20SEKT/index.html> erişim tarihi: 20.01.2019, s. 21.

Tablo 3.3’de görüldüğü üzere Türkiye’de 2012-2017 yılları arasında sigorta şirketleri branş olarak başta kaza sigortalarına yönelmektedir. Bununla birlikte hastalık/sağlık, nakliyat, yangın ile doğal afetler, genel sorumluluk branşlarında da sigorta şirketlerinin yoğun olduğu gözlemlenmektedir. Branşlar içinde en az tercih edileninin raylı araçlar olduğu; bununla birlikte su araçları sorumluluk ile destek branşlarının da sigorta şirketleri tarafından pek tercih edilmediği görülmektedir.

3.2.4. Brokerlar

Broker kavramı, reasürans ve sigorta yaptırma isteğinde olan kişileri temsil edip, sözleşmelerin yapılacağı firmaların seçilmesinde bağımsız ve tarafsız hareket eden ve teminat almak istedikleri bireylerin çıkarlarını göz önünde bulundurarak

sözleşmeden evvel hazırlık çalışmaları sürdürmeyi ve gerekli olması durumunda sözleşmelerin uygulanması ya da tazminatın tahsil edilmesinde destek vermeyi meslek olarak edinmiş olan bireyler olarak ifade edilebilecektir (Sigortacılık Kanunu 2007).

Sigorta şirketleriyle reasürans şirketleri arasında brokerların yürüttükleri faaliyetleri yürüten tüzel veya gerçek kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler ise reasürans adıyla anılmaktadır (Kızıltan 2011: 22). Brokerlerin başlıca görevleri; sigorta ve reasürans sözleşmelerinde sigortalı tarafı temsil etmek, sigorta şirketinin seçimlerinde tarafsız ve bağımsız hareket etmek, riske yönelik korunmak isteyenler ile sigorta şirketlerini bir araya getirmek, sigorta sözleşmesinden evvel ön hazırlık yapmak, sözleşmelerin uygulanmasıyla ilgili destek vermektir (Güvel, Güvel 2010: 201).

3.2.5. Acenteler

Sigorta şirketlerinin nam ve hesaplarına sigorta sözleşmelerine aracılık eden ve bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek olarak edinen, sözleşmeden evvel hazırlık yapan, sözleşmenin uygulanmasını ve tazminat ödenmesine destekçi olan tüzel ya da gerçek kişilerdir (Sigortacılık Kanunu 2007). Acentelerin görevleri, müşterilerden prim toplamak, sigortalı olmak isteyenlerle sigorta şirketi adına görüşmeler yapmak, kendi sorumlulukları kapsamında poliçe düzenlemek, hasar ortaya çıkması halinde sigortalılara danışmanlık yapmak ve yetkisi olması halinde hasarı karşılamaktır (Sigorta Acenteleri Yönetmeliği, 2014).

3.2.6. Sigorta Eksperi

Sigorta eksperleri, sigortayla ilgili risklerin ortaya çıkması durumunda oluşan kayıpların ve hasarların yüzdesini, özelliklerini ve nedenlerini belirleyen ve hasar gözetimi, sözleşmeli kıymet tespiti ön ekspertiz gibi faaliyetleri meslek olarak edilen tarafsız ve bağımsız kişiler olarak ifade edilebilecektir (Sigortacılık Kanunu 2007).

3.3. Türkiye’de Sigortacılık Sektörünün Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Türkiye’de sigortacılık sektörünün genel yapısının incelenmesinde, sektöre ilişkin olumlu ve olumsuz işleyen yönlerin tespit edilmesi önem taşımaktadır. Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de sigortacılık sektörünün olumlu ve olumsuz işleyen yönleri hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Olumlu Yönleri

Türkiye’de sigortacılık sektörü, bankacılık ve telekomünikasyon sektörüyle birlikte büyüme potansiyeli olan üç sektörden biri olarak değerlendirilmektedir. Bunun temel sebebi, AB’de yer alan gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında sigorta pazarına giriş oranının düşük olmasıdır. Türkiye’de 1.152.000 kişiye bir sigorta firması düşmekteyken, Avrupa’da 111.000 kişiye bir sigorta firması düşmektedir. Bu durum Türkiye’nin bu alanda gelişim gösterebileceğini gayet net ortaya koymaktadır (Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi 2018: 1).

Sigortacılık sektöründe çalışanların eğitim düzeylerinin giderek arttığı gözlemlenmektedir. Özellikle lise ve altı eğitim alanlarının oranı düşmekteyken, yükseköğretim ve üstü eğitim alanların oranları ve sayıları giderek artmaktadır. Bununla birlikte yüksek eğitim almış bireyler içerisinde sigorta eğitimi alan çalışan sayısı da giderek artış göstermektedir (Taşkın, Şener 2004: 18-19). Bu gelişmeler ise sigortacılık sektöründeki işgücü piyasasının etkinliğini ve müşteri ilişkilerini olumlu etkilemektedir.

Türkiye’de günümüzde sigortacılık hizmetleri en fazla motorlu taşıtlar alanlarında gelişim göstermiştir. Motorlu taşıtlarla ilgili olarak dünyada bir gelişimin olduğu gözlemlenmektedir. Dünyada gelişmiş ülkelerde motorlu taşıt sigortalarının 2040 yılına kadar %15 ile %40 arasında küçülmesi beklenmektedir. Bunun temelinde ise teknolojilerle geliştirilen hız sistemleri ile paylaşımlı araç kullanımının artması bulunmaktadır. Bu sebeplere dayalı olarak ise pek çok işletme ticari alanlara kayacaktır. Uluslararası araç üreticilerin çarpmayı önleme teknolojilerini sorumluluk sigortası kapsamında sunmaları beklenmektedir. Bu sayede ulaşım firmalarının toplu sigortalanmasının mümkün olacağını ifade etmek olası olmaktadır. Gelişmiş

ülkelerin aksine, Türkiye’de taşıt sigortalarında bir gelişim olması beklenmektedir (Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi 2018: 1).

Türkiye’de sigortacılıkla ilgili bilgilerin temin edilebileceği Sigorta Bilgi Merkezi 2008 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Sigorta Bilgi Merkezi bünyesinde Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi, Trafik Sigortası Bilgi Merkezi, Sigorta Hasar Takip Merkezi, Hayat Sigortası Bilgi Merkezi yer almaktadır (Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi 2018: 1). Bilginin önemine vurgu yapılması adına açılan merkezler ise Türkiye’de sigortacılık sektöründeki diğer olumlu gelişmelerdendir.

Sigorta, istihdam sağlayıcı niteliğiyle birlikte Türkiye’de refah düzeyinin yükselmesine de yardımcı olmaktadır. Ayrıca Türkiye’de sigortacılık sektörünün finans sektörüne fon sağlayabilecek büyük bir potansiyeli bulunmaktadır (Kaya 2000: 24). Türkiye’nin iktisadi yapısındaki gelişimle birlikte daha çok sigorta şirketinin Türkiye’de yatırım yapması beklenmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de bulunan sigorta şirketlerinin iki katına çıkabilme potansiyelleri de bulunmaktadır. Bu sebeplerden dolayı da pek çok yabancı firma Türkiye’ye yatırım yapmayı tercih etmektedir. Sigortacılık sektörünün Türkiye ekonomisine olumlu katkıları potansiyel güç olmasıyla birlikte artarak gelişme gösterecektir.

İlerleyen dönemlerde taşıt sigortaları açısından iyi sürücü verilerine erişme, doğrudan müşteri iletişimi, veri analizleri gibi konularda değişimlerin yaşanması beklenmektedir. Bununla birlikte geniş araç filolarına sahip firmaların verilere sahip olmakla birlikte bu verilerinin analizlerini kendi başlarına yapabilecek durumda olmaları ticaret açısından piyasada rekabetin artmasına neden olacaktır. Bu açıdan yeni taşıt sürücülerinin birçoğu poliçelerini yeni satış kanalları üzerinden temin edecektir. Bu gelişmelere bağlı olarak riskleri iyi yönetebilen firmalar başarılı olabilecektir. Gelecek vadeden bu gelişmeler sigortacılık sektörünün diğer olumlu özellikleri arasında yerini almaktadır.

Sigorta şirketlerinde ürün çeşitliliğinin giderek artması, hizmet içi eğitime önem verilmesi ve banka sigortacılığı kanalında yaşanan gelişmeler sektöre olumlu katkılar sağlamıştır.

Sigorta şirketleri günümüzde stratejik ortaklıklar üzerinden veriye, müşteriye erişim sağlamak ve sigorta hizmetlerini bunlara bağlı olarak geliştirmeye çalışmaktadır. Erişilemeyen gelirlerin elde edilmesi için ise mobilite unsuruna önem verilmelidir. Tüm bunlar ise şirketlerin büyüklüklerine ne ölçüde uluslararası olduğuna ve ticari yapısına göre farklılık göstermektedir. Bu olumlu gelişmelerin dışında Türk sigortacılık sektöründe yaşanan diğer olumlu gelişmeler şu şekilde sıralanmaktadır (TOBB 2018: 1);

- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) kapsamında örgütlenme ile Sigorta Acenteleri İcra Komitesi (SAİK)'nin kurulması
- Sigortacılık hizmetlerinde tüm Türkiye genelinde 7 gün 24 saat yaygınlığın kazandırılması
- Müşteri güvenliğinin üst noktaya taşınması
- Sigortacılık faaliyetlerinde profesyonelliğin gelişmesi
- Sigorta acentelerinin daha iyi prim üretebilmeleri
- Sigorta şirketlerinin iktisadi risklere yönelik koruma görevi üstlenmeleri ve böylelikle milli ekonominin korunması
- Deprem, sel gibi doğal afetlerin sebep olduğu katastrofik risklerin, reasürans anlaşmaları neticesinde Türkiye'nin bir riski olmaktan uzaklaşması ve bu risklerin uluslararası alana dağıtılması
- Uluslararası sigortacılık alanında gelişen sigorta metotlarının reasürans anlaşmaları sebebiyle direkt olarak Türkiye'nin sigortacılık sisteminde uygulanabilmesi ve bu sayede uluslararası standartların uygulanması kolaylaştırılmasıdır.

3.3.2. Olumsuz Yönleri

Türkiye'de sigortacılık sistemi içerisinde en önemli sorunlardan biri denetim sorunudur. Bu sorunun çözüme ulaştırılması açısından denetim kanununun oluşturulması önem arz etmektedir. Bu açıdan "Sigortacılık Düzenleme ve Denetim Kanunu Taslağı" hazırlanmış olmasına rağmen denetimle ilgili olarak bir kanun çıkarılmamıştır. Sigorta Denetleme Kurulu, denetim kurulu denetim görevini sürdürmesine rağmen denetim sürecine yasal bir alt yapı kazandırılması açısından bir

kanunun hazırlanması yerinde olacaktır. Türkiye’de sigortacılık sektöründe önemli sorunlardan bir tanesi denetim konusudur.

Pazarlama sorunları olarak sigorta ürünlerinin reklam ve sigortacılığın etkin bir şekilde tanıtımının yapılmaması ayrıca ürün detaylarının müşterilere yeteri kadar tanıtılmaması da ülkemizde sektörün olumsuz işleyen bir yönüdür. Ayrıca Türk sigortacılık sektörünün aktif büyüklüğünün yeterli düzeyde olmaması yabancı sigorta şirketleri sayısının giderek artış göstermesi önemli bir rekabet sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Sigorta sözleşmeleri, sigortacılık işlemlerinde önem arz eden bir konudur. Bunun temelinde tarafların karşılıkları çıkarlarını koruyabilmeleri bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu’nda sigorta sözleşmeleriyle ilgili olarak 1401- 1452. maddeler arasında düzenlemelere yer verilmiştir. Bununla birlikte 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 11-15. maddeleri arasında da sigorta sözleşmeleriyle ilgili düzenlemeler yer almaktadır. Fakat içeriği açısından geniş bir konu olması sebebiyle sigorta sözleşmeleriyle ilgili bir kanuna ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca sigorta acentelerinin işleyişi ve yasal altyapısıyla ilgili olarak oturmuş sağlam bir düzenin olmayışı Türkiye’de sigortacılık alanındaki diğer bir olumsuzluktur. Ancak bu sorun 28.07.2016 tarih ve 28980 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Sigorta Acenteleri Yönetmeliği ile belli bir düzeyde aşılabilmektedir. Bu yönetmelikle birlikte acente faaliyetleri tanımlanmış ve resmi sınırları çizilmiştir.

Türkiye’de sigortacılık işlemlerinde görülen diğer bir olumsuzluk ise vergilendirmeye ilgilidir. 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de, yangın ile mühendislik sigortalarında verilen teminatlarda primlerin 15 yıllığına karşılık olarak tutulması öngörülmüştür. Fakat karşılıkların, vergilerden arındırılmasıyla ilgili süreçler kanuni düzenlemelerle yeterli düzeyde sağlanamamıştır. Türkiye’nin deprem kuşağında yer aldığı düşünüldüğünde bu durumun bir an önce düzeltilmesi yerinde olacaktır.

Sigorta branşları içerisinde hayat sigortaları, fon yaratma potansiyeli açısından en önemli branşlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan hayat sigortalarındaki devlet etkisi, diğer sigorta branşlarıyla kıyaslandığında daha fazla

olduğu görülmektedir (Şenel 2007: 228). Bununla birlikte sosyal gelişmeler ve demografik değişkenler de dikkate alındığında, düşük risk ve yüksek kar barındıran hayat sigortası branşının tüm ülkelerde gelişim göstereceği açıktır (Karacan 1994: 229). Türkiye'deki durum ele alındığında ise, ortaya çıkan pozitif gelişmelere rağmen hayat sigortası alanında arzu edilen düzeye gelinememiştir. Türkiye'de hayat sigortası alanında gelişim kaydedilebilmesi için sigorta ettirilenlerin hayat sigortasıyla ilgili net bilgilere kavuşması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için poliçelerin hedeflere uygun düzenlenmiş olmasıyla birlikte satış görevlilerinin de iyi bir eğitim almış olması gerekmektedir (Taşdelen 1993: 84). Hayat sigortasında primlerin tahsil edilmesiyle birlikte direkt olarak yatırıma yönlendirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de AB normlarına uygun biçimde hazırlanmış hayat ve hayat dışı branşlarını aynı anda veren bir sigorta şirketinin iflas etmesi durumunda ilk başta hayat sigortalarının borçlarının ve sorumluluklarının ödenmesi zorunluluğunun bulunması yerinde olacaktır. Ayrıca vergilendirmeye ilgili olarak ise sigortalılar ve sigortacılar açısından vergi yükümlülüklerinin tıpkı gelişmiş ülkelerdeki onları teşvik eden niteliklere sahip olmasının sağlanması gerekmektedir. Tüm bu gelişmelerin Türk sigortacılık sektöründe gözlemlenmemesi ise diğer bir olumsuzluktur.

Devlet tarafından teşvik edilmesi gereken bir yatırım olarak değerlendirilmesi gereken hayat sigortasında stopaj kesintisi açısından matrah olarak yapılan ödemenin tamamının değerlendirilmesi, sigortalı bireyin vergilendirilen kazancından ödemiş olduğu sigorta primlerinin sistemden ayrılırken tekrar vergilendirilmesi anlamına gelecektir. Bu durum çift vergilendirme anlamına gelecektir. Çift vergilendirme ise insanların hayat sigortası branşından uzak durmalarına neden olabilecektir.

Sigorta firmaların mali yapılarının kuvvetli tutulabilmesi olası riskler kapsamında sürdürülebilirliklerinin sağlanması açısından önemlidir. Bu açıdan Türkiye'de AB normlarına uygun bir biçimde sigorta şirketlerinin karşılık ayırmaları gerekmektedir. Fakat bunun tam olarak yerine getirilebilmesi açısından kurumlar vergisi matrahının belirlenmesinde karşılıkların bir gider olarak ele alınması gerekmektedir. Türk sigortacılık faaliyetlerinde yaşanan bir diğer sorun ise denetim

ile ilgilidir. AB’de sigorta firmalarının denetimi kapsamında genel olarak mali denetim üzerinde durulmaktadır. Bu açıdan sigorta şirketlerinin yükümlülük karşılama yeterliliklerinin, garanti fonlarının ve teknik karşılıklarının, garanti fonların AB genelinde yer alan faaliyetlere ve kurallara uygunluğunun denetlenmesi süreçleri ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de sigorta işlemlerinin düzenlenmesinde ve denetiminde görevli olan kurumlarla Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) sigorta şirketlerinin kurulmaları ya da bunların el değiştirmeleriyle ilgili olarak yeni sermayedarların incelenmesiyle ilgili olarak pek bir araştırma yapmadan böyle bir kuruluma izin verilebilmektedir. Bununla birlikte sektörü yerinde takip eden ve bu konular hakkında bilgisi olan Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğinden bir fikir alınması durumuyla da karşılaşmamaktadır. Benzer durum sermayedarların mali problemleri sebebiyle şirketlerin BDDK’ya devrinde de ortaya çıkmaktadır.

Denetim süreçlerinde kanuni boşluklarla birlikte güncelliği olmayan yaklaşımlarla birlikte denetleme yapılmaya çalışılmaktadır. Denetim ve düzenleme kurumları, denetim fonksiyonunu yerine getirmeye çalışırken, belli standartların tam olarak oturtulmamış olması onları engellemektedir. Bu açıdan birlikte temas kurularak denetim standartlarının tekrar oluşturulması; denetim sorunlarının ve gecikmelerinin azalmasını sağlayarak, birbirleriyle uyuşmayan denetim süreçlerinin oluşumunu engelleyecektir.

Türkiye genel olarak sigortacılık hizmetleri büyük sermayeli gruplar ile bu sermayeli grupların bankacılık faaliyetlerine dayanarak yürütülmektedir. Bu durum sigorta şirketlerinin yönetimlerinin düzgün kararlar alabilmelerine engel olmaktadır. Aynı zamanda sigorta şirketleri fon yönetimi mevzusunda da oldukça zorlanmak durumunda kalmaktadır. Bununla birlikte sigorta şirketlerin yönetimiyle ilgili olarak önem arz eden bir diğer sorunsal bitmek bilmeyen formalitelerin varlığı olmaktadır. Formalitelerin fazla olması sigortalıların sigorta yaptırdıklarına pişman olmasına neden olabilmektedir.

Türkiye’de sigorta şirketlerin teknolojiye tam manada adapte olduklarını ifade edebilmek güçtür. Sigorta şirketlerinin risk yönetimini düzgün biçimde

yürütebilmeleri ve enflasyonist baskılara yönelik ayakta kalabilmeleri açısından bilimsel yöntemlere yönelmeleri gerektiğini ifade etmek mümkün olacaktır. Türkiye’de sigortacılık alanında farklı risk sistemleri kullanılmaya başlasa da bu alanda Ar-Ge birimlerinin yeterince gelişim kaydetmediğini söylemek mümkündür.

Türkiye’de sigortacılık alanında Ar-Ge faaliyetlerinin az olması başta hayat sigortası kendini hissettirmektedir. Bunun nedeni ise hayat sigortasında tahmin metotları ile aktüer değerlendirmelerin öneminin büyük olmasıdır. Ar-Ge çalışmalarının sigortacılık alanında tam anlamında yerine getirilmemesi sigortacılık sisteminin tam olarak gelişim kaydedememesine neden olmaktadır.

Yeni sigorta ürünlerinin bulunamaması da Ar-Ge çalışmalarının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Piyasaya yeni ürünlerin kazandırılması, yeni müşterilerin piyasaya girmesi anlamına gelecektir. Bu açıdan piyasadaki talep sorunun aşılması açısından yeni ürünlerin yaratılamaması önemli bir sorundur. AB’de farklı birçok konu sigorta kapsamında ele alınmaktayken, Türkiye’de neredeyse sigorta konularında hiçbir gelişim yaşanmamaktadır.

Türkiye’de zorunlu sigortalarının sayısı ve çeşitliliği de oldukça azdır. Bu bakımdan Türkiye’deki gereksinimlere bağlı olarak zorunlu sigorta türlerinin artırılması sigortacılık piyasasının gelişimi açısından son derece önemli olacaktır. Bununla birlikte farklı riskler nedeniyle ortaya çıkan iktisadi kayıplarında önlenmesi mümkün hale gelecektir. Fakat zorunlu sigortalar oluşturulurken tarifelerinin, şartlarının, komisyonlarının ve primlerinin çok iyi tespit edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sigorta şirketleri oldukça zorlanabilmesi mümkün olmaktadır.

Yukarıda anlatılanlar dışında Türkiye’nin sigortacılık sektöründe yaşamış olduğu diğer olumsuzların şu şekilde sıralanabilir (TOBB 2018: 1);

- Sigorta kurumlarının tam manada kurumsallaşamaması ve teknolojik gelişmelere ayak uyduramaması,
- Acente ve şirket ilişkileri içerisinde yaşanan tek taraflılık,
- Mesleki anlamda bir birlikteliğin yaratılamamış olması,

- Rakiplere kıyasla işletme maliyetlerinin yüksek olması,
- Farklı dağıtım kanallarının kuvvetli oldukları alanları kullanması,
- Türkiye’de sigortacılığın tam olarak yaygınlaşmaması,
- Vergi sisteminin sigortalının ve sektörün aleyhinde neticeler vermesi,
- Sigortacılık sektörüyle ilgili yasal alt yapının tam oluşturulamamış olması,
- Denetimdeki eksiklikler nedeniyle zorunlu sigortalarda istenilen düzeye erişilememesidir.

3.4. Türkiye-Avrupa Birliği Sigortacılık Sektörü Karşılaştırmalı Analizi

Türkiye ve AB sigortacılık sektörünün yapısal bazı farklılıkları bulunmaktadır. Bu bölümde ilgili farklılıklar alt başlıklar dâhilinde ele alınarak detaylandırılmaktadır.

3.4.1. Avrupa Birliği Uyum Süresince Türkiye Sigortacılık Sektöründeki İlerlemeler

AB’de reasürans ve sigorta şirketlerinin serbestleşmesi adına ilk olarak “Reasürans ve Retrosesyon Alanlarında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestesine Yönelik Kısıtlamaların Kaldırılmasına İlişkin 25 Şubat 1964 tarih ve 64/225/EEC sayılı Konsey Direktifi” adımı atılmıştır. Bu düzenleme ile birlikte yasal ikametgâh ve uyrukla ilgili sınırlandırılmalar kaldırılmıştır (Yavaş 2007: 57). Ancak Türkiye’de 2002 yılına kadar olan süreçte, ülke içinde ve farklı ülkelerde kurulmuş şirketlerin Türkiye’deki şubelerinin reasürans işlemlerinin bir bölümünü 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İnhisarı Hakkında Kanun ile 15 Eylül 1991 tarihli 91/2276 sayılı kararname gereğince reasürans kapasitesi ile ülke içi saklama payının artırılması için devretme zorunluluğu bulunmaktaydı. Bu zorunluluğun kalkması önemli bir gelişme olmuştur. Türkiye’de izin almaksızın şube açamayacakları, ancak izin almak suretiyle faaliyet gösterebilecekleri ve Türkiye’de acentelik tesis ederek faaliyette bulunamayacakları kanunla düzenlenmiştir.

Türkiye’de faaliyet gösteren bir şirketin Türkiye’de sigorta yaptırması gerekmektedir. AB’de yerleşik yaşayan kişilerin, farklı üye ülkelerdeki sigorta

şirketlerinden sigorta yaptırabilmeleri mümkündür. Ancak ithalat ve ihracat konusu malların nakliye sigortaları, gemi, tekne, helikopter ve uçak sigortaları, ülke dışına seyahat edenlerin seyahat esnasında ferdi kaza, hastalık sigortaları, gemilerin sorumluluk sigortaları ve hayat sigortaları bu kapsam dışında yer almaktadır (Memiş 2006: 9).

Türkiye’de yabancı sigorta şirketlerinin şube açabilmesi için izin almaları zorunludur. Ancak AB’de tek lisans uygulamasıyla birlikte sigorta şirketleri gerekli mercileri haber vermek koşuluyla birlikte ruhsatlarının olduğu alanlarda üye ülkelerde hizmet verebilmektedirler. Yapısal açıdan bu durum Türkiye’ye yabancı sigorta şirketlerini kısıtlamaktadır. Ancak Türkiye’nin sigortacılık sistemini denetleyebilmesi ve kontrol edebilmesi açısından bu durum oldukça önemlidir (Atalay 2004: 41).

AB üyesi ülkeler içinde sigortacılık faaliyetinde bulunmak isteyen firmaların kurulmasının reddedilmesi mümkün olmaktadır. Ancak bu reddetmenin sebeplerinin açıklanması zorunlu tutulmaktadır. Türkiye’de ise izin belli bir şarta bağlanmamıştır. Bu bakımdan Türkiye’de başvuruyu reddetmenin gerekçesinin ifade edilme zorunluluğu bulunmamaktadır (Atalay 2004: 41). Bununla birlikte AB üyesi devletlerde hayat dışı sigorta kapsamında farklı 18 tip branş bulunmaktadır. Türkiye’de ise yalnızca farklı 8 tip branş bulunmaktadır. Ancak bu branşların geliştirilmesi adına çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bunun dışında AB’de genel sigorta şartlarıyla ilgili tam bir serbestiye geçmiştir. Ancak Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı’nın onayına bağlı olarak sigorta genel şartları geçirilebilmektedir (Memiş 2006: 9).

AB ülkelerinde, trafik sigortasının yapılıp yapılmadığı durumlara özel yararlanma ve ölümlerle ilgili olarak bazı düzenlemeler getirilmiştir. Türkiye’de de buna benzer durumlarla ilgili düzenlemeler yer almakta olup, işleyiş Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü ile Karayolları Trafik Garanti Fonu üzerinden yürütülmektedir. Ancak Türkiye’de trafik sigortalarının işleyişi ve takibi açısından bazı eksiklikler bulunmaktadır. Bu bakımdan trafik sigortası alanda bazı düzenlemelerin yapılması yerinde olacaktır (Atalay 2004: 41).

3.4.2. Uyum Sürecinde Sektörde Yaşanan Sorunlar

Avrupa Birliği'ne kıyasla Türkiye'de sigortacılık sözleşmeleriyle ilgili birçok sorun yaşanabilmektedir. Bu sorunun temelinde ise tarafların çıkarlarını koruyamama problemi bulunmaktadır. Sigorta sözleşmeleri yapısal açıdan detaylı olması gereken sözleşmelerdir. Bu durum sigorta sözleşmeleriyle ilgili net bir yasal alt yapının oturtulmasını gerektirmektedir. Bu sebeple sigorta sözleşmeleriyle ilgili bir kanunun yapılması yerinde olacaktır.

Sigorta branşları içerisinde hayat sigortaları, fon yaratma potansiyeli açısından en önemli branşlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Bu açıdan hayat sigortalarına olan devlet etkisinin diğer sigorta branşlarıyla kıyaslandığında daha fazla olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sosyal gelişmeler ve demografik değişkenler ele alındığında, düşük risk ve yüksek kar barındıran hayat sigortası branşının AB'de olduğu gibi tüm ülkelerde gelişim göstereceği açıktır (Karacan 1994: 229). Türkiye'deki durum ele alındığında ise, hayat sigortası alanında ortaya çıkan pozitif gelişmelere rağmen arzu edilen düzeye tam olarak erişilememiştir. Bu açıdan hayat sigortası alanında halkın teşvik edilmesi için çeşitli kampanyalar yapılması yerinde olacaktır. Devletin de bu alana yönelik insanlara teşvikler vermesi, bu konuda gelişim kaydedebilmesini mümkün kılabilecektir.

Türkiye'de hayat sigortası alanında gelişim kaydedilebilmesi için sigorta ettirilenlerin hayat sigortasıyla ilgili net bilgilere kavuşması gerekmektedir. Bunun sağlanabilmesi için ise poliçelerin hedeflere uygun düzenlenmiş olmasıyla birlikte satış görevlilerinin de iyi bir eğitim almış olması gerekmektedir. Ayrıca Türkiye'de AB normlarına uygun olacak biçimde hayat dışı ve hayat branşını aynı anda hizmet veren bir sigorta şirketinin iflas etmesi durumunda ilk başta hayat sigortalarının borçları ve sorumluluklarının ödenmesi zorunluluğunun getirilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca vergilendirmeye ilgili olarak ise sigortalılar ve sigortacılar açısından vergi yükümlülüklerinin tıpkı gelişmiş ülkelerdeki teşvik mekanizmalarına sahip olmasının sağlanması gerekmektedir (Memiş 2006: 9).

AB ülkelerinde pek çok sigorta firması bulunmasına rağmen Türkiye'de sigortacılık hizmetleri çoğunlukla büyük sermayeli gruplara bağlı sigorta şirketleri

üzerinden yürütülmektedir. Bu durum ise sigorta şirketlerinin yönetimlerinin düzgün kararlar alabilmelerine engel olmaktadır. Aynı zamanda sigorta şirketleri fon yönetimi mevzusunda da oldukça zorlanmak durumunda kalmaktadır. Bununla birlikte sigorta şirketlerin yönetimiyle ilgili olarak önem arz eden bir diğer sorunsal bitmek bilmeyen formalitelerin varlığıdır. Bu bakımdan Türkiye’de de sigortacılık alanında bir serbestinin sağlanması bu sorunun çözülmesine yardımcı olacaktır.

3.4.3. Çözüm Önerileri ve Beklentiler

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye’de sigortacılık faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik çözüm önerileri belirtilmiş ve sektöre yönelik beklentiler ifade edilmiştir. Sorunlar içinde özellikle teknolojik alt yapı yetersizliği ve sigortacılık faaliyetlerinde ürün çeşitliliğindeki yetersizlikler önde gelmektedir.

3.4.3.1. Teknolojik Alt Yapı Yetersizliği ile İlgili Çözüm Önerileri

Teknolojinin oldukça hızlı gelişim kaydettiği günümüzde teknolojiden etkin bir şekilde yararlanmamak uluslar arası rekabette uzaklaşmak anlamına gelmektedir. Bu açıdan sigortacılık hizmetlerinin teknolojik gelişmelere bağlı geliştirilmesi, sigortanın yaygınlaştırılması ve uluslar arası rekabet şartlarında ayakta kalabilmesi açısından önem arz etmektedir (Akhisar, Tezelgil 2014: 2).

Avrupa Birliği sigorta şirketlerindeki kadar Türkiye’deki sigorta şirketlerinin teknolojiden yararlanmadıkları gözlenmektedir. Sigortacılık sektöründe teknoloji, risklerin önceden tahmin edilebilmesi ve bu kapsamda risk primlerinin ve poliçelerin düzenlenmesi açısından oldukça önemlidir. Bu durum teknolojinin sigortacılık sektöründe risk yönetimi alanında hassas bir görev üstlendiğini ortaya koymaktadır. Teknoloji, özellikle sigorta hizmetleri kapsamında ortaya çıkan verilerin toplanması ve bu verilerin belli yöntemler kapsamında değerlendirilmesinde itici bir güç haline gelmektedir. Yapılan değerlendirmeler, piyasadaki ihtiyaçların ve beklentilerin tespit edilmesinde olumlu gelişmeler sağlayacaktır.

İnsanların var olan veya yeni sigorta ürünleriyle ilgili bilgilendirilmeleri, iletişim kaynakları üzerinden sağlanabilir. Bu durum sigorta şirketlerinin farklı iletişim ağlarına ihtiyaçlarının olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Tüm bu sebepler

nedeniyle sigorta şirketlerine belli bir teknolojik alt yapı sisteminin zorunlu kılınması bu sorunun aşılması veya azaltılması açısından kritik öneme sahiptir.

3.4.3.2. Sigortacılıkta Ürün Yetersizliği ile İlgili Çözüm Önerileri

Günlük yaşamda insanoğlu farklı riskler ile karşı karşıyadır. Bu durum bireylerin ve kurumların kendilerini korumaları zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Evren 2007: 20). AB’de farklı risk türlerine yönelik farklı sigortacılık ürünleri geliştirme yönünde bir eğilim bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de bununla ilgili yeterli düzeyde çalışma yürütülmemektedir. Bu durumun kökeninde Türkiye’de sigortacılık faaliyetlerinin hala tam olarak yaygın hale gelememesinin etkileri de bulunmaktadır. Türkiye’de sigortanın yaygın hale gelememesi, sigorta ile ilgili potansiyelin var olduğunu da göstermektedir.

AB’ye kıyasla Türkiye’de sigortacılık ürünü sayısı oldukça azdır. Bu açıdan insanların sigortaya yönlendirilebilmesi için yeni sigortacılık ürünlerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan Ar-Ge faaliyetlerin başlatılması önemli olacaktır. Bu açıdan devletin sigorta şirketlerinde Ar-Ge birimlerini teşvik edecek çalışmalara imza atması gerekmektedir.

3.4.3.3. Diğer Sebeplere Dayalı Sorunlarla İlgili Çözüm Önerileri

Türkiye’de özellikle risk ve farklı tehlikelerle ilgili olarak kadercilik anlayışının var olması, insanların sigortadan uzak durmasına neden olmaktadır (Evren 2007: 21). Öncelikli olarak deprem, su baskını, fırtına gibi doğal felaketler kader kavramının uzantısı olarak değerlendirildiğinden insanların sigortaya yönelmeleri güçleşmektedir. Bu konuyla ilgili olarak insanların bilinçlendirilmesi önem taşımaktadır. Sigorta ürünleri hakkında insanlara bir şekilde ulaşılması veya onlarla çeşitli kanallardan doğru ve bilgi içerikli iletişim kurulması önemli olacaktır.

Türkiye’de sigorta bazı kesimler tarafından bir tür kumar aracı olarak da değerlendirilebilmektedir. Dolayısıyla bu kesimlerin sigortacılık faaliyetlerini dinen aykırı olarak düşünmesine neden olmaktadır. Bu görüşe sahip olan bireyler sonuç olarak sigortadan uzak durmaktadır. İnsanların sigorta ile ilgili önyargılarının ortadan kaldırılması için bu insanlarla önyargılardan uzak birebir ilişkiler kurulması

gerekmektedir. Bu yakın ilişkinin dışında devletin sigortayı yaygınlaştırıcı ve teşvik edici çalışmalara yönelmesi, insanların sigortaya yönelik n yargularının kırılması açısından önemli olacaktır. Bu konuyla ilgili olarak kamu spotu uygulamaları birçok insana ulaşabilme imkânına sahip olması açısından oldukça yararlı bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Sigortacılık hizmetleri, kurumların ve bireylerin bazı risklerle karşı karşıya kalmaları halinde görmüş oldukları maddi zararın telafi edilmesine yönelik bir güvence hizmeti sunmaktadır. Bu güvence hizmetiyle birlikte kurumlar ve bireylerin ekonomik çöküntü yaşamaları engellenmiş olmaktadır. Sigortacılık faaliyetleri hem bireyler hem de ülkeler açısından önemlidir. Sigortacılık faaliyetleri ile bireysel ve ülke çapında ekonomik çıkarlar korunmuş olmaktadır. Sigortacılık alanındaki faaliyetler, bireysel veya kurumsal açıdan önemliyken, iktisadi işleyişin sürmesini temin ederek sosyal açıdan da önem kazanmaktadır.

Sigortacılık faaliyetleri bireysel veya kurumsal açıdan risklere yönelik maddi korunma imkânı sağlarken aynı zamanda ülke ekonomisine de önemli katkılar sağlamaktadır. Sigortacılık faaliyetleri sayesinde piyasada atıl olarak bulunan fonlar, ülke ekonomisine kazandırılabilir. Sigortacılık sektörünün ülkede etkin olarak faaliyet göstermesi, ülke ekonomisine ek fon kazandırılması adına oldukça önemlidir. Bu doğrultuda özellikle bireysel emeklilik sistemlerinin devlet tarafından desteklenmesi ve hatta kamu ve özel sektörde zorunlu hale getirilme girişimleri devletin tasarruflarını artırmaları yönünde atılan adımlardır.

Sigortacılık faaliyetleri dünyanın farklı ülkelerinde çeşitli şekillerde organize olmakta ve sürdürülmektedir. Bu konuda özellikle ülkelere özgü çeşitli durumlar, sigortacılık faaliyetlerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Ülkelerin sosyal, kültürel veya siyasi durumları, sigortacılık faaliyetlerini değiştirmektedir. Ayrıca ülkelerin gelişmişlik seviyeleri de, sigortacılık faaliyetlerinin şekillenmesinde önemli bir kriterdir. Avrupa Birliği'ne üye gelişmiş ülkelerde sigortacılık faaliyetleri, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere göre temel bazı farklılıklar içermektedir. Bu çalışmada Avrupa Birliği üye ülkelerinde ve Türkiye'de sigortacılık faaliyetleri incelenerek, farklılıklar tespit edilmeye çalışılmış ve bu farklılıklara yönelik öneriler sunulmuştur.

Avrupa Birliği, içerisinde birçok ye ülke bulunduran büyük bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Birliği'nde pek çok ye ülkenin varlığı, o ülkelere özgü birçok farklı uygulamanın ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu durum ise ye ülkeler arası ticari, sosyal ve kültürel ilişkilerin istenen düzeyde olmasını kısmen de olsa engelleyebilmektedir. Bu durumun oluşmaması için Avrupa Birliği sigortacılık faaliyetleri açısından ortak bazı düzenlemeler oluşturma yoluna başvurmaktadır. Özellikle tek pazar uygulamasıyla birlikte AB içerisinde sigortacılık alanında ortak pazar kurma adına düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler ile AB sınırları içerisinde sigortacılık şirketleri serbest biçimde hareket edebilme kabiliyeti kazanmıştır. Bir ye ülkenin sigortacılık şirketi, başka bir ye ülkede sigortacılık faaliyetlerini rahatlıkla yürütebilmektedir. Yapısal açıdan Avrupa Birliği adaylığı devam eden Türkiye'de AB kökenli sigortacılık firmalarının faaliyet sürdürebilmesi mümkündür. Ancak bu süreç AB'deki şirketler arasındaki gibi kolay işlememektedir. Bununla birlikte Türkiye'deki özel sigortacılık firmalarının da Avrupa Birliği'nde kolay faaliyet göstermesinde pürüzler çıkabilmektedir. Sigortacılık alanında Avrupa Birliği ye ülkeleri ile yaşanan sıkıntuların tamamen ortadan kalkabilmesi için Türkiye'nin müktesebata uygun yapısal düzenlemeleri tamamlaması gerekmektedir.

Avrupa Birliği'ndeki sigortacılık hizmetlerindeki ürün sayısına kıyasla Türkiye'deki sigortacılık hizmetleri kapsamında yeterli sayıda sigorta ürün yelpazesi bulunmamaktadır. Bunun temelinde Türkiye'de sigortacılıkla ilgili farklı verilerin tutulmaması ve saklanmaması ile bu alanda Ar-Ge çalışmalarının yapılmaması yer almaktadır. Türkiye'de dini, kültürel ve ekonomik faktörler sebebiyle sigorta yaptırmayan kesimler olduğu düşünüldüğünde ise Türkiye'nin bu alanda ciddi potansiyeli bulunmaktadır. Bu kesimlere hitap edecek sigortacılık ürünlerinin keşfedilebilmesi sigortacılık hizmetlerinin geliştirilmesi adına önemli adımlar olacaktır.

Bu açıdan Türkiye'nin sigortacılık hizmetlerinin geliştirilmesi için devlet teşviklerinin düzenlemesi önemli olacaktır. Sigortacılık sektörüne yönelik yapılacak olan teşvikler ve sigorta ürünlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, sigortacılık

sektörünün büyümesinde önemli katkılar olarak değerlendirilebilir. Finans sektörünün bir alanı olan sigortacılık faaliyetleri, ivme kazanıp geliştikçe finans sektörünün güçlenmesine destek sağlamış olacaktır. Özellikle bireysel emeklilik sisteminin kamu kesiminde ve özel kesimde tam olarak oturtulması, ülke kaynaklarının artmasını sağlayarak ekonomik büyümeye destek verebilir.

Avrupa Birliği üye ülkelerde sigortacılık faaliyetleri yaygın olarak sürdürülmektedir. Sigorta sektörünün gelişmişlik düzeyi ile ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında pozitif ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Gelişmiş ülkelerde sigortacılık faaliyetleri, ekonomiye önemli oranlarda fon sağlamaktadır. Bununla beraber Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, finansal derinleşmenin yeterince sağlanamamış olması, ülke ekonomisinin iç ve dış şoklara karşı kırılgan bir yapıda olmasına neden olmakta ve bu durum sigortacılık faaliyetlerini olumsuz şekilde etkilemektedir. Ekonomik kriz dönemlerinde Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sigorta sektöründe daralma yaşandığını söylemek mümkündür.

Sigortacılık hizmetlerinin geniş bir kesime hitap etmesi adına yüksek teknolojiden yararlanılması önemli olacaktır. AB’de sigortacılık hizmetlerinin geniş bir alana hitap etmesinde teknolojinin de etkileri bulunmaktadır. Bu açıdan Türkiye’nin sigortacılık hizmetlerinde teknolojik gelişime uygun öğelerden yararlanması, sigorta hizmetlerinin yaygınlaştırılması açısından önemli olacaktır. Bu çalışma, Türkiye’nin AB’ye üye ülkelere kıyasla sigortacılık alanında kendini geliştirebilmesi açısından devlet teşvikleri ve Ar-Ge çalışmalarına yönelmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca çalışma, Türkiye’nin sigortacılık faaliyetlerinin geliştirilmesine ilişkin birtakım önerilerde bulunmaktadır. Bu önerilerden ilki, sigortacılık faaliyetlerine yönelik Avrupa Birliği’nde olduğu gibi Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesidir. İkinci öneri, sigortacılık faaliyetlerinde dijitalleşme çalışmalarının artırılması ve sayede müşteri ile güven unsuru dâhilinde ilişkilerin kuvvetlendirilmesidir. Üçüncü bir öneri, sigorta ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve farklı müşteriler için farklı ürünlerin pazarlanması için bir takım düzenlemelerin yapılmasıdır. Dördüncü öneri olarak, sigortacılık faaliyetlerinin pazarlama aşamasının güven unsuru üzerine inşa edilmesi

gerektiğine vurgu yapılmalıdır. Bu vurgunun altında yatan neden ise sigortacılık faaliyetlerinin insan odaklı olması sebebiyle bireylerin sigorta ürünleri ile kendilerini güvende hissetmek istemeleridir. Beşinci öneri, sigortacılık faaliyetlerine ve sigorta ürünlerine yönelik daha fazla bilgilendirmenin tam ve eksiksiz olarak yapılabilmesi adına reklam ve tanıtım faaliyetlerinin etkin olarak düzenlenmesidir. Bu doğrultuda sigortacılık faaliyetlerinde asimetrik bilgi sorununun kaldırılması adına bazı tedbirlerin alınması da önem arz etmektedir. Altıncı ve son bir öneri ise, sigortacılık faaliyetlerinde etkinliğin ve faaliyet alanlarının Avrupa Birliği üye ülkelerinde de genişletilmesi adına Türkiye'nin Avrupa Birliği sigorta müktesebatına uygun yapısal düzenlemeleri tamamlamasıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Onur (2005) ‘‘Avrupa Birliği’nde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği; Solvency-II’’, *Sigorta Araştırmaları Dergisi*, 5-21.
- Acar, Onur (2007). *Avrupa Birliği Solvency II Projesi*. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği.
- Acınan, Hilmi (2005). *Sigorta’nın Temel Prensipleri*, İstanbul: Talat Matbaacılık.
- Akerlof, George (1970). ‘‘The Market for Lemons: Quality, Uncertainty, and The Market Mechanism’’, *The Quarterly Journal of Economics*, 84(13): 488-500.
- Akgl, Mustafa Yasin. (2010). Türkiye’de Sigortacılık Hizmetlerinin Yapısı ve Pazarlama Maliyetleri, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akhisar, İlyas, Tezergil, Seher (2014). ‘‘Malmquist Toplam Faktör Verimlilik Endeksi: Türk Sigorta Sektörü Uygulaması’’. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 5(10): 1-14.
- Akpınar, zgr ve Kulil, Orhan (2014). ‘‘Mühendislik Sigortaları’’, (Erdem KIRKBEŐOGLU), Risk Yönetimi Ve Sigortacılık, Ankara: Gazi Kitabevi, s. 397-457.
- Apak, Sudi & Tay, Arzu (2012). Osmanlı Devleti’nin 19. Yüzyıldaki Finansal Sisteminde Osmanlı Bankası’nın Yeri ve Faaliyetleri. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (3), 63-103.
- Aral, İrem (2008). Türk Hukuku ve Avrupa Birliği Direktifleri Uyarınca Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Kurulma ve Faaliyete Geçme Aşamasında Denetimi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Armbruester, Christian (2018). PEICL-The Project of a European Insurance Contract Law. *Conn. Ins. LJ*, 20: 119-130.

- Arslan, Özge (2003). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sigorta Şirketlerinde Yükümlülük Karşılama Yeterliliği*. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müd.
- Aşkın, Umur (2003). Bireysel Emeklilik Rejimi: OECD Ülkeleri İle Karşılaştırılarak Türkiye’de Uygulanabilirliği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Atalay, Ali Utku (2004). AB Perspektifiyle Hizmetlerin Serbest Dolaşımı Kapsamında Türk Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara.
- Avunduk, Zehra Binnur (2012). Türkiye’de Sigorta Şirketlerinde Yenilikçilik Ve İşletme Performansı: Hayat Ve Emeklilik Dışı Sigorta Şirketlerinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Ayadi, Rym (2007). “Solvency II: A Revolution for Regulating European Insurance and Re-Insurance Companies”. *Journal of Insurance Regulation*. 26(1):11-35.
- Aydınalp, Nuray (2012). Avrupa Birliği Uyum Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ayhan, Cansu (2017). Türkiye'deki sigortacılık sektörünün etkinlik analizi ve AB ülkeleri ile karşılaştırılması. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Ballotta, Laura, Esposito, Giorgia, & Haberman, Steven. (2006). “The IASB Insurance Project for life insurance contracts: impact on reserving methods and solvency requirements”. *Insurance: Mathematics and Economics*, 39(3): 356-375.
- Barreau, Jean-Claude ve Bigot, Guillaume. (2006). *Bütün Dünya Tarihi*, Dharma Yayınları, İstanbul.

- Basedow, Jurgen (2009). *Principles of European Insurance Contract Law*. Sellier, European Law Publisher, Munich.
- Baykal, İbrahim (2007). *Yangın Dalı Ders Notu*. Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını.
- Berk, Niyazi (2005). *Sigorta Şirketlerinde Mali Yeterlilik ve Risk Yönetimi*. TSRSB, İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- Bozer, Ali (2009). *Sigorta Hukuku*, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Çakır, Derya (2017). Bireysel Emeklilik Şirketlerinin Pazarlama Sorunları Ve Tüketicilerin Tutumları. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, Bahattin (2007). *Tarım Sigortaları*. Nobel Yayın No: 1110, Fen ve Biyoloji Yayınları Dizisi:33, Ankara.
- Çipil, Mahir (2011). *Risk Yönetimi ve Sigorta*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Çoban, Neşe (2009). Sigorta şirketlerinde mali yeterlilik, Avrupa Birliği sigorta uygulaması (Solvency II) ve Türkiye değerlendirmesi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Çoban, Neşe (2010). "Sigortacılık Sektöründe Solvency II ve Yönetişim Sistemi". *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2): 89-96.
- Dinçel, Rifat Erman (2010). Bireysel Emeklilik Sisteminde Geleceğin Planlanması ve Emeklilik Fonlarının Performans Analizi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne
- Dinçer, Gizem (2017). Bankalarda Uygulanan Hayat Sigortaları İçin Kalite Fonksiyon Göçerim Yöntemi. Yaşar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Duygulu Ercan (2012). *Sigorta İşletmeciliği*, 3.Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık.

- Ekşi, Nuray (2012). *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Yabancı Unsurlu Sigorta Sözleşmelerinde Uygulanacak Hukuk*, İstanbul, Beta Yayınları.
- Elbeyli, Ünsal (1998). Sigorta ve Reasürans Pazarlaması, Sigorta Dergisi Yayınları II, İstanbul.
- Eralp Anıl (2008) Hayat Sigortası ve Gelir Esnekliği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ezerdi Cemal (1998b). *Sigortacılığın Tarihi*, 1.b. , İstanbul: Art Line.
- Ezerdi, Cemal (1998a). *Sigortacılığımızın Tarihi*, Commercion Union 10. Yıl Yayını, İstanbul.
- Evren, Kasap (2007). Sigortacılık sektöründe müşteri ilişkileri yönetimi yaklaşımıyla veri madenciliği teknikleri ve bir uygulama. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Generali (2018). Share holders'meeting <https://www.generali.com/info/download-center/governance/assembly/2018>, erişim tarihi: 23.03.2018.
- Güvel, Enver Alper ve Güvel, Afıtap Öndaş (2002). *Sigortacılık*. Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş.
- Güvel, Enver Alper ve Güvel, Afıtap Öndaş (2010). *Sigortacılık*, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- Hazine Müsteşarlığı (1997). *Sigortacılık Temel Bilgileri*. Ankara: Hazine Müsteşarlığı Matbaası
- Hazine Müsteşarlığı (2018). Sigortacılık ve Özel Emeklilik <https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-ve-ozel-emeklilik> erişim tarihi: 23.01.2019.
- Hazine Müsteşarlığı B.H.M. (2019). Ülkeler İtibariyle Prim Üretimi 2005. Ankara: Hazine Müsteşarlığı, <https://www.hazine.gov.tr/sigortacilik-ve-ozel-emeklilik-istatistikleri>, erişim tarihi: 23.01.2019.

- Hazine Müsteşarlığı Veri Dağıtım Sistemi (2018). Sigortacılık İstatistikleri- Toplam Şirket Sayısı, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 18.01.2018.
- Hazine Müsteşarlığı Veri Dağıtım Sistemi (2018). Sigortacılık İstatistikleri- Sermaye Yapılarına Göre Sigorta Şirketleri, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 18.01.2018.
- Hazine Müsteşarlığı, Sigortacılık İstatistikleri, <https://hmvds.hazine.gov.tr/>, erişim tarihi: 29.04.2018.
- Heiss, Helmut (2010). An Internal Insurance Market in An Enlarged European Union, Germany.
- Insurance Europe, European Insurance in Figures, <https://www.insuranceeurope.eu/statistics-n%C2%B050-european-insurance-figures>, erişim tarihi: 27.02.2018.
- Isseveroglu, Gülsün & Hatunoglu, Zeynep (2012). “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Makro Ekonomik Dinamiklere Etkisi Kapsamında SWOT Analizi”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (56):155-174
- Kaya, Mehmet (2000). “Sigorta Sektörünün Ekonomik Kalkınmadaki Yeri ve Önemi ile Fon Yaratma İşlevi ve Sermaye Piyasalarındaki Etkinliği”. *Reasürör Dergisi*, 22-45.
- Karacan, Ali İhsan (1994). *Sigortacılık Ve Sigorta Şirketleri*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Karaman, Davut ve Kaya, Feridun (2014). *Sigortacılık*, 4.Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.
- Kaya Feridun (Ed.) (2011) *Sigortacılık*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Kayalı, Nilgün (2007). Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türk Sigorta İşletmelerinin Etkinliği. Yayımlanmış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Kazgan Haydar (1999). *Osmanlı’dan Günümüze Türk Finans Tarihi*, IMKB/Creative Yayıncılık ve Tanıtım, İstanbul.

- Kender, Rayegan (2011). *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul. XII Levha.
- Kızıltan, Alaattin (2011). *İİBF Satış Pazarlama Eğitimi Eğitim Notları*, Biga.
- Kocabaşoğlu, U. (1994). “Sigortacılığın Tarihi”, *Ekonomik Forum Dergisi* TOBB.
- Leskay, Melek Tan (2009). Elementer alanlarda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinde finansal tablo analizleri ve bir uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Memiş, Tekin (2006). “Avrupa Birliği Uyum Süreci ve Sigortacılık Sektörüne Etkileri”. *Reasürör Dergisi*, 62,4-11.
- Mesutoğlu, Berk (1997). *Dünyada mevduat sigortası uygulamaları ve Türkiye için öneriler*. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Müslümov, Alövsat, & Aras, Güler (2003). *Türk sigorta sektörünün özel emeklilik reformu sürecinde değişen rolü: fırsatlar ve tehditler*. Doğu Üniversitesi Yayınları, 38-57.
- Nomer, Cahit ve Yunak, Hüseyin (2000). *Sigortanın Genel Prensipleri*, İstanbul: Ceyma Matbaası, 2000.
- OECD, Pension Market in Focus, 2016, <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/pensionmarketsinfocus.htm>, erişim tarihi: 25.01.2019.
- Oksay, Suna (2005a) *Küreselleşmenin Avrupa Finans Sektöründeki Makro ve Mikro Etkileri: Tek Avrupa Finans Piyasası ve Finansal Şirket Birleşme ve Devralmaları*, İrfan Kalaycı (ed), Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Ekonomik Politik Tezler, Beta Yayınları, İstanbul, Aralık.
- Oksay, Suna (2005b) *Küresel Sigorta Piyasalarında Türk Sigorta Piyasasının Rekabet Gücü*, I. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiriler Kitabı, TSRSB.
- Orhaner Emine (2013). *Sigortacılık*, Ankara: Siyasal Kitabevi
- Özbolat, Murat (2011). *Temel Sigortacılık*, 5.Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Özmumcu, Seda (2010). *Avrupa Birliği Külli Takip Hukukunda Temel Menfaatler Merkezi*, Onili Levha Yayıncılık, İstanbul.

- Özşar, Berna (2005). *Avrupa Birliği Sigorta Müktesebat Rehberi*, TSRSB Yayın No:3, İstanbul.
- Özşar, Berna (2006). *15 Soruda Avrupa Birliği ve Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasası*. İstanbul: TSRSB Yayını.
- Peker, İbrahim (2016) Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemindeki Maliyetlerin Düşürülmesi ve Otomatik Katılım Sistemi Üzerine Öneriler, *Akdeniz İİBF Dergisi*, 34-62.
- Re, Swiss (1995). *Mali Yeterlilik Alanında Karşılaşılan Gelişmeler ve Sigorta Endüstrisinde Güven Unsurunun Önemi*. İstanbul: TSEV Yayınları.
- Saka, Erim (2017). *Dünyada Ve Türkiye'de Bankaların Sigortacılık Uygulamaları*. Marmara Üniversitesi Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Satır, Abdurrehim (2008). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye'deki Uygulaması*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Sergici Erdoğan (2001). *Türklerin Tarihi Ve Sigortacılık*, İstanbul, Latin Yayıncılık.
- Sezal, Levent (2017). *Türkiye Sigortacılık Sektörünün Değerlendirilmesi Ve Faizsiz Sigortacılık Sisteminin Uygulanabilirliği*. *Journal of International Social Research*, 10(52):1156-1160.
- Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (2018). *SBM Hakkında* <https://sbm.org.tr/tr/sayfa/sbm-hakkinda-63>, erişim tarihi: 23.03.2018.
- Sitrava, Kubilay (2012). *AB Sürecinde Türkiye'de Sigortacılık Düzenleme Ve Denetleme Kurumu Üzerine Değerlendirme*. T.C. Bahçeşehir Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi
- Solmaz, Arzu (2016). *Bireysel Emeklilik Fonlarının Türkiye Ekonomisindeki Önemi, Gelişimi Ve Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırılması*. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

- Şahin, Gülçin (2014). Sigorta Sektöründe Ücret Yönetiminin İşten Ayrılma Üzerindeki Etkisi Ve İstanbul İlinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Ankara.
- Şen, Ali (2006). “Asimetrik Bilgi-Finansal Kriz İlişkisi”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 1-24.
- Şenel, Said Alpagut (2006). “Sigorta şirketlerinde Mali Yeterlilik”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2): 297-315.
- Şenel, Said Alpagut (2007). Sigorta Sektörü, Fon Yaratma Kapasitesi ve Sermaye Piyasasına Etkisi: Türkiye'deki Durum. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi.
- Şenocak, Kemal (2000). *Mesleki Sorumluluk Sigortası*, Ankara, Turhan Kitabevi.
- Taşdelen, Servet (1996). *Avrupa Birliğinde Sigorta Denetim Hukuku ve Türk Sigorta Denetim Hukuku Bakımından Bir Değerlendirme*. Ankara.
- Taşkın, Ercan ve Şener, Yelda. (2004). Global Normlu Sigorta Sektörü. *Reasürör Dergisi*. 51,14-24.
- TDK (2000). *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timur, Necdet (2006). *Banka ve Sigorta Pazarlaması*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- TOBB (2018). Mevzuat.
<https://www.tobb.org.tr/HukukMusavirligi/Sayfalar/Mevzuat.php>, erişim tarihi: 23.03.2018.
- Tuğsel, Erdem (2007). Ülkemizdeki Bireysel Emeklilik Sistemi ve Fonların Kaynağını Etkileyen Unsurlar. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Türkiye Sigorta Birliği, 2017 Sektör Raporu,
<https://www.tsb.org.tr/Document/Yayinlar/TSB%202017%20SEKT/index.html> erişim tarihi: 20.01.2019

- Ulaş, Işıl (2012). *Uygulamaları Zarar Sigortaları Hukuku*. Ankara.
- Ulusoy Şebnem (1998). *Avrupa Entegrasyonu ve Sigortacılık*, Ankara.
- Umut, Muharrem (2014). Türkiye Sigortacılık Piyasasının AB Üyelik Süreci Açısından Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uralcan, Şebnem (2011). *Temel Sigorta Bilgileri Ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*. İstanbul: Hiperlink Yayınları
- Uyar, Hilal İlgin (2011). *Bireysel Emeklilik Sistemi*. Detay Yayıncılık, Ankara. .
- Vipond, Peter. (2004). CEA Policy Report On European Prudential Regulation and Supervisory Structure.
- Yanık, Serhat (2000). *Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi*. Gökhan Matbaası, Bayındır Hayat Yayınları, İstanbul, Aralık 2000.
- Yanık, Serhat (2001). *Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi*. Bayındır Sigorta A.Ş. Yayınları No:1.
- Yaslıdağ Beyhan (2014). *Sigortacılık-Sigorta Aracıları ve Sigorta İşlemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık A.Ş.
- Yavaşı Mahmut (2007). *Finansal Hizmetlerin Yerleşme Hakkı ve Hizmet Sunma Serbestisi Bağlamında Avrupa Birliği Sigorta Hukuku*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Yıldırım, Figen ve Başar, Özlem Deniz (2013). *Marka Sloganları / Sigorta ve Sigortacılık Sistemi*, Beta Yayıncılık, 2013
- Yolcu, Halil (2009). *Avrupa Birliği Sürecinde Türk Sigorta Sektörü*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

Kanun ve Yönetmelikler

1160 sayılı Mükerrer Sigorta İnhisarı Hakkında Kanun ile 15 Eylül 1991 tarihli 91/2276

87/344/EEC Sayılı Konsey Direktifi, m.3/2

Sigortacılık Kanunu, 2007. Resmi Gazete Sayı: 26552. Kabul Tarihi: 03.06.2007.

Sigorta Acenteleri Yönetmeliği, 2014. Yayınlanan Resmi Gazete: 28980. Yayınlanan
Tarih: 28.7.2016

TTK 1956 Kanun Numarası: 6762, Kabul Tarihi: 29/6/1956. Yayımlandığı R.
Gazete: Tarih : 9/7/1956 Sayı: 9353

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Ceylan Şahin

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 25.02.1986 İzmir

e-posta: csahin@anadolusigorta.com.tr

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans: 3.55	Afyon Kocatepe Üniversitesi	2006
Yüksek Lisans: 82.29	Cumhuriyet Üniversitesi	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
10.04.2007-01.03.2009	HSBC Bank A.Ş.	Gişe Yetkilisi
08.03.2009-18.12.2009	Türkiye İş Bankası	Operasyon Elemanı
01.02.2010-15.06.2010	Şarkışla M.Y.O	Dışardan Ders Verme
10.07.2010-Devam.	Anadolu Sigorta A.Ş.	Sigorta Uzmanı